I. AL. BRĂTESCU-VOINEȘTI ÎN DIALOG CU UN DEBUTANT

Se știe din relatările contemporanilor, cît și din corespondența păstrată în arhive publice și particulare, că I. Al. Brătescu-Voinești era de o mare promptitudine în tot ceea ce ține de literatură și slujitorii ei. Orice intervenție pe lîngă autorul cărții **În lumea dreptății** găsea ecou și, de cele mai multe ori, chiar rezolvare. Acest mod de a fi îl preluase de la Titu Maiorescu, mentorul său dintru începuturi. Deși era extrem de ocupat, găsea răgaz să citească numeroase manuscrise și epistole ce-i erau încredințate de tinerii ce băteau cu îndîrjire la porțile literaturii. Unul dintre aceștia era și **Constantin Pelmuș** (1900), prozator, cercetător literar și savuros memorialist, care i-a încredințat spre lectură o proză mai întinsă, simbolic intitulată **Poveste pentru visători.** Spre a nu-l refuza, I. Al. Brătescu-Voinești îi motivează lipsa de timp, precum și numeroasele atribuțiuni pe care le avea în cadrul **Camerei, Academiei, Editurii „Cartea Românească"** și **Teatrului Național,** sugerîndu-i, totuși, să se adreseze unui critic de talia lui Mihail Dragomirescu sau direct **Vieții Românești.** Revelatoare e misiva pe care o expediază tînărului scriitor: „Stimate domnule Pelmuș, Îmi pare foarte rău, dar îmi este peste putință să-ți satisfac dorința de a citi și indica ce ar fi de reparat în lucrarea dumitale în timp așa de scurt. Am 3 ședințe zilnice ale Camerei, am sesiunea ordinară a Academiei, am o mulțime de manuscrise de la Cartea Românească, tot atîtea piese de teatru de la T[eatrul] Național, care așteaptă rapoarte, ce neapărat trebuie să fac înainte de sfîrșitul lunii. Ar trebui să am 5 capete pentru a putea mîntui în chip conștiincios ce am de lucru. Nu am pus la socoteală scrieri de ale mele proprii la care sunt înhămat. Prin urmare, fără supărare, te rog adresează-te altcuiva, bunăoară domnului Dragomirescu sau, ceea ce ar fi și mai bine, Vieții Românești. Trimite acolo manuscrise cu înștiințarea că te-ai mulțumi cu oricît de modest onorariu. Dacă V[iața] R[omânească] îți va publica lucrarea, înseamnă recunoașterea valorii ei și o consacrare, iar de nu... Cu bine, Brătescu-Voinești, [București], 8 iunie 1925".

Constantin Pelmuș nu dezarmează, ci se adresează revistei **Adevărul literar și artistic,** unde scria consecvent Mihail Sevastos, după ce primise un răspuns de la **Viața Românească,** prin Mihail Ralea, ce avea același ton ca al lui I. Al. Brătescu-Voinești. Mihail Sevastos îi publică o parte din proza amintită, **Poveste pentru visători, Fragment** în **Adevărul literar și artistic,** 6, nr. 262, 13 decembrie 1925, p. 2, col. 1—2, iar cealaltă parte o trimite lui George Topîrceanu spre a o tipări în **Lumea — Bazar sen-**

ADUNAREA DEPUTAȚILOR
CABINETUL
SECRETARIATULUI GENERAL

limental, 2, nr. 49, 28 februarie 1926, p. 14—15.

Ambițios, dornic să primească un certificat, fie și verbal, de la I. Al. Brătescu-Voinești, îi încredințează o altă proză, pe care, de data aceasta, o citește. Acest fapt reiese din epistola ce are ca antet **Adunarea Deputaților. Cabinetul secretarului general**: „Domnule Pelmuș, Am citit bucata dumitale **Înainte de atac.** Nu este rea, dar nu e nici cea mai bună din cîte ai putea scrie. Îți făgăduisem că astăzi voi fi acasă, la dispoziția dumitale, dar am fost obligat să plec azi dimineață din București. Scuză-mă. Al dumitale, Brătescu-Voinești, [București], 23.04.1926". Laconic, I. Al. Brătescu-Voinești gira cu mare precauție. Cele două scrisori ale lui I. Al. Brătescu-Voinești se păstrează în arhiva lui Constantin Pelmuș, din București, căruia îi mulțumesc și pe această cale pentru amabilitatea de a mi le fi pus la dispoziție.

NICOLAE SCURTU ■

DE PE TOATE MERIDIANELE

Simbolul șarpelui

Cum a ajuns șarpele să fie reprezentat pe emblema medicilor și a farmaciștilor? Simbolul provine din mitologia greacă. Se spune că într-o zi Hermes, patronul, printre altele, al medicinei, a despărțit cu bagheta sa doi șerpi care se încăieraseră. Bagheta înconjurată de doi șerpi a devenit de atunci simbol al păcii, apoi al medicinei. De altfel, după cum se știe, veninul de șarpe are în prezent o utilizare largă și deosebit de eficientă în medicină.

Copii cu părinți fumători

Acești copii sînt confruntați cu riscuri sporite pe planul sănătății. Astfel, mamele care au fumat în timpul sarcinii dau naștere, de regulă, unor copii subponderali. În general, copiii fumătorilor sînt mult mai expuși, în primii ani de viață, bolilor respiratorii decît cei din familii de nefumători. S-a observat, totodată, că există o corelație inversă între înălțimea copiilor și numărul fumătorilor din casă.

Riscurile meseriei

În Austria s-a observat că nu puțini meșteri bucătari sînt amatori de băutură și fumători pasionați. Care să fie cauza? Se presupune că de vină ar fi, în primul rînd, tensiunea permanentă, de „foc continuu", care domnește în hoteluri și restaurante. Pe de altă parte, rețetele culinare recomandă tot mai des asezonarea sosurilor cu vin, rachiu, rom etc. Bucătarii trebuie să guste tot timpul mîncărurile și... li se deschide pofta de a cerca „ingredientele" și în stare pură. De, oameni sînt și bucătarii, nu?

Televizorul și tensiunea arterială

Specialiștii de la Institutul Central de Cercetări cardiovasculare din Berlin au ajuns la concluzia că oamenii care suferă de tensiune arterială trebuie să evite șederea îndelungată în fața televizorului. S-a constatat că bărbații hipertensivi sînt mai expuși la crize, în cazul cînd stau mult în fața micului ecran, decît femeile.

Cum au apărut zăcămintele submarine?

Zăcămintele de minereuri depistate de exploratori în diferite zone ale fundului mărilor și oceanelor, numite noduli polimetalici, „s-au născut" pe uscat — consideră specialiștii sovietici. Ei au ajuns la concluzia că zăcămintele de fier, mangan, nichel, cobalt etc. au fost „spălate" de ape din rocile cu structură cristalină ale continentelor, apoi au fost transportate de ape spre mări și oceane, unde au format depunerile minerale cunoscute.

Accelerator de particule la... Luvru

Laboratorul de cercetare al muzeelor din Franța a achiziționat un accelerator de particule, cu ajutorul căruia se va putea pătrunde în „secretele" operelor de artă. Cu o putere de 2 milioane de volți, acceleratorul va fi transferat începînd din 1987 în subsolurile Muzeului Luvru, făcînd din acesta primul muzeu din lume care posedă un aparat de o asemenea tehnicitate.

Detector de bancnote false

O firmă de produse electronice din Japonia a lansat pe piață cu un succes imens un detector electronic de masă care poate selecta bancnotele false de cele originale. Acest aparat se dovedește a fi foarte util atît în birourile de schimb, cît și la casieriile de pe aeroporturi.

Pistoane... dreptunghiulare

Știm cu toții că pistoanele sînt cilindrice și nici nu ne-am gîndit vreodată că ar putea fi altfel. Iată însă că în Polonia se află în faza de experimentări, pe motoare diesel, pistoane... dreptunghiulare. Acestea reduc considerabil frecarea, diminuează consumul de ulei de ungere, asigură o ardere mai bună a combustibilului. În acest fel, motorul devine mai economicos și mai durabil.

„Biohirtie" din alge

La Institutul Guvernamental de Cercetări Industriale din Shikoku (Japonia) s-a reușit producerea de „biohirtie" pe bază de acid alginic, extras din alge brune. Așa-numita biohirtie este tot atît de solidă ca și hîrtia de scris obișnuită și are greutatea de 80 grame pe metru pătrat. Întrucît acidul alginic are proprietăți hemostatice, „biohirtia" poate fi folosită ca pansament sau ca „piele" artificială. Acidul alginic ar putea fi utilizat, de asemenea, ca agent de imobilizare a enzimelor sau a bacteriilor.

Cel mai adînc lac din lume

Lacul Baikal (U.R.S.S.) deține două întîietăți mondiale. Pe de o parte, este cel mai adînc lac din lume (1 620 de metri), pe de altă parte, este lacul cu cel mai mare volum de apă dulce — 23 000 de kilometri cubi.

Record de temperatură a apei

Apa stătătoare cu cea mai ridicată temperatură (56 de grade Celsius, înregistrată în 1956) este Marea Roșie. Aceasta are, totodată, și cea mai mare temperatură medie anuală a apei, 32 de grade Celsius. În fine, Marea Roșie este singura mare în care nu se varsă nici un rîu permanent.

POVESTEA LEULUI ACBAR
sau cum răsare o insulă

Povestește frumos, deși n-are talent de povestitor. Povestește frumos, adică limpede, clar, apăsat, urmărind deopotrivă ideea și cuvîntul. Povestește nu din talent, ci din dorința de a ilustra un crez de viață, nu din pasiunea povestitului ci din pasiunea față de propria-i meserie. Este o figură comună, ochii de-abia i se văd din spatele lentilelor fumurii, dar este o figură memorabilă prin cuvintele lui, prin ideile lui, prin faptele lui:

Insist, se hotărăște greu, și-n cele din urmă începe. „Pe leu îl cheamă Acbar. În vara lui '85 mă dusesem să-mi iau familia de la Constanța. Pe plajă, era spre seară, am auzit întîmplător o discuție despre niște animale ale lui B., care avea o menajerie în casă. M-am băgat în vorbă și i-am cerut adresa. Mi-a fost ușor să găsesc casa, avea un balcon închis cu tablă verde. Omului i se pusese în vedere să lichideze menajeria, care devenise o adevărată pacoste pentru vecini. Leul nu mînca de șase zile, adică de cînd începuse să-i dea porumbei otrăviți ca să-l omoare: simțea otrava. Pe scări m-a întîmpinat un papagal care țipa numai «afară cu țiganii, afară cu țiganii!» Înăuntru, cuști cu maimuțe, leul și alte animale. M-am prezentat. M-a privit cu suspiciune. M-am oferit să iau leul, spunînd că am condiții să-l cresc. Nu m-a crezut. Mi-a spus că nu mai poate să-l țină și vrea să-l omoare. L-am rugat să mai aștepte, să încerc să fac rost de bani pentru a i-l cumpăra. I-am lăsat vreo cinci sute de lei să-i cumpere mîncare și cartea de vizită și l-am rugat să-mi dea un răgaz de două săptămîni. În cele din urmă, a acceptat. La București, m-am interesat la grădina zoologică cît ar costa un leu în vîrstă de 3 ani, complet sănătos. Cînd am auzit suma, mi s-a ridicat părul în cap: nimeni nu mi-ar fi aprobat acești bani să cumpăr un leu. Am început, totuși, să amenajez un loc special, după toate regulile, sperînd că voi găsi o soluție să aduc leul aici. Cînd eram pe sfîrșite cu această treabă — nu trecuseră cele două săptămîni — mă pomenesc cu cetățeanul, într-o vizită inopinantă: venise să vadă dacă, într-adevăr, sînt om serios, care pot să îngrijesc de prețiosul animal. Noroc că am avut ce să-i arăt. A fost satisfăcut de condițiile create viitorului «oaspete», mi-a înapoiat banii care-i lăsasem, mi-a strîns mîna și-a zis că mă așteaptă să iau leul gratis. Nu mi-a venit să cred, dar omul se întorsese pe călcîie și dus a fost. Am început să pregătesc un ARO pentru transportul leului — cușcă, prelată, lacăte etc. Sosim la Constanța. Leul, însă, nu vroia să coboare pe scări, unde-l aștepta cușca făcută de noi. Iese din cușca lui și-o ia spre balcon. Inima ni s-a făcut cît un purice, dar inevitabilul s-a produs: de pe balcon, leul a sărit în stradă. Alarmă generală! Lume ca la bîlci. Țipete, urlete, tot tacîmul. Apar organele de ordine, gata să lichideze pericolul. Insistăm să ne lase să încercăm «cu binișorul», dar lumea cerea moartea leului. N-aș putea să descriu cum eram în

momentele acelea. Secundele și minutele trecute ni se păreau o veșnicie. Glonțul părea unica soluție. Cînd, dintr-o dată, leul se îndreaptă spre intrarea în casă și urcă singur pe scări, pînă în cușca goală a unei maimuțe în care mă mir și acum cum a încăput — cea pregătită de noi fiind mult mai confortabilă... Am răsuflat ușurați abia cînd, mai cu frică, mai cu teamă am închis cușca, am acoperit-o cu prelată și am urcat-o în ARO. A fost ca-n filme..."

Și-acum, cînd povestește, pe doctorul Liviu Morariu îl apucă transpirația. Își aprinde o țigară și mă cheamă să-l mai vedem o dată. Acbar este — nici nu se putea altfel — regele punctului zoologic creat de doctorul Morariu în incinta A.E.S.C.I.P. din comuna „Gheorghe Lazăr", lîngă Slobozia. Dacă Acbar este „regele", Pușa, ursoaica, este „balerina" acelui anturaj zoologic. A fost găsită leșinată de foame lîngă fosta ei stăpînă, o țigancă din Medgidia. Un fost coleg al doctorului i-a dat de veste acestuia și astfel Pușa a ajuns la „Gheorghe Lazăr". Mugurel este șeful cîrdului de căpriori, șase la număr, toți recuperați și vindecați de rănile lăsate de braconieri. E atît de aprig, încît și-a tocit trofeul izbind în gardul de sîrmă împletită, abia opt oameni reușind să-i dea de mîncare, fără a risca să fie împunși în stomac. Mai e acolo și maimuța Johny, saltimbanca grupării, provenind și ea tot de la Constanța, după ce același B. s-a convins că doctorul Morariu este un adevărat prieten al animalelor. El așa se și exprimă — „ăștia sînt prietenii mei", și numai această dragoste de animale l-a îndemnat să facă în plin Bărăgan o grădină zoologică în miniatură, și numai pe cont propriu. Mai sînt aici peruși, fazani, vulpi, șerpi, uli și ar fi și mai multe specii dacă grădina zoologică de la Băneasa n-ar refuza sistematic să colaboreze cu doctorul Morariu, acceptînd schimburi reciproc avantajoase de animale care sînt în mai multe exemplare în cele două locuri.

Dar în comuna „Gheorghe Lazăr" n-a apărut numai un punct zoologic, ci o adevărată insulă de civilizație agricolă, pentru care aceste animale sălbatice constituie doar latura ei, ca să zicem așa, estetică; pentru că în rest este partea utilă — o înfloritoare unitate de creșterea și îngrășarea porcilor, pe care doctorul Morariu a preluat-o de la stadiul cînd era pe punctul să fie rasă de pe suprafața pămîntului (ca nerentabilă și ca focar de infecție) pentru a o transforma într-una din cele mai prospere incinte zootehnice din țară. Două depozite de carburanți care n-au fost folosite niciodată și care erau în paragină au fost amenajate ca luciu de apă pe care cresc două plante exotice — salata de Nil și brîndușa de Nil — cu o forță nutritivă formidabilă (30 la sută proteine) și o capacitate de regenerare ieșită din comun (8—10 tone la hectarul de luciu de apă, în fiecare zi; se recoltează seara și dimineața sînt la loc, complet regenerate). În locul unei gropi de gunoi a apărut un heleșteu în care se crește intensiv pește (4 tone pe săptămînă); împrejurimile erau năpădite de fiare, moloz și gunoaie; a scos de-acolo peste 5 vagoane de astfel de mizerii, în locul lor apărînd un teren fertil, vreo 15 ha de grădină și livezi în care sînt și culturi intercalate. Dintr-un loc ce era, pe bună dreptate, să fie îngropat **sub brazdă**, doctorul Morariu a făcut un loc **dat pe brazdă**, o veritabilă insulă de civilizație în care după cum s-a văzut, domină dragostea de animale.

OCTAVIAN ȘTIREANU ■

ÎN SURDINĂ

● Opinia publică e împărțită în atîtea opinii cîți indivizi cuprinde.

● A murit așa cum a trăit. Pe furiș.

● Drumul drept e acela care știe s-o cotească la momentul potrivit.

● Epavele sînt convinse că pe punțile lor se sprijină oceanul.

● Cînd ești sărac ai o mulțime de vise. Cînd ești bogat, ai unul singur: să fii mai bogat.

● Logică: nu există absolut. În toate domnește relativul. Deci, relativul e absolut.

● Cînd lăutul a deschis gura, s-a lăsat o tăcere asurzitoare.

● Norocul lui are mereu ghinion.

● De cînd excepțiile confirmă regula, fiecare dorește să devină excepție.

● Snobul, un costum elegant fără om înăuntru.

● Nu se pune problema că nu crede în nimic. Chestiunea e că nu știe în ce să creadă.

● Umorul bun are meritul că te face să zîmbești în fața dramei.

● Nu seamănă cu nimeni. Deci e ca toată lumea.

● Și-a scris opera cu litere mici și a semnat-o cu majuscule.

● Să trăim fiecare pe cont propriu, îi spuse arcușul, viorii.

● De fiecare dată cînd îmi inventariez visele îmi iese cu unul mai mult.

● Poveste S.F.: au inventat, în sfîrșit, avionul care face ouă.

● Atît de mult a admirat apusul soarelui, pînă cînd soarele a răsărit în spatele lui.

● Îngăduitoarea mea subiectivitate îmi acceptă obiectivitatea.

● Unii cred că cheia succesului poate fi un șperaclu.

● Voluptatea, un exces făcut cu măsură.

● Am ciudata senzație că și azi maimuțele se mai preschimbă în oameni.

● Nu e suficient să fii mărinimos. Mai trebuie să ai și posibilitatea s-o faci.

● Avem omul potrivit, dar încă nu i-am găsit locul potrivit.

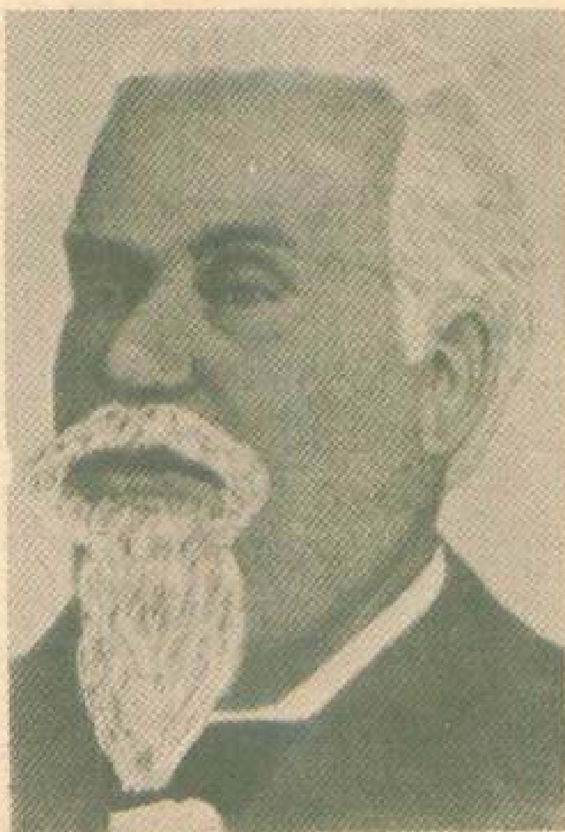
● O iubire care se poate explica este o iubire din interes.

CONSTANTIN GAVRILĂ ■

Din galeria oamenilor de cultură ridicaţi din perimetrul Tecuciului, Al. Papadopol Calimah, cu odăjdiile sale voievodale şi cu aura de intelectual subţire şi gust rafinat, ne apare astăzi ca un năier rătăcit în pliurile vremii, peste umbra sa aşternîndu-se un strat gros de uitare şi indiferenţă.

Fire modestă şi deosebit de generoasă, blajinul cărturar nu s-a bucurat de prea multe onoruri nici în viaţă şi nici — cu atît mai puţin — după trecerea sa în lumea umbrelor. În orice caz, numele său a rămas învăluit într-o atmosferă de ceaţă, de taină greu penetrabilă ceea ce îngreunează şi mai mult operaţia de galvanizare pentru vreun împătimit insolit înfeudat parfumului de hîrtie îngălbenită şi farmecului celor vechi.

Nu şi-a făcut niciodată un titlu de nobleţe din originea sa princiară deşi se ştie că unchiul său după mamă, Scarlat Calimachi, boier moldovean din Călmăşeştii Bucovinei, ţinuse — cu intermitenţe — scaunul Moldovei vreme de 14 ani, lucru rar pentru acea perioadă cînd schimbarea domnilor se făcea după cheremul Porţii şi goana după peşcheşuri a funcţionarilor ei. A fost unul dintre domnitorii luminaţi ai Moldovei şi a ştiut să se integreze spiritului raţionalist setos de libertate ce străbătea veacul, sub oblăduirea sa elaborîndu-se acea vestită codică de legi cunoscută sub denumirea de „Codul Calimaki" (1817) unde se regăsesc multe din „obiceiurile pămîntului", din practicile vechiului „drept ro-

AL. PAPADOPOL CALIMAH - UN ISTORIC ÎN ODĂJDII VOIEVODALE

mânesc nescris"[1]. Şi chiar dacă, dintr-o pripeală probabil, această codică s-a scris mai întîi în greceşte, limbă străină poporului căruia îi era adresată, domnitorul i-a înţeles repede viciul punînd pe Flechtenmacher să o traducă în româneşte. Şi tot în timpul domniei lui Scarlat Calimachi s-a înfiinţat, „în cadrul Academiei domneşti din Iaşi un curs în limba română, pentru pregătirea viitorilor ingineri hotărnici, de care se simţea pe atunci mare nevoie atît în Moldova cît şi în Muntenia"[2].

În 1821 se credea încă în graţiile sultanului şi se pregătea chiar pentru o nouă domnie în Moldova, cînd o ceată de bostangii îl ridică pe sus cu întreaga sa familie pentru a-i surghiuni peste ţărmul Mării Marmara, la Boli, în Anatolia, unde fostul domnitor îşi găseşte sfîrşitul. Ceva mai tîrziu, în 1825, doamnei Smaranda, văduva luminatului voievod, şi fiilor ei li va fi îngăduit să se reîntoarcă în Moldova făgăduinţelor, deşi legăturile ei cu această ţară erau puţine şi şubrezite. Pe nava care îi transporta din Asia Mică, mezina familiei, domniţa Eufrosina, fu cuprinsă brusc de puternice sentimente amoroase faţă de căpitanul vasului, Nichifor Papadopol, cu care durează o temeinică căsnicie şi din care va rezulta un singur descendent, viitorul academician Al. Papadopol Calimah. Domniţa Eufrosina a murit tîrziu, în 1878 şi a fost îngropată în biserica Sfîntul Spiridon din Bîrlad[3].

Al. Papadopol Calimah a rămas cunoscut ca un aprig luptător pentru unire şi chiar intrarea sa în viaţa politică se leagă de acest eveniment cu profunde semnificaţii pentru evoluţia ulterioară a ţării. Între 12 mai şi 18 aug. 1859 îndeplineşte funcţia de prefect al judeţului Tecuci. „Nu trebuie uitat că Tecuciul fusese un centru deosebit de activ al mişcării unioniste. De prin partea locului se ridicaseră C. Negri, Cocuţa Conachi, unionişti cu contribuţii majore la realizarea actului unirii şi tot aici, protopopul Gheorghe Dimitriu, tatăl viitorului scriitor Calistrat Hogaş, „cu farmecul vorbei şi căldura prieteşugului"[4], patronase un comitet al unioniştilor cu rezonanţe pînă în capitala Moldovei.

A fost un apropiat al domnitorului Cuza, care i-a şi încredinţat în ultima parte a domniei portofoliul ministerului de externe şi nu se poate spune că din această calitate nu l-a servit cu devoţiune şi n-a acţionat pentru întărirea prestigiului ţării în lumea diplomaţiei europene. Colaborarea sa cu domnul unirii începuse, desigur, mai de mult, întrucît în august 1864, cînd a început discuţia asupra proiectului de lege rurală întocmit de Kogălniceanu, el era deja membru al Consiliului de Stat, in-

stituție deosebit de activă după lovitura de la 2 mai și susține desființarea clăcii, numai că, împreună cu un alt membru al Consiliului, G. Apostoleanu, cere un timp preparator pentru aplicarea legii mai mare, de doi ani, termen cu care domnul și majoritatea Consiliului nu sînt de acord, votîndu-se aplicarea acestei legi după numai un an.[5]

Ca ministru de externe în ultimul guvern al domnitorului Cuza, Al. Papadopol Calimah nu s-a compromis prin mașinațiuni diversioniste, ci a rămas un atașat sincer al suveranului său împărtășindu-i idealurile și viziunea politică. Așa se explică confidența consulului general al Italiei, cavalerul Anibal Strambio, care, în seara zilei de 24 ian. 1866, deci cu puține zile înainte de îndepărtarea lui Alexandru Ioan Cuza, cu prilejul unui bal organizat la teatrul bucureștean, furniza ministrului de externe român informații revelatoare: „Domnule ministru, țara dumneavoastră stă pe un vulcan; regret că sînt consul; nu pot să vă spun mai multe"[6].

De altfel, contactul său cu primul domnitor al principatelor unite a rămas statornic și s-a menținut multă vreme după ce Cuza a luat drumul străinătății. Într-o scrisoare din 20 sept. 1866-i mărturisea fostului său domnitor că „îndată după neagra trădare de la 11 februarie, s-a retras la țară, nevrînd să întîlnească pe parjuri și pe perfizi. Dar va veni timpul cînd adevărul și onoarea se vor face auzite. E fericit că a servit pe Cuza și țara în mod onorabil; amintirea lui Cuza îi va fi sfîntă toată viața"[7].

Într-o altă scrisoare, nedatată, dar ușor de fixat dacă avem în vedere evenimentele la care se referă și anume căderea guvernului Ion Ghica, primul guvern după 11 februarie menținut la putere pînă la 5 martie 1867, Al. Papadopol Calimah arăta: „cum a fost ales în unanimitate, la Tecuci, la colegiul micilor proprietari, în timp ce contracandidatul său, C. Racoviță, unul din părtașii de la actul de la 11 februarie a căzut lamentabil"[8]. Tot în această scrisoare își mărturisea intenția de a „nu se mai amesteca niciodată în treburile politice, lucrînd în schimb la reunirea materialelor pentru o lucrare cu care mă ocup și care cuprinde istoria noastră critică de la 1859 pînă în noaptea de 10/11 februarie 1866"[9]. Din proiectul acestei lucrări, ce-ar fi fost deosebit de interesante sub aspectul documentației și interpretării critice a faptelor de istorie din epoca începutului de modernizare structurală a țării, autorul n-a reușit să scrie decît fragmentul memorialistic „Amintiri și istorie (1853—1888)" care se găsește sub formă de manuscris la Academia Română și care a rămas pînă acum insuficient cercetat[10].

Este de presupus că, datorită popularității de care se bucura, n-a reușit să se mențină mult timp în afara activității politice, cum intenționa, întrucît noul suveran, înconjurîndu-l cu diplomatică amabilitate i-a încredințat în 1868 portofoliul ministerului cultelor. De bună seamă, relațiile sale cu dinastia instaurată recent se vor menține și în anii următori în aceiași termeni pentru că într-o scrisoare datată Tecuci 9 februarie 1884 îi scrie bunului său prieten V. Alecsandri, care era și el în grațiile noului domnitor avînd chiar o cameră rezervată permanent în castelul Peleș: „Duminică, acum patru zile, am avut onorul să am audiență la m.s. regele care mi-au spus că peste cîteva zile ai să fii la București. Am avut o lungă convorbire cu m.s. despre literatură, despre istorie, convorbire foarte plăcută și măgulitoare"[11].

La sfîrșitul anului 1885 mai era încă deputat în Cameră și la moartea poetului Grigore Alexandrescu propune să i se facă funeralii naționale de către stat, lucru care atrage multe laude din partea cărturarilor vremii. Vasile Alecsandri elogia deschis atitudinea sa proteguitoare față de valorile naționale scriindu-i de la Paris: „Poate că dacă nu te-ai fi găsit la București, nimeni nu s-ar fi gîndit la dînsul... și încă, ca poet, Alexandrescu e mai presus decît unii cărora li s-au făcut busturi și statui"[12]. Se pare însă că funeraliile poetului au fost totuși modeste, dacă avem în vedere mărturisirile lui Ion Ghica din articolul său memorialistic consacrat marelui fabulist român, părere amplificată și prin comparația făcută cu funeraliile organizate cu puțin înainte lui C.A. Rosetti, de o solemnitate cum rar s-a văzut în Bucureștiul acelui timp.[13].

Respectul pentru oamenii revoluției de la 1848 rămîne o constantă neviciată la Papadopol Calimah. Propunerea din Cameră cu privire la poetul Gr. Alexandrescu trebuie asociată cu prietenia și vasta corespondență întreținută cu Vasile Alecsandri, cu loialitatea dovedită față de Al. I. Cuza, cu admirația nereținută față de C. Negri a cărui puternică personalitate o și evocă uneori, cu prețuirea arătată lui Kogălniceanu cu care colaborează în diferite guverne și la moartea căruia, petrecută la 2 iunie 1891, ia parte ca intim al dispărutului dar și ca reprezentant al Academiei Române[14] și cu multe alte manifestări care spun destul despre atitudinea sa față de generația pașoptistă. Oricum, ecourile acestei ideologii se regăsesc adesea în conștiința istoricului tecucean, căci n-a fost deloc superficială ci, adîncă și cu multe prelungiri în opera sa istorică și filologică.

Ultimii ani din viața lui Al. Papadopol Calimah au fost marcați sever de o cumplită dramă familială care l-a încercat la începutul anului 1895. Este vorba de moartea soției sale, Amelia Papadopol Calimah, cu care se căsătorise în 1860 și a fiicei sale Elena, care, suferindă de morbul lui Pott, în disperare s-a sinucis în aceeași zi. Această nefericită întîmplare a impresionat adînc populația de atunci a orașului, care a participat cu mare durere la funeraliile celor două femei. Amelia avea, la data încetării din viață, 43 de ani și despre ea vorbesc toți memorialiștii ridicați din Tecuci. Se trăgea din trunchiul Plitoșilor (formă grecizată a numelui de origine Pletosu), boieriți de Mihail Sturza, tatăl său Iancu Plitos fiind cel care participase, ca trimis al domnitorului, la nunta Cocuței Conachi cu prințul Nicolae Vogoride petrecută la Țigănești în anul 1845. Ridicarea în boierie a Plitoșilor se datorează, după cum încearcă să ne convingă N. Gane și G. Sion, unor slăbiciuni pasionale pe care doamna Marioara Sturza, mama viitorului domn Mihail Sturza, femeia „cea mai frumoasă din Europa"[15], cum declară în memoriile sale Radu Roseti, le-a nutrit față de Grigore Pletosu, țăran bine făcut în vremea cînd era încă om al casei

boierești de la Măcărești unde logofeteasa obișnuia să vină, în lunile de vară, pentru a face „feredeie în Prut". A murit devreme, în 1850 la puțin timp după ce fusese ridicat la rangul de postelnic, rămînînd soția sa Elena, care va supraviețui pînă în anul 1884[16]. Elena Plitos va deveni, în timpul războiului pentru cucerirea independenței, președintă a Comitetului doamnelor din Tecuci, desfășurînd o activitate deosebit de febrilă în colectarea de bani și bunuri pentru ajutorarea armatei române, activitate bine consemnată în documentele războiului, laolaltă cu scrisorile de felicitare și mulțumire primite de la înaltele foruri ale statului. Animată de înalte sentimente patriotice, Elena Plitos antrenează în activitatea acestui comitet pe multe din doamnele care formau protipendada orașului și în primul rînd rudele sale apropiate. Întîlnim în acest comitet pe fiica sa, Amelia Papadopol Calimah, care ținea și secretariatul comitetului contribuind în multe rînduri cu bani și bunuri, și pe cumnata sa Eufrosina Plitos, care în acea vreme era soția lui Coton Plitos, prefect al județului Cahul și care numai în noiembrie 1877 donează importanta sumă de 145 lei pentru cumpărarea de cojoace ostașilor români[17].

Scormonitor de hrisoave vechi, Al. Papadopol Calimah n-a lăsat o operă prea impresionantă, deși, la vremea respectivă a fost destul de bine apreciată și integrată în mișcarea culturală a vremii, fapt pentru care a și fost primit în Societatea Academică Română în sept. 1876 odată cu Vasile Maniu, Grigore Ștefănescu și lt. col. Ștefan Fălcoianu. Lucrul acesta a surprins, oarecum, intelectualii timpului și M. Eminescu în articolul „Societatea academică" publicat în „Curierul de Iași" nr. 106 din 26 sept. 1876 își exprimă deschis indignarea: „La drept vorbind, spune poetul, nici unul din acești domni n-ar fi fost ales în alte țări membru la vreo academie, dar în urma urmelor în cadrul în care încap istorici ca D. Vasile Alexandrescu (alias Urechia) și poeți de talia domnului Gheorghe Sion este loc pentru multă lume"[18]. Nici vorbă că aprecierea lui Eminescu este îndreptățită în multe privințe și chiar în ceea ce-l privește pe Al. Papadopol Calimah și nu poate fi suspectată de ușurință sau pătimășie, mai ales că poetul și istoricul se cunoscuseră bine, fuseseră doar colegi la cenaclul Junimea și se revedeau la întrunirile de la Maiorescu. Dacă punem temei pe fidelitatea memoriei lui Pogor înseamnă că istoricul tecucean fusese unul dintre membrii fondatori ai societății literare care anticipa viitoarea Junime încă din toamna anului 1863 împreună cu I. Ianov, N. Negri, Th. și Gh. Aslan, Iorgu Gane, N. Schiletti și dr. Max[19].

E adevărat că problema aceasta, a datării înființării Junimii, a rămas controversată și se știe cu cîtă consecvență reclama Pogor „ca Junimea să se recunoască legatara mai vechei societăți" condusă de el și, prin urmare, să se coboare data înființării ei cu aproape un an[20].

Dintr-o scrisoare a lui N. Gane către I. Negruzzi din 13 mai 1874 aflăm că la ședința Junimii ținută acasă la Maiorescu au participat, pe lîngă Pogor, Catargi, autorul scrisorii, și Al. Papadopol Calimah și că în săptămîna următoare trebuiau să se întrunească din nou și cu mai mulți invitați[20]. Slaba adeziune a intelectualilor bucureșteni la întrunirile de la Maiorescu, reieșită din scrisoarea lui N. Gane, se explică doar prin faptul că însuși mentorul lor era venit de puțin timp în București și popularitatea sa nu căpătase încă extensie în cele cîteva luni de cînd schimbase Bahluiul pe Dîmbovița, fiind și prea absorbit de problemele politicii, mai ales că de curînd devenise ministru al cultelor în guvernul conservator al lui Lascăr Catargi. Al. Papadopol Calimah făcea și el parte din același partid conservator, mai bine zis din gruparea junimistă a partidului conservator, și în toamna anului 1881 îl vedem alături de Carp, Maiorescu, Gr. Triandafil, N. Gane, C. Bobeica, I. Negruzzi semnînd contraproiectul grupării la mesajul regal privind acceptarea regatului ca formă nouă de guvernămînt a României[21]. Al. Papadopol Calimah a semnat acest act, după cum la 5 (17) dec. 1865 contrasemnase și mesajul domnesc pentru deschiderea Corpurilor Legiuitoare, o adevărată profesie de credință a fostului domnitor Cuza, a tulburătoarelor sale simțăminte patriotice, pe care domnul unirii le găsise cea mai plastică rostire: „Fie în capul Țerei, fie alăturea cu d-voastră, eu voi fi totdeauna cu Țeara pentru Țeară, fără altă țintă decît voința națională și marile interese ale României. Eu voiesc să fie bine știut că niciodată persoana mea nu va fi o împiedecare la orice eveniment, care ar permite de a consolida edificiul politic la a cărui așezare am fost fericit a contribui"[22]. Și nu trecuseră decît 16 ani.

Revenind la filipica eminesciană trebuie sa precizăm că la data intrării în Academie a lui Al. Papadopol Calimah acesta nu publicase decît două lucrări: „Curtea de casație în Franța cu mai multe însemnări și comparații" (Iași, 1862) și „Reglementul pentru serviciul Curții de Casațiune din Franța" (Iași, 1862). Sigur că ulterior numărul lucrărilor se vor înmulți și afirmația lui Ion Petrovici că istoricul tecucean a fost primit în rîndul nemuritorilor „fie din cauza originii sale princiare, fie că la înființarea academiei era lipsă de istorici pregătiți"[23] poate fi înconjurată de credit, cel puțin prin partea sa finală. La data cînd Al. Papadopol Calimah era primit în Academie, disciplina istorică era reprezentată doar prin Kogălniceanu și Odobescu și de-abia în anii următori ponderea acestora se va amplifica prin intrarea lui Hasdeu, Xenopol, Tocilescu și alții. Ulterior, după intrarea sa în Academie, numele lui Al. Papadopol Calimah va căpăta destulă greutate, studiul „Notițe istorice despre orașul Tecuci" figurînd într-o vreme în manualele de geografie iar articolul „Amintiri despre Curtea Domnească din Iași" apărut în „Convorbiri literare" în numerele 9 și 10 din dec. 1884 și ian. 1885 a fost receptat de contemporani cu destule complimente. Într-o scrisoare a lui Samson Bodnărescu către I. Ianov se face o adevărată risipă de superlative considerînd această lucrare „un punct de culminațiune" ce deschide „o nouă epochă" și care poate procura „o plăcere estetică în privința formei limbiste în care și-a vărsat autorul opera și o plăcere estetică în privința tractării materiei istorice"[24]. Alte lucrări ale istoricului tecucean mai sînt: „Mișcarea literară proven-

sală" publicată în „Convorbiri literare" din 1883 prin intervenția lui Vasile Alecsandri[25], apoi „Generalul Pavel Kisseleff în Moldova și Țara Românească, 1829—1834, după documentele rusești", „Dezrobirea țăranilor în Moldova" în care reconstituie atmosfera creată în urma actului semnat în 1749 de Nicolae Mavrocordat, un studiu despre domnitorul Gheorghe Ștefan, o evocare a personalității lui Costache Negri („un document pentru istoria noastră contemporană") și un articol de atitudine în care combate latinismul și purismul în limbă intitulat „Limba românească" și prin care lua apărarea limbii populare. A tradus pentru prima dată la noi „Cuvînt despre expediția lui Igor Sveatoslavici, principele Novgorodului nordic, contra polovților sau cumanilor" și fragmente din opera lui Lucian din Samosata cum ar fi „Adunarea zeilor" și „Jupiter tragic". Unele din lucrările sale vor fi adunate de singurul său fiu, Paul Al. Papadopol Calimah, și vor fi publicate în 1908 la tipografia „Munca" din Tecuci, astăzi uitate, risipite și desconsiderate.

Marea sa pasiune pentru cercetarea istoriei țării reprezenta, în contextul epocii sale, cînd România după unire și independență se afirmase în contextul european, o cerință prioritară pentru intelectualitatea vremii. De aici și situația privilegiată în care se afla această disciplină față de celelalte științe. E suficient să arătăm că atunci cînd Kogălniceanu este pus să aleagă pentru premiere „Ierbarul" lui Dimitrie Brandia, lucrare de largă investigare științifică, și „Istoria școalelor" a lui V.A. Urechia pledează cu o convingere aproape nonprotocolară în favoarea celei din urmă, argumentînd că „plante se mai găsesc în natură ori și cînd, dar documentele pierdute nu se mai găsesc".[26] Așadar, locul istoriei la acea vreme era în dreapta politicii și nu trebuie să ne surprindă faptul că mulți dintre istoricii de atunci figurau în cadrul organismelor eligibile ale țării și au participat la alcătuirea diferitelor guverne, cum este cazul lui Kogălniceanu, Odobescu, V.A. Urechia și alții. Cercetarea documentelor vechi, a inscripțiilor descoperite de multe ori întîmplător, devenise atît de obsesivă pentru istorici încît o farsă, ticluită cu puțin meșteșug, în marginile unui subiect istoric, putea prinde extrem de ușor interesul public. Se știe cît de mare a fost entuziasmul lui V.A. Urechia, în 1887, cînd Kogălniceanu, împreună cu Al. Papadopol Calimah i-au expediat acea telegramă de la Murfatlar, acea telegramă prin care-l anunța de „epocala descoperire a monumentului funerar al lui Ovidiu".[27] V.A. Urechia, entuziasmat și credul, se grăbește cu popularizarea senzaționalei știri, nerămînîndu-i apoi decît să suporte consecințele reușitei farse spre hazul amicilor și intelectualilor vremii.

„Harnicul și omniprezentul Al. Papadopol Calimah"[28], cum l-a numit G. Călinescu în monumentala sa istorie de la origini și pînă în prezent, lichidează conturile lumești la 18 iunie 1898, la vîrsta de 65 de ani. În ultima parte a vieții putea fi întîlnit adesea în conacul bardului de la Mircești, ca oaspete obișnuit al casei făcînd „fericirea copiilor prin feluritele denumiri pe care, le dau: Papabo, Papado, Papacoco etc"[29]. Cert este că prin documentele descoperite și prin modul cum a știut să le valorifice în lucrări de o ținută științifică indubitabilă ajunsese să fie bine apreciat printre cărturarii timpului. Statornicul său prieten Vasile Alecsandri îl considera, într-o scrisoare trimisă lui Ion Ghica din Mircești la 8 aug. 1889, ca fiind „singurul dintre academicieni care lucrează peste măsură"[30]. Și mai departe mărturisea: „Îmi citește în fiecare zi cîteva părți foarte interesante din numeroasele sale manuscrise, care își așteaptă rîndul la publicare. Iată un om modest și muncitor, care a meritat mult mai mult decît alții dintre colegii săi un premiu academic, dar pe care au uitat mereu să-l răsplătească, și cu toate acestea bagajul său literar este considerabil și de o reală valoare"[31]. Trebuie să recunoaștem că de la însemnarea depreciativă administrată de Eminescu la elogierea lui Alecsandri este un drum lung pe care istoricul tecucean l-a parcurs în numai 13 ani.

BIBLIOGRAFIE

1. C. Giurescu și Dinu C. Giurescu, Istoria românilor, Editura Albastros, București, pag. 470.
2. Idem, pag. 490
3. Pentru informații suplimentare privind descendenții voievodului Scarlat Calimachi a se consulta N. Gane. Trecute vieți de doamne și domnițe, Editura Junimea, Iași, vol. III, 1972, pag. 110.
4. Vladimir Streinu, Calistrat Hogaș, Editura tineretului, București, 1968, pag. 14.
5. Constantin C. Giurescu, Viața și opera lui Cuza vodă, Ediția a II-a revăzută și adăugită, Editura științifică, București, 1970, pag. 280.
6. Idem, pag. 384. C.C. Giurescu preia această informație din lucrarea lui Al. Papadopol Calimah „Amintiri și istorie" (1853—1888), manuscris care se găsește la Academia R.S.R. sub nr. 864.
7. Idem, pag. 455.
8. Idem, pag. 455.
9. Idem, pag. 7
10. Cotele acestui manuscris sînt date de C.C. Giurescu în lucrarea sa „Viața și opera lui Cuza vodă" la subsolul paginii 384.
11. Scrisori către Vasile Alecsandri, Editura Minerva, București, 1978, pag. 374, ediție îngrijită de Marta Anineanu.
12. G.C. Nicolescu, Viața lui Alecsandri, pag. 557.
13. Ion Ghica, Opere vol. I, Editura pentru literatură, București, 1967, pag. 433.
14. Augustin Z.N.Pop, Pe urmele lui Kogălniceanu, Editura Sport-Turism, București, 1979, pag. 281.
15. C. Sion, Arhondologia Moldovei, Editura Univers, București, 1973, pag. 220—221.
16. Informația este luată dintr-o scrisoare inedită a lui Bebe Plitos, care trăiește la București în vîrstă de 88 de ani și în care este redată întreaga genealogie a Plitoșilor. Bebe Plitos este fiul avocatului Ștefan Plitos și nepot al lui Coton Plitos, fost prefect al județului Cahul în timpul războiului pentru cucerirea inde-

pendenței și frate cu soția lui Al. Papadopol Calimah.
17. Documente privind istoria României, Războiul pentru independență, vol. III, Editura Academiei R.P.R. București, 1954, pag. 656 și vol. VII, pag. 315, 435—436, 498, 638—639.
18. M. Eminescu, Opere vol IX, Editura Academiei R.S.R., București, 1980, pag. 213. Articolul este comentat și la pag. 675.
19. Z. Ornea, Junimea și junimismul, Editura Eminescu, București, 1975, pag. 16.
20. Idem, pag. 16.
21. Idem, pag. 81.
22. Eugen Lovinescu, Scrieri vol. 7 (T. Maiorescu), Editura Minerva, București, 1978, pag. 382.
23. Op. cit. pag. 312.
24. Documente literare junimiste, Editura Junimea, Iași, 1973, pag. 181—182.
25. Vasile Alecsandri, Scrisori, Însemnări, Editura pentru literatură, București, 1964, pag. 145—146.
26. Augustin Z.N. Pop, Pe urmele lui Kogălniceanu, Editura pentru literatură, pag. 272.
27. Vistian Goia, V.A. Urechea, Editura Minerva, București, 1979, pag. 144.
28. G. Călinescu, Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent, Ediția a II-a revăzută și adăugită, Editura Minerva, București, 1982, pag. 515.
29. Vasile Alecsandri, op.cit. pag. 145—146.
30. Idem, pag. 99—100.
31. Idem, pag. 99—100.

Prof. IONEL NECULA ■

DE PE TOATE MERIDIANELE

Alte superlative lacustre

Marile Lacuri din nord-estul Americii de Nord reprezintă cel mai întins complex lacustru cu apă dulce de pe glob (247 420 kilometri pătrați) și cel mai mare sistem de navigație continentală. La rîndul său, Titicaca, din America de Sud, este lacul (navigabil) aflat la cea mai mare altitudine: 3 812 metri.

A și C

Atît carotenul, convertit în organism în vitamina A, cît și vitamina C par să ofere protecție împotriva unor forme de cancer. Un studiu recent arăta că cei ce consumă morcovi și alte alimente conținînd caroten fac mai rar cancer la plămîni, chiar dacă sînt fumători. Totodată, carotenul reduce riscul cancerului la vezica urinară și la laringe.

Corida în Lumea Nouă

Inițial un spectacol eminamente spaniol, lupta cu taurii a dobîndit și dincolo de Atlantic, în Lumea Nouă, o popularitate fantastică, întrecută doar de fotbal. Cea dintîi luptă cu tauri peste Ocean a avut loc la 24 iunie 1526, la Ciudad de Mexico, în cinstea împlinirii a 5 ani de la cucerirea de către Cortez a capitalei imperiului aztec, Tenochtitlanului. De acum înainte, coridele vor fi organizate în multe orașe, în fiecare duminică.

Vulcanii Africii

Pe continentul african există 9 000 de vulcani, mulți dintre aceștia prezentînd caracteristici deosebit de importante. Astfel, cei din Camerun, Zair, Algeria și Madagascar au cratere ce pot atinge un diametru de 30 de kilometri la bază, iar lava lor este multicoloră, fapt care atrage numeroși curioși din lumea întreagă. Fiind relativ tineri, de „numai" 20-30 de milioane de ani, mulți dintre vulcanii africani sînt susceptibili de a erupe.

Popas pentru zburătoare

Lacul sărat din apropierea orașului Laranca este al doilea mare spațiu lacustru de acest gen din Cipru. El are o importanță considerabilă, fiind un popas de-a lungul traseului străbătut de păsările călătoare. Iarna, aici își găsesc refugiul mii de păsări, între care Flamingo roz, diferite specii de rațe sălbatice, lebede și alte păsări acvatice.

Statuia căpitanului de pe Titanic

Înainte ca Titanicul să plece în cursa lui cu ghinion, edilii localității Stoke-on-Trent, orașul natal al căpitanului Titanicului, Edward Smith, i-au comandat acestuia o statuie în bronz, menită să-i celebreze bătrînului lup de mare viitoarea sa înfăptuire istorică — traversarea Atlanticului cu „cea de-a opta minune a lumii". Cum însă Titanicul s-a scufundat, cei ce comandaseră statuia au căutat să se descotorosească de ea, dăruind-o comunei vecine Lichfield. Însă după recenta descoperire a epavei faimosului transatlantic, primăria din Stoke-on-Trent a căutat să pună din nou mîna pe statuie, spre a o avea ca „nadă" pentru turiști. Dar locuitorii din Lichfield au refuzat s-o restituie.

Performanțele jetului de apă

Tăierea cu jet de apă, metodă deja „clasică", este folosită în continuare cu rezultate foarte bune. În Franța, de exemplu, se va folosi o asemenea mașină în decuparea pieilor pentru fabricarea încălțămintei. Mașini asemănătoare se vor folosi și pentru decuparea de blocuri de gresie din Munții Vosgi. Folosirea jetului de apă duce la sporirea productivității muncii cu aproximativ 50 la sută.

A treia zonă de record

Recordurile sportive de windsurfing (navigarea pe o planșă cu pînză) se stabilesc în două domenii: distanță și viteză. Iată însă că, pentru a figura în celebra Carte a recordurilor Guinness, francezul Marco Topdemir a decis să stabilească un record original: timpul de menținere pe planșă. Performanța lui — 87 de ore și 53 de minute.

DIN LUMEA ȘTIINȚEI ȘI TEHNICII

PRIVEȘTE-L PE POLIȚIST ÎN OCHI

Pentru controlul identității persoanelor, în diferite situații, azi, în întreaga lume, se face apel la cele mai sofisticate tehnici. În locul fișelor cu date personale a fost creată o cartelă cu microprocesoare ce este în curs de testare în S.U.A. Pe acest „smart card" sînt înregistrate numele, vîrsta, talia, sexul, precum și o serie de alte date. Din nefericire, o dată pierdută și fără duplicat, ea nu mai poate fi reconstituită. Se știe de mult că și amprentele digitale pot fi folosite drept „act de identitate", ele fiind recunoscute de un calculator. Pentru deschiderea unor uși s-a încercat utilizarea vocii, prin identificarea acesteia de un aparat special. Dar toate aceste mijloace, pînă la urmă, s-au dovedit că nu sînt infailibile. Iată însă că întreprinderea „Eyeden Fifye Unc" din Oregon-S.U.A., a avut ideea de a folosi desenul retinei persoanelor, drept act de identitate. Conform statisticilor, retina prezintă o imensă variabilitate, căci practic este imposibil să existe doi oameni care să aibă același desen al vaselor sanguine pe retină. Acest desen este introdus în memoria unui computer. Toate fazele ulterioare sînt automate. Persoana care este controlată este pusă să privească printr-un binoclu, obiectiv al unei camere de televiziune, care explorează retina cu un fascicul infraroșu, de intensitate redusă. Se apasă pe un buton și computerul dă verdictul. Deocamdată mai rămîne o problemă nerezolvată: desenul se poate altera puțin, uneori datorită bolilor și vîrstei. Totuși, cine știe. Poate că într-o zi oamenii vor fi nevoiți să privească în „ochii" polițistului robot pentru a-și stabili identitatea, prezentînd- astfel retina drept... „carte de vizită".

CÎND ROBOȚII CÎNTĂ ȘI DANSEAZĂ

Expoziția japoneză a anului 2000, de la Tsukuba, a arătat ce poate realiza știința și tehnica pentru om, în materie de electronică și roboți. „Jumbotronul", un televizor în culori înalt de 25 metri și lat de 40 metri, cuprinzînd 450 000 celule fotoelectrice (fig. 1) poate transmite imagini și filme, sau îi prinde pe spectatori ca într-o oglindă uriașă. Roboțul muzicant, opera profesorului Ichiro Kato, de la Universitatea Waseda, care cu ochiul său de ciclop descifrează partituri, poate interpreta, cu mîinile și picioarele, melodii de la Bach la Beatls. Cîinele-robot, construit pentru

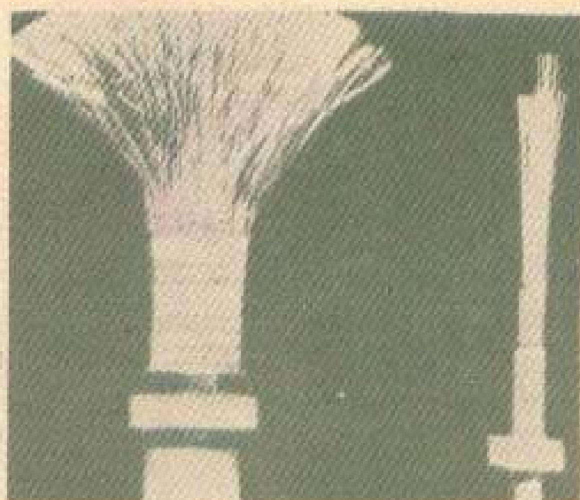

orbi, „adulmecă", cu captatorii și creierul său electronic, obstacole, pentru a le evita. Pe scena lui „Fuyo Theatre", doisprezece actori-roboți interpretează, cu „talent", o piesă. Robotul „Matsushita" (fig. 2) schițează în două minute figura celui așezat în față, iar la sfîrșit, plin de politețe întreabă: „Credeți oare că vă seamănă?" Acestea sînt doar cîteva din realizările expuse. Dar iată că în cursul lui 1986, compania japoneză „Seibu" a deschis la Tokio ultimul tip de magazin, unic în felul lui, pînă în prezent, în lume. Aici un robot-cărător urmează clientul pas cu pas, se oprește și pornește o dată cu acesta, transportînd cu căruciorul lui, pe roți, mărfuri în greutate de 10 kilograme. Un veritabil catalog vizual apare pe un panou, în cazul cînd, în dorința de a obține o informație, clientul acționează cîteva butoane. Pornind de la sistemul că oricine se poate poza ca aviator introducînd capul într-un avion de carton, un sistem de disc cu laser proiectează, pe un ecran, fața clientului îmbrăcat în kimonoul sau rochia aleasă. Tăierea unui produs alimentar este o chestiune de secunde. Prin apăsarea pe patru butoane, o mașină îl decupează în grosimea și cantitatea dorită, după care urmează afișarea prețului și ambalarea, totul foarte igienic, fără contact uman. Pentru ca distribuirea mărfurilor la domiciliu să se facă în condiții economice, pe mașina de transport se află un ordinator. Conducătorul auto nu trebuie să introducă lista cu adresele clienților. Mașina va afișa pe un ecran ordinea cea mai rațională de livrare, traseul de parcurs, precum și poziția în orice moment a autocamionetei față de clienți. În magazin camioanele ce aduc mărfuri sînt descărcate în mod automat, iar mărfurile, tot automat, sînt transportate, și plasate la locul lor, pe cele șase etaje ale clădirii, cu ajutorul cărucioarelor fără conducător.

SCRISOARE DE DRAGOSTE PRIN COMPUTER

Specialiștii rezervă pentru viitor fibrelor optice roluri și funcții de excepție, care vor produce adevărate revoluții în multe domenii. Printre altele, datorită acestor fibre, locuința și locul de muncă se vor confunda, cu alte cuvinte, oamenii vor putea lucra la domiciliu. Casa va deveni astfel un fel de complex, numit de americani „Computer cottage". Referitor la aceasta, fizicianul american Robert Jastrow spunea: „Văd în orele de recreare părinții și copiii împreună, iar în orele de muncă îl văd pe soț, la terminalul său, pe soție la un altul, iar pe copii aplecați asupra unui al treilea fă-

cîndu-și lecțiile. Revoluția fibrelor optice readuce familia unită în casă". În acest sens, vor fi utilizate computerul, televizorul cu dublu sens, videotelefonul. Pentru întîlniri cu superiorii și pentru decizii se va recurge la teleconferință. Telefonul se va schimba și el. Va fi de buzunar și va înlesni contactele la orice distanță prin sateliți. Fibrele optice vor permite punerea în funcțiune a unor instalații de la distanță, de la calorifer la cratița din cuptor. În viitor, sateliții „bancă de date" vor cuprinde informații despre tot ce se știe cu privire la univers, știință, medicină, artă. Aceste date vor putea ajunge la orice persoană, la cerere, în cîteva secunde, totul pe bază de raze laser, transmise prin fibre optice, legate de o centrală terestră. Și poșta se va schimba. Vor dispărea timbrele și plicurile. Scrisorile oficiale, personale, inclusiv cele de dragoste, vor putea fi transmise instantaneu „via computer".

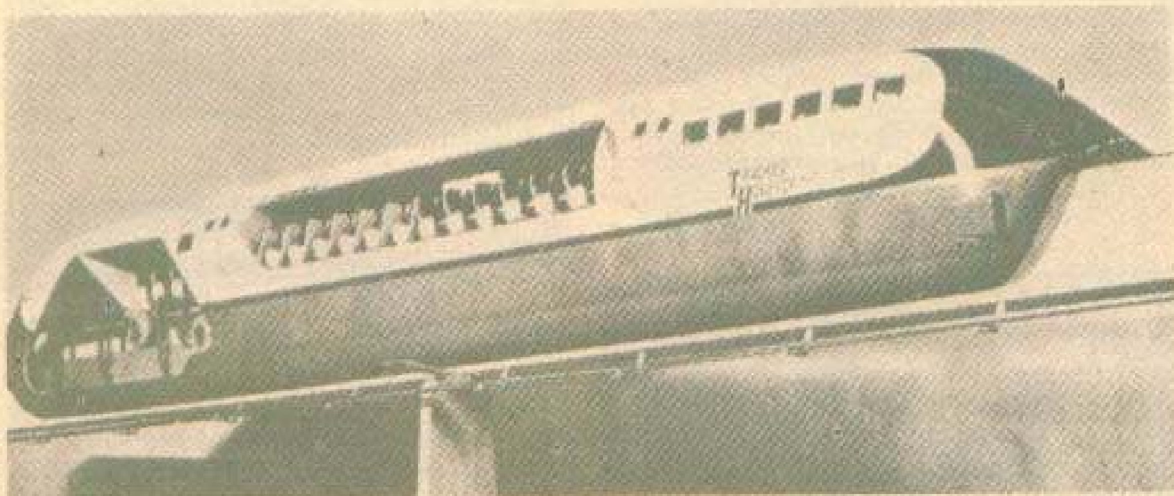
INSULĂ SPAȚIALĂ

Agenția Spațială Europeană, Japonia și Canada au fost invitate oficial, de către NASA, să participe la construcția unei insule spațiale. Ea va fi de fapt un „sistem orbital" cuprinzînd diferitele elemente locuite sau comandate automat, plasate pe diferite orbite și aprovizionate în mod regulat, de o navetă. În prezent sînt în lucru șase proiecte, dar numai unul va fi pus în aplicare. În general este vorba de cinci moduli cilindrici, dintr-o platformă pentru instrumente și din două panouri mari solare, orientate permanent spre soare, fiecare producînd 75 kilowați, pentru a se asigura energia electrică necesară „insulei". Ansamblele vor fi construite pe bază de elemente ce vor fi transportate de navete în 5—7 zboruri, plasate pe o orbită circulară, unde vor fi asamblate de astronauți montori. Instrumentația științifică și tehnologică va fi dispusă în module-laborator presurizate sau pe platforme

autonome specializate în astrofizica, metalurgie etc. Sistemul va fi completat cu aparatură robotizată, mininavete automate și propulsori individuali, pentru deplasarea „în zonă" a astronauților. Stația va repara sateliții defecți pe orbite, va monta și asambla mari structuri, tip laborator spațial, în vederea efectuării de diverse experiențe, a fabricării de produse farmaceutice, sau a altor materiale, în condiții de imponderabilitate. Tot ea va constitui o bază de lansare pentru trecerea sateliților pe orbite mai înalte sau în vederea realizării unor misiuni spațiale îndepărtate, de exemplu spre Marte. Totodată, insula spațială va constitui un depozit pentru stocarea materialelor spațiale și un centru de comunicații. NASA speră ca pînă în anul 1992 să creeze o stație în greutate de 34 tone, cu o capacitate de 120 metri cubi, care să poată găzdui 6—8 astronauți, și un laborator și care împreună cu o platformă automată să graviteze pe aceeași orbită, de 320 de kilometri altitudine. Către anul 2000 stația va fi mărită treptat, ajungînd la o greutate de 94 tone și cu un volum locuibil de 300 metri cubi, în care vor activa 12—18 astronauți. „Insula" va mai cuprinde sisteme independente de navigație spre alte orbite, pentru desfășurarea unor cercetări de astrofizică și pentru a traversa încărcături utile pînă la orbita geostaționară de 36.000 kilometri altitudine. Pentru anul 2000 NASA a și stabilit 107 misiuni de astrofizică, fizică solară, telecomunicații, fabricarea de produse chimice, farmaceutice și metalurgice și teledetecție de surse terestre. Prima etapă se întrevede a costa nouă miliarde, iar insula completă 20 miliarde dolari.

În figură se poate vedea cum este imaginată construcția insulei spațiale.

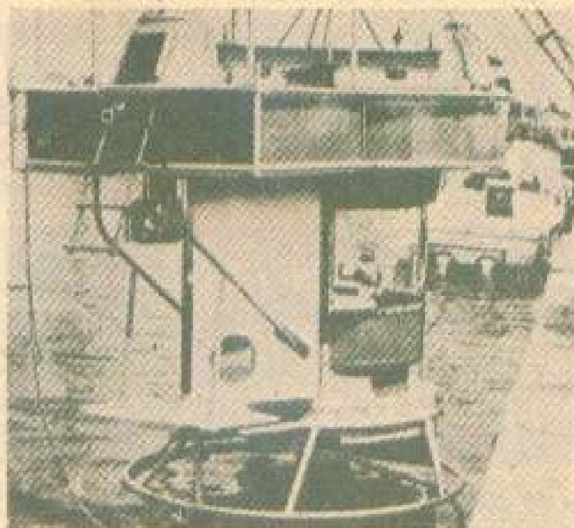

HOVERTRAIN, VEHICUL AL SECOLULUI XXI?

Pentru a lega centrul orașului cu zonele suburbane sau pe acestea între ele, a fost creat „Hovertrain", o versiune engleză a vehiculelor de transport terestru de mare viteză. Cu o capacitate de aproape o sută de persoane și în greutate de 23 tone, noul mijloc circulă pe o grindă la înălțimea de 5 metri, putînd urca pante pînă la 10 grade. Suspensia și deplasarea se fac pe o pernă de aer groasă de 8 milimetri. Experiențele realizate cu „Hovertrain", în mărime naturală, au avut loc pe un traseu de 5 kilometri, lîngă Cambridge, în localitatea Earith, cînd s-a putut obține o viteză maximă de 200 kilometri pe oră, dar se speră ca în urma îmbunătățirilor ce urmează să se aducă prin utilizarea de noi motoare liniare, precum și a altor echipamente, în cîțiva ani, viteza lui să ajungă la 480 kilometri pe oră.

În imagine „Hovertrain" în timpul experiențelor.

BARCĂ PENTRU CERCETĂRI SUBACVATICE

Dispozitivul din figură, înalt de 4,5 metri și lung de 4 metri, nu arată nici pe departe a fi o barcă deoarece o serie de elemente cu care ne-am obișnuit lipsesc. Și totuși este o barcă de drept, una de cercetări subacvatice, dar care poate fi folosită și pentru agrement, asigurînd doritorilor posibilitatea de a vedea, datorită cabinei transparente plasate sub ea, minunata lume submarină, rezervată pînă acum numai plonjorilor. Deplasarea, cu viteza de un nod, se realizează cu ajutorul unui motor și a unor mijloace de comandă ce pot fi acționate atît de pe punte, cît și din cabina aflată sub apă.

LENTILE DE CONTACT NEIRITANTE

Specialiștii Institutului de chimie Macromoleculară al Academiei Cehoslovace de Științe au constatat că singurul emolient de polimeri care nu irită ochiul și nu este toxic, este apa. De aceea a fost creat un polimer ce conține 40 la sută apă, care nu este solid, ci mai curînd, un gel. Și astfel a apărut monomerul „Hema", din care se prelucrează lentilele de contact. Ele au o putere frontală de la minus 20 la plus 20 dioptri și cu diametru în jur de 14 milimetri. Aceste lentile plastice din gel, deosebite în felul lor, pot fi utilizate mai mult de un an. În imagine — noua lentilă de contact înainte de a fi plasată pe ochi.

Grupaj de AUREL DIANU ■

DE PE TOATE MERIDIANELE

Nămolul antic

Ca mijloc curativ, nămolul este cunoscut de circa 2000 de ani. În lucrările lor despre medicamente, cunoscuții învățați ai antichității, Pliniu și Dioscoride, acordă o importanță deosebită nămolului ca mijloc de vindecare a reumatismului.

Hidrocarburi din biomasă

Potrivit unor studii recente, din biomasă se realizează hidrocarburi la un preț mult mai scăzut decît al petrolului brut. Din 60 de tone de biomasă se pot obține 6 tone de hidrocarburi.

Cele mai vechi... mumii

Cele mai vechi mumii din lume au fost descoperite în America de Sud (Chile), vîrsta lor fiind, potrivit datării cu Carbon —14, între 3670 și 7810 ani. Prin urmare, mumiile sud-americane sînt cu circa 3000 de ani mai „bătrîne" decît primele mumii egiptene.

Busolă vegetală

Lăptuca sălbatică poate fi considerată o adevărată busolă vegetală. Cînd planta este încălzită suficient de soare, frunzele ei se dispun pe verticală, orientîndu-se cu muchiile pe direcția nord-sud și cu fețele spre est și vest.

Vertebrate și nevertebrate

În prezent sînt cunoscute 1,4 milioane de specii de nevertebrate, dintre care o mare parte sînt insecte. În comparație cu acestea, vertebratele sînt mult mai puține: „numai" 46 000 de specii.

Cine este autorul „himerelor"?

Faimoasele himere ce orneaza catedra Nôtre Dame de Paris sînt opera lui Honoré Daumier. Aceasta este concluzia la care au ajuns specialiștii. Pînă de curînd, paternitatea acestor originale personaje sculptate în piatră nu era cunoscută.

MEDICINA OMULUI SĂNĂTOS

FITOTERAPIA, UN DOMENIU MEREU NOU

Biologul **Mircea Alexan** de la Trustul „Plafar" din București este cel care, de cîțiva ani, ne captivează cu sfaturile sale „de dimineață" din emisiunea radio „Răspundem ascultătorilor". A înregistrat peste 860 emisii, prin care ne-a pus la îndemînă zeci și zeci de rețete pentru sănătatea noastră, apelînd la inepuizabila „farmacie verde", sigură, ieftină, la îndemîna oricui și, de regulă, fără efectele secundare ale medicamentelor chimice de sinteză. El însuși inepuizabil în idei, ca orice om informat și ca oricare cercetător preocupat de nou, l-am solicitat și pentru dumneavoastră, cititorii Almanahului „Flacăra", cu un interviu și, firește, cu cîteva sfaturi utile.

— Cînd și cum ați ajuns să vă preocupe buruienile medicinale, Mircea Alexan?

— Eram cadru didactic la Facultatea de biologie pentru disciplina de botanică sistemică, deci foarte legat de plante, cînd, acum 14 ani, dr. farm. Ovidiu Bojor, de la Institutul pentru controlul de stat al medicamentului și cercetări farmaceutice, m-a solicitat să colaborăm la elaborarea unei lucrări de sinteză, **„Farmacia naturii"**, care a și apărut în 2 volume. Cum coautor a fost și inginerul Florentin Crăciun, pe atunci inginer șef la „Plafar", și cum domeniul mi s-a părut de mare perspectivă, m-am transferat la „Plafar". Mi-am dat seama că rezervorul uriaș pe care îl deține țara noastră nu este suficient cunoscut și valorificat. Desigur, plantist nu te face nimeni, indiferent că provii din botanist sau farmacist, devii numai printr-o imensă muncă, după un program spartan, chiar mai mult decît spartan, de studiu și cercetare.

— De fapt, cu ce vă ocupați în cadrul Trustului „Plafar"?

— Ca șef birou „floră spontană" coordonez exploatarea rezervorului natural de plante medicinale; am introdus astfel în circuitul utilizării terapeutice vreo 45 de specii necunoscute.

— De exemplu?

— **Hedera helix,** iedera sălbatică, pe care o cunoaștem cu toții din păduri, este o plantă cu proprietăți singulare în celulită. Inițial, ne-a fost solicitată la export, acum este intens studiată de specialiștii din țară în vederea obținerii unor produse farmaceutice. **Ergeron acer** (Bătrînișul), o buruiană ce crește pe margini de drumuri și margini de cale ferată, pînă nu demult neluată în seamă, este, de asemenea, în studiu pentru industria farmaceutică. Și un alt exemplu este **Tanacetum vulgare** (Vetrice, popular) care, studiată împreună cu dr. farm. Elena Ciobanu și dr. farm. Ovidiu Bojor de la ICSMCF, stă la baza unui medicament împotriva geardiozei, atît de răspîndită în colectivitățile de copii. Trustul nostru a inițiat chiar o secție specială, la Cluj-Napoca, pentru prepararea produsului. Puțini știu, de asemenea, că banala **Volbură** ce crește peste tot, este un excelent laxativ, al doilea ca valoare după crușin. Tecile de **Glădice,** o specie de salcîm, au intrat deja în medicina veterinară. Cercetări de la Institutul „Pasteur" au confirmat importanța lor pentru combaterea diareei la viței și porci; livrăm deja zeci de tone pentru marile complexe zootehnice.

— Nu pot fi utilizate și în medicina umană?

— Nu, deoarece au în componența lor și unele substanțe toxice pentru om; există însă coaja de stejar, deosebit de eficientă în combaterea diareelor, mai ales în cazurile rebele, fiind net superioară mentei, este, chiar, planta campion.

— Prin urmare, trebuie ca și noi, beneficiarii, să ne aducem la zi cunoștințele în materie de fitoterapie, să ne reciclăm, în funcție de noile cercetări și achiziții în domeniu, dar cum, de unde?

— În ultimii ani au apărut cărți remarcabile în această privință și sperăm să mai apară. Aceasta a fost și este și dorința mea, în colaborarea pe care o întrețin cu presa, de a informa populația, de a face să pătrundă noul în mase, de a o ajuta să folosească avizat plantele medicinale, cît mai bine în avantajul sănătății. De altfel, să știți, în toată lumea industria farmaceutică se îndreaptă tot mai mult spre obținerea de medicamente din plante; statisticile OMS arată că peste 70 la sută din medicația cardiacă, de pildă, se bazează pe vegetale.

— Ce alte asemenea noutăți ați vrea să intre neapărat în bagajul nostru de cunoștințe?

— Iată, în diureză, de regulă, erau indicate doar cozile de cireșe. Ei bine, există cel puțin 30—40 de specii cu asemenea proprietăți și care, în plus, au conținuturi mai bogate, mai complexe în principii active, venind și cu alte efecte benefice pentru organism, sînt fie calmante, antispastice etc. Cercetări mai noi, despre care revista „Flacăra" a scris în repetate rînduri, au pus în valoare ceaiul și extractul de ghimpe în combaterea unor boli ale aparatului urinar, unor afecțiuni ale prostatei și așa mai departe. Există, se știe, o mare goană după mușețel, deși în farmacia verde se află coada șoricelului, de 2 ori mai bogată în azulene decît el. Așa se petrec lucrurile și cu florile de tei, deși un sedativ mult mai puternic și cu efecte mai rapide îl constituie conurile de hamei.

— Dar efectul cafelei, acest drog cu destule inconveniente pentru organism, nu l-am putea

găsi şi în alte plante?

— Încercaţi cu ceai de cimbru şi pe urmă să-mi spuneţi rezultatul! Nu zîmbiţi, lucrurile sînt verificate, creşte tonusul intelectual, este un bun stimulent psihic, înviorează în momentele de oboseală.

— Ce ne-ar mai interesa foarte mult, stimate Mircea Alexan, este conservarea acestui, prea adesea numit, „inepuizabil rezervor" de sănătate din natura ţării noastre şi pe care, totuşi, destui îl devastează fără milă?

— Este o chestiune care m-a frămîntat şi m-a preocupat păstrarea şi chiar ridicarea potenţialului bazinelor din flora spontană. Acum cîţiva ani, la cel de-al VII-lea Congres naţional de farmacie am prezentat o lucrare realizată în colaborare cu ing. Florentin Crăciun referitoare tocmai la experienţa noastră în această privinţă. Avem în plan acest lucru. Sîntem, în cel mai pur adevăr, singura ţară din lume cu un astfel de program de conservare a florei spontane medicinale şi realizat pentru peste 30 de specii. Pe lîngă supravegherea recoltării, cu grijă deosebită de a se face raţional, am întreprins totodată strîngerea de material de înmulţire, pe care l-am împrăştiat în bazinele respective, iar în unele locuri am efectuat chiar lucrări de afînare a solului spre o mai bună regenerare a speciilor pe cale naturală, precum am întreprins şi lucrări pentru salvarea unora aflate pe cale de dispariţie. De pildă, pentru Gypsophila paniculata **(ipcărigea)**, rudă foarte bună cu Floarea miresii, am organizat popularea unor zone întregi din Delta Dunării, aşa fel încît anul acesta avem recoltate 3 tone de rădăcină uscată, ceea ce înseamnă peste 15 tone proaspătă, lucru deosebit pentru o specie extrem de valoroasă. În cazuri limită, cînd plantele dispar prin schimbarea condiţiilor naturale în care se dezvoltă, le-am preluat în cultură. Aşa am procedat cu **Obligeana** din zona mlăştinoasă a Banatului care dispărea în urma lucrărilor de desecări. Am înfiinţat, în comuna Satchinez, o plantaţie de 8 hectare, pe sistem de orezărie.

— Este o plantă atît de importantă încît a meritat asemenea investiţii şi preocupare?

— Este cel mai bun pansament gastric natural în gastrite şi ulcere, de altfel constituie materia primă de bază pentru Ulcerotrat.

— Spuneţi-mi, atunci de ce în sfaturile dvs. recomandaţi plantele medicinale — fie în ceaiuri, tincturi, macerate, siropuri — ca adjuvante, ca ajutătoare şi nu ca medicamente de bază?

— Din considerente de etică. Nu sînt medic, şi apoi, în unele boli, mai ales în fazele acute, plantele singure, în formele pe care şi le poate prepara omul singur acasă, nu ajung. Dar, ce-i drept, pot fi benefice în cazurile uşoare, în bolile cronice şi, de ce nu?, mai ales în medicina preventivă, unde pot avea un rol deosebit de mare, avînd avantajul unui preţ foarte scăzut.

— Medicii de ce nu le recomandă?

— Nu ştiu, dar cred că tot din motive de etică, deoarece nu le cunosc. Ar fi profitabil pentru populaţie ca medicii să fie înarmaţi cu un minimum de pregătire în fitoterapie. Fie în timpul studenţiei, în cadrul disciplinei de farmacologie, fie prin cursurile de perfecţionare postuniversitară, aşa cum se face pentru acupunctură sau homeopatie. În cele cîteva centre de medicină naturistă din ţară s-a acumulat o experienţă pozitivă interesantă şi suficientă care poate justifica necesitatea.

— Apropo de acupunctură; am participat în toamna aceasta la cel de-al V-lea Simpozion naţional, unde unii medici au relevat faptul că nu pot utiliza pe scară mai largă metoda moxibuţiei din lipsă de pelinită.

— Pelinită? Dar avem în stoc 4 tone, suficient să asigurăm necesarul pe 10 ani pentru toţi acupunctorii din lume. Ceea ce este, într-adevăr, o problemă, sînt batoanele de moxă, n-am găsit modalitatea să le facem. De fapt, n-a luat nimeni problema în studiu, fiindcă nu avem cerinţe mari, ori, ştiţi, producţia merge pe valori mari; trebuie o matriţă, cîteva utilaje, cîţiva oameni preocupaţi. Să ni le comande acupunctorii şi le vom asigura.

— Dar pentru homeopatie? Şi homeopaţii şi-au exprimat nedumerirea că nu li se furnizează tincturi şi extracte vegetale pentru medicamentele lor specifice, deşi avem în ţară laboratoare capabile a le executa.

— Noi sîntem gata oricum şi oricînd pentru ei, trustul are laborator pentru aşa ceva şi, de asemenea, colaborează cu laboratorul de tincturi homeopate din cadrul Facultăţii de farmacie din Cluj-Napoca. Să solicite ce au nevoie.

— Iată, le-am şi transmis invitaţia. Acum, o ultimă întrebare: la ce lucraţi?

— Am început redactarea unei lucrări mai vaste „Flora medicinală a României" precum şi finalizarea tezei de doctorat ce se referă la problemele conservării fondului natural existent. Fitoterapia, acest domeniu atît de vechi, este mereu nou pentru lumea întreagă.

CICI IORDACHE-ADAM ■

FARMACIA VERDE PENTRU FARMACIA CASEI

Cum se culeg plantele?

Uneori nu le dăm nici o atenţie: un fir de iarbă, o floare, alt fir de iarbă... Şi totuşi, în seva lor, în substanţele depozitate în „cămările" celulelor, poate sta vindecarea multor suferinţe, alinarea multor dureri. Procesul de urbanizare a dus în mod firesc la o oarecare îndepărtare de natură şi implicit la o mai slabă cunoaştere a plantelor (în speţă a speciilor medicinale).

Vechea tradiţie a folosirii plantelor medicinale la noi, ceea ce l-a făcut pe un mare învăţat din sec. XVIII să spună: „Românimea cunoaşte bine ierburile şi, întrebuinţîndu-le în folosul ei, întrece alte neamuri" şi tot el în alt loc „...mai ales româncele întrebuinţează cu mult folos pentru vindecarea bolilor buruienile neglijate de alţii", ca şi deosebita bogăţie a florei spontane autohtone (din cele peste 3500 de specii ce vegetează la noi, circa 800 sînt medicinale), sînt argumente pentru a în-

cerca, folosind cărți de specialitate, determinatoare, cunoștințele celor care s-au apropiat mai mult de natură, eșantioane de plante, să recunoaștem corect o parte din cele mai importante specii pe care să le putem recolta și depozita în „farmacia casnică", și — de ce nu? — pentru valorificare prin rețeaua Plafar.

Pentru obținerea unor produse de bună calitate, trebuie respectat **momentul optim de recoltare**, numai atunci găsindu-se în plante conținutul maxim de substanțe active ce le dau valoare medicinală. Astfel, **florile se recoltează la începutul înfloririi**, la fel și partea aeriană; **frunzele — la maturarea deplină**, dar nu toamna tîrziu, cînd substanțele active migrează spre **rădăcini sau rizomi, deci acum va fi momentul optim pentru acestea din urmă; cojile — primăvara timpuriu**, cînd seva abundentă face ca aceasta să se desprindă ușor de pe lemn.

Contează și momentul din zi, cînd se face recoltarea, proverbul „cine se scoală de dimineață, departe ajunge", nefiind valabil în acest caz, căci culese prea devreme, pe rouă, se depreciază. Unul din dușmanii cei mai redutabili ai plantelor îl constituie pungile de plastic, căci, prin transpirația produsului recoltat, acesta se înnegrește și se încinge imediat, devalorizîndu-se.

Vă sugerăm și cîteva din **metodele de recoltare**, adaptate pe categorii de produse:

- **florile** — se culeg floare cu floare (ex. mac, albăstrele, păducel) sau prin tăierea întregii inflorescențe (ex. soc, coada șoricelului);
- **frunzele** — prin strunjire, adică trecerea rapidă a mîinii de-a lungul ramurii care este ținută între degetul mare și celelalte degete;
- **partea aeriană** — se taie vîrfurile înflorite (ex. sunătoare, cimbrușor ș.a.), fără părțile lemnificate;
- **rădăcinile** — cu cazmaua sau

tîrnăcopul, curățindu-se de părțile seci, lignificate;

- **cojile** — prin „inelare", respectiv practicarea unor incizii circulare la intervale de 20—30 cm care se unesc prin altele longitudinale, decojindu-se sub forma unor jgheaburi.

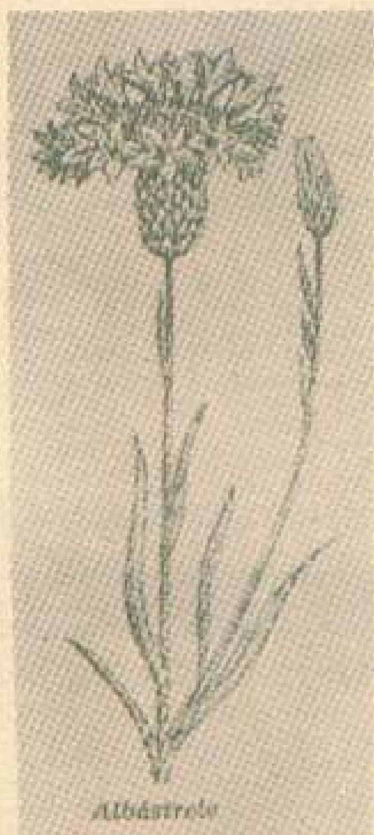
Foarte importantă este și **uscarea corectă**, menită să ducă la conservarea principiilor active. O primă regulă este aceea ca produsele să fie puse la uscat în **strat subțire**, în locuri curate și bine aerate. Se usucă la soare florile de culoare albă, rădăcinile, cojile, iar la umbră frunzele, părțile aeriene și florile colorate.

A recolta nu înseamnă a distruge! Nu se va recolta mai mult decît ne este necesar, iar în cazul arborilor recoltarea nu trebuie să ducă la pierderea caracterului ornamental (îmi vine în minte aspectul teilor hărtăniți, cu ramuri dezbinate și frunziș rupt). Sînt mai actuale ca oricînd cuvintele gînditorului francez Joubert: „Am primit lumea ca o moștenire pe care nu-i îngăduit nimănui să o deterioreze, ci pe care fiecare generație este obligată să o lase mai bună posterității".

CEAIURI, DAR NU NUMAI CEAIURI!

Prozaica preparare a unui ceai medicinal reprezintă din punct de vedere științific o extracție a principiilor active din plante în mediu apos. Modul de preparare depinde, pe de o parte, de organul plantei din care se face extracția, iar pe de altă parte de principiile active a căror extracție este urmărită. Modalitățile de preparare au o interesantă corespondență în practica medicală populară, **infuzia** fiind echivalentă cu **„opăreala"**, iar decoctul cu **„fiertura"**.

- Pentru părțile din plante la care pereții celulelor sînt mai subțiri, respectiv florile, frunzele, partea aeriană (așa-numita „herba"), chiar și unele fructe, se recomandă **infuzia**. În acest caz, peste 1—2 lingurițe de plantă mărunțită pusă într-un vas smălțuit, recipiente de porțelan sau faianță, se toarnă 250 ml de apă clocotită; se acoperă și se lasă la infuzat circa 15 minute, după care se filtrează prin presare pe o strecurătoare sau printr-un tifon;
- Pentru rădăcini și coji, respectiv acele părți ale căror celule au membrane cu îngroșări secundare prin care difuziunea se face mai greu, se recomandă **decoctul**. Mai rar se recomandă a se prepara decoct și din flori, frunze, fructe, părți aeriene — cînd se urmărește extracția unor substanțe a căror difuziuni se face mai lent. Decocția se realizează introducînd de la început planta mărunțită în apa care se pune la fiert, lăsîndu-se după ce lichidul dă în clocot, încă 20—30 de minute la foc domol. Concentrațiile sînt aceleași, respectiv 1—2 lingurițe la cană. Decoctul se filtrează fierbinte și se completează pînă la volumul inițial de apă cu apă fierbinte.
- În unele cazuri, în care principiile active se extrag printr-un contact mai îndelungat al plantelor cu apa, se recomandă **maceratul la rece**. Este cazul unor produse cu conținut de mucilagii ca de ex. rădăcina de nalbă mare, semințele de in, precum și al frunzelor de vîsc. După o spălare prealabilă, planta mărunțită se lasă în apă la temperatura came-

Albăstrele

rei timp de 6—8 ore, fără depășirea acestei durate, deoarece se pot dezvolta microorganisme. Practic, seara înainte de culcare, se pun plantele la macerat, iar a doua zi dimineața se face filtrarea.

● Marii medici arabi ai evului mediu, îndeosebi Messué, aveau preceptul ca medicamentul să aibă gust agreabil, să fie luat cu plăcere (desigur că am subscrie cu entuziasm și azi la aceasta!). Ei sînt cei care au promovat utilizarea **siropurilor** medicinale, formă de administrare recomandată mai ales copiilor (dar nu numai lor!). Adaosul de zahăr la soluțiile extractive apoase concentrate (infuzii, decocturi, macerate) nu reprezintă numai un corectiv de gust, pentru produse amare sau astringente, ci și un factor de conservare (în cazul în care concentrația acestuia depășește 640 g la 1 kg lichid).

● Deși forma de administrare care se folosește mai mult în uz farmaceutic, **tincturile**, se pot realiza cu ușurință și casnic. Tincturile sînt soluții extractive hidroalcoolice care-și găsesc și ele corespondentul în etnoiatrie, în așa-numita „plămădeală în rachiu" a unor plante. Ele se pretează pentru acele principii active care sînt solubile în alcool și prezintă unele avantaje: faptul că nu trebuie ingerată o cantitate mare de lichid (contraindicație în acest sens avînd unii bolnavi de maladii cardiace, de ex. insuficiența cardiacă), precum și aceea că se face economie de timp, netrebuind acel ritual al preparării zilnice ca al ceaiurilor, pretîndu-se totodată pentru deplasări, concedii etc.

CRONOFITOTERAPIA

Momentul din zi în care se administrează un medicament are o influență deosebită asupra efectului său terapeutic, aceasta explicîndu-se prin faptul că diversele funcții ale organismului variază în cursul celor 24 de ore — așa numitele ritmuri circadiene, fapt observat încă de către marele Hippocrate, citîndu-se că el a constatat că în timpul nopții crizele de astm bronșic sînt mai dese. Acest lucru, valabil pentru medicamente în general, este valabil și pentru ceaiurile medicinale, prezentîndu-vă o sinteză a recomandărilor pentru afecțiunile mai des întîlnite:

● **plantele tonic-aperitive** se administrează cu 30 minute înainte de mese, producînd prin act reflex creșterea secrețiilor digestive;

● **ceaiurile pentru combaterea colitelor, enteritelor — după mese;**

● **meteorism — înainte de mese sau treptat;**

● **ceaiurile pentru combaterea constipației — seara la culcare și dimineața pe stomacul gol;**

● **stomachice** — (care ajută digestia) — **după mese;**

● **vermifugele — dimineața pe stomacul gol;**

● **pentru afecțiuni hepatice** (îndeosebi diskinezii biliare, colecistite, stimulente ale funcției hepatice) — **o cană obligatoriu dimineața pe stomacul gol,** după care se stă culcat pe partea dreaptă 20—30 minute, a doua cană în 2 reprize, înainte de mesele principale;

● **diabet — înainte de mese;**

● **obezitate — între mese;**

● **sedative, hipnotice și calmante ale tulburărilor cardiace — 2 căni pe zi,** dintre care una obligatoriu cu circa 30 minute înainte de culcare, iar cea de-a doua în cursul zilei;

● **pentru combaterea unor simptome acute** (colici biliari sau renali, vomă, diaree) — **se iau în perioada de criză;**

● **pentru celelalte recomandări** (fitoterapia aparatului respirator, aparatului urinar, plante tonice — vitaminizare ș.a.) — doza prescrisă se ia în mai multe reprize în cursul întregii zile, cu precizarea că — în situația astmului bronșic — una din prize se ia seara înainte de culcare.

FITOTERAPIA ȘTIINȚIFICĂ

Mărturisesc că am o puternică strîngere de inimă cînd trec prin piețe, pe lîngă tarabe unde sînt înșirate plante medicinale și aud recomandările „pertinente" ale „negustorilor" care pledează convingător: „e bună de burtă" sau „e bună pentru inimă" sau „pentru reumă", sau... Las de-o parte faptul că pe un pumn de plăntuțe îți cere de zece ori cît costă la un magazin Plafar (și că multe sînt chiar de acolo luate, scoase din pungi și vîndute drept produs propriu), dar cunosc multe cazuri cînd s-au produs accidente grave, unul chiar mortal, cu plante toxice recomandate în mod iresponsabil de asemenea negutători. Fitoterapia actuală, pusă pe solide baze științifice, pe legătura dialectică dintre conținutul în principii active cu acțiunea lor farmacologică, este surprinzător de nuanțată, atunci cînd ai aprofundat-o. Aș prezenta, fiind vorba de o afecțiune larg răspîndită, fitoterapia **diskineziei biliare,** tulburare motorie ce împiedică evacua-

rea normală a bilei din vezica biliară. În mod normal, se recomandă clasicele plante coleretice şi colagoge (respectiv care măresc secreţia de bilă şi ajută la eliminarea ei), în primul rînd frunzele de **Anghinare** (Folium Cynarae), pentru care s-a creat chiar termenul de **„cinaroterapie"**, apoi numeroase alte produse: partea aeriană şi rădăcinile de **Cicoare** (Herba et Radix Cichorii), **Păpădia** (Herba Taraxaci), **Unguraşul** (Herba Marrubii), frunzele de **Salvie** (Folium Salviae), bine cunoscuta **Sunătoare** (Herba Hyperici) şi multe altele, de regulă cu gust intens amar.

De multe ori diskinezia biliară este însoţită de constipaţii. Cel mai adesea simpla reglare a evacuării bilei este suficientă pentru combaterea constipaţiei, dar dacă ea persistă în formulă se pot adăuga plante cu efect laxativ, fie coaja de **Cruşin** (Cortex Frangulae), fie **Volbura** (Herba Convolvuli).

Diskinezia biliară poate fi consecutivă unei hepatite, afecţiune în care sensibila şi muncitoarea celulă hepatică este afectată. În formulă îşi vor găsi locul specii hepatoprotectoare ce contribuie la regenerarea ţesutului hepatic, în primul rînd fructele de **Armurariu** (Fructus Cardui Mariani), apoi **Sulfina** (Herba Meliloti) cu aroma ei particulară, a „finului de curînd cosit". O întrebare pe care o pune de obicei fitoterapeutul: „aveţi cumva balonări?" Atunci, în formulă îşi vor găsi locul aşa-zisele produse carminative, fructele de **Coriandru, Chimen** sau **Fenicul** (Fructus Coriandri, Carvi, Foeniculi), **Busuiocul — cel cîntat în folclorul nostru (Herba Basilici)** sau **Roiniţa** (Folium Melissae). Simţiţi cumva spasme cînd vezica biliară se contractă dureros? Atunci va fi nevoie de o plantă cu efect de sedare neurovegetativă, care poate fi **Talpa gîştii** (Herba Leonuri) sau parfumatele flori de **Levănţică** (Flores Lavandulae). Suferiţi cumva şi de o gastrită hiperacidă? O, atunci totul se întoarce cu 180°: plantele coleretic-colagoge de bază, cu gustul lor amar, sînt complet contraindicate deoarece ele excită glandele gastrice, augumentîndu-le secreţiat În acest caz, vom fi nevoiţi să recomandăm unele plante cu efecte mai puţin spectaculoase, ca de pildă florile de **Gălbenele** (Flores Calendulae), alături de care rămîne valabilă **Sunătoarea** (Herba Cihorii), care îmbină proprietăţile coleretice-colagoge cu cele cicatrizante şi de tamponare a acidităţii în exces.

Nu-i aşa că, realizată în acest mod, o reţetă fitoterapeutică este cu totul altceva decît reclama guralivului negustor. Este ceea ce încercăm să demonstrăm şi în cadrul cabinetului de „Sfat fitoterapeutic", ce coexistă în cadrul unui insolit nucleu de medicină naturistă la Dispensarul „Diham" din Capitală, cu cabinete de acupunctură, fizioterapie, homeopatie, din iniţiativa inimosului medic coordonator, dr. P. Bărbulescu.

MIRCEA ALEXAN ■

UN ARSENAL TERAPEUTIC ÎNTR-O SINGURĂ LEGUMĂ - SOIA

Glycine hispida (soia) este originară din China (în ţările asiatice se consumă 7—8 milioane tone soia pe an), iar marii ei producători sînt China, Manciuria, Coreea, apoi Japonia, India, S.U.A. — ţări în care ocupă locul 4 în culturile agricole, după grîu, porumb şi bumbac, deci locul al 3-lea între plantele viviriere, alimentare. În prezent, se cultivă pe scară tot mai largă în toată Europa, precum ştim şi în ţara noastră, existînd specii aclimatizate pentru condiţii climatice tot mai nordice. Valoarea ei este inestimabilă şi încă insuficient cunoscută. Soia conţine în partea proteică toţi amino-acizii esenţiali şi nu aduce substanţe purinice, fapt deosebit de important, căci nu duce la formarea acidului uric, situînd-o astfel între alimentele ideale. Iată şi alte cîteva argumente în acest sens: după ouă ce conţin 3,7% lecitină — soia ocupă locul II, cu 2—2,5% nutrind astfel celula nervoasă şi prevenind degenerarea celei hepatice. Dintre zaharuri, conţine stadrioză şi arahinoză, ceea ce o face utilizabilă perfect, fără efecte nocive, şi pentru diabetici. În privinţa substanţelor minerale utile organismului deţine de 7 ori mai mult decît laptele, de 5 ori mai mult decît carnea şi ouăle, de 3 ori mai mult decît făina de grîu, de 2 ori mai mult decît celelalte leguminoase.

(Singurul inconvenient este că, fiind mai tare decît fasolea necesită mai mult timp de fierbere — cam 4 ore în oale obişnuite, circa 30—40 minute, sub presiune.) O jumătate de kilogram de soia deţine grăsimi şi proteine cît 3,75 litri lapte nedegresat, ori cît 27 de ouă. Dacă în cursul unei zile putem avea în raţie 500 gr soia,este imposibil, în schimb, să îngurgităm o asemenea cantitate de lapte ori de ouă. Sub aspect terapeutic, este alimentul ideal al unei diete zilnice pentru bolnavii de tuberculoză, anemie, boli infecţioase, subnutriţie, cancer şi deosebit de utilă pentru cei cu regim fără sare, fără baze purinice şi colesterol (cu afecţiuni renale, dermatoze, litiaze renale şi vezicale, reumatism, hipertensiune, angină pectorală, ateroscleroză etc...). În afecţiunile colibacilare, printr-o alimentaţie exclusivă din făină de soia integrală, în 24 de ore, urina puternic acidă, datorită infecţiei, devine alcalină, deci are un efect rapid şi aproape incredibil. Pentru copiii astmatici sau eczematoşi (cu eczeme), limfatici (cu infecţii cronice) li se poate înlocui laptele de vacă prin lapte de soia, dar numai sub control medical.

Această pledoarie pentru consumul soiei ca atare şi nu doar în uleiurile comestibile ori ca adaosuri în anumite alimente preparate industrial, o facem şi pentru a adresa un apel către forurile în drept — Ministerul Agriculturii şi Plafar — de a pune la îndemîna populaţiei, măcar prin magazinele „Plafar", o anumită cantitate de boabe şi făină de soia.

Ca aliment dietetic, vă propunem şi cîteva reţete de preparate pentru meniurile dumneavoastră:

Lapte

Se pun la înmuiat boabele, timp de 12—24 h, după care se fierb o jumătate de oră într-o cantitate de apă de 3 ori greutatea lor. Se trec printr-o sită fină, se adaugă sare gemă sau cafea de orz (malţ) sau miere, după gust.

Friptură

Se amestecă o cană de făină de soia cu 2 căni de apă şi o cană de pesmet (sau miez de pîine rece, uscată). Se omogenizează bine prin frecare şi se adaugă o ceapă tăiată în felii subţiri, 1 linguriţă de măghiran, 1 linguriţă de cimbru, sare gemă, 1 lingură ulei, 1 cartof ras. Se toarnă compoziţia într-o formă alungită şi se coace la cuptor timp de 1 ceas. Pentru crochete de soia, se procedează la fel, fără să se pună însă ulei iar cantitatea de apă este ceva mai redusă.

Soia-crocant

Se fierb boabele 15 minute sub presiune sau 30, la presiune normală, după care se strecoară şi se pun într-o tavă care se dă la cuptor, după ce mai întîi au fost condimentate, în funcţie de preferinţe, cu sare şi alte arome. Cînd s-au rumenit şi devin crocante se consumă ca atare, sînt foarte plăcute la gust.

Dr. farm. OVIDIU BOJOR ■

ALIMENTE DE PROTECȚIE

Prof. univ. dr. ing. Brad Segal, de la Facultatea de chimie alimentară din Galați, și-a îndreptat de mai mulți ani atenția și cercetările asupra unui domeniu pe cît de vechi pe atît de nou în menținerea sănătății omului modern și anume — alimentele de protecție. S-a dovedit că hrana tot mai rafinată a zilei de azi prin sistemul industrial de obținere a produselor de bază — pîinea, zahărul, conservele de tot felul — aduc tot soiul de nedorite dezechilibre, cauze ale multora dintre numitele „boli ale secolului". De curînd, a publicat în Editura „Junimea" rodul acestor studii, efectuate în colaborare cu conf. univ. dr. doc. Marțian Cotrău, de la IMF-Iași, și soția și colega sa, dr. ing. Rodica Segal, o lucrare unică în felul ei în literatura de specialitate, atît medicală cît și biochimică, — „Factori de protecție prezenți în produsele alimentare", cu o abordare științifică de înaltă ținută. Destinată, mai ales specialiștilor, găsim în excursul cărții prețioase informații pe înțelesul nostru, al tuturor, asupra felului în care trebuie să ne hrănim. Pentru Almanahul „Flacăra" profesorul ne-a încredințat acest articol, în aceeași idee de a ne determina să reflectăm asupra unor alimente tradiționale, și în hrana noastră, a românilor, — peștele— dar la care, în mod nejustificat, renunțăm în favoarea cărnii de porc.

DESCHIDERI NOI ÎN DOMENIUL LIPIDELOR (GRĂSIMILOR) ALIMENTARE

În ultimii ani se înregistrează o efervescență a cercetărilor în domeniul lipidelor, evidențiindu-se faptul că modificarea gradului de nesaturare a acizilor grași din lipidele membranare influențează raportul spațial dintre lanțuri alifatice și densitatea moleculelor fosfolipidelor. Aceasta determină schimbarea microviscozității membranelor, de care depinde nu numai viteza de difuzie a moleculelor, dar și alte proprietăți ale membranelor. Astfel, prin schimbarea raportului calitativ și cantitativ al acizilor grași se modifică transportul ionilor prin membrane și activitatea unui număr mare de enzime legate de membrane. Interesul a fost mult stimulat de descoperirile care au evoluat ca reacțiile în lanț și care au stabilit că acizii grași din membrane sînt precursorii prostaglandinelor, „această mare victorie a biochimiei în medicină", cum este caracterizată în prezent. Cercetările în acest domeniu, încununate cu două Premii Nobel, au pus în evidență numeroase specii reactive, formarea de compuși noi cu structură diferită ca leucotrienele, interacțiuni complexe cu participarea și a altor acizi grași nesaturați.

Numai pornind de la acidul arahidonic, care are ca precursor acidul linoleic, se formează o gamă mare de prostaglandine denumite și „hormoni locali", care participă la cele mai diverse funcții vitale cu implicații profunde asupra stării de sănătate.

Prostaglandinele sînt implicate în controlul și modularea unor funcții esențiale, cum sînt: tonusul musculaturii netede, funcțiile aparatului genital, răspunsul inflamator, funcția renală, controlul multiplicării celulare, funcțiile sistemului nervos, lipoliza etc. Descoperirea leucotrienelor a evidențiat complexitatea participării acizilor grași la funcțiile celulare, diversitatea mare de substanțe care se formează fiind cuprinsă, conform nomenclaturii actuale, în grupa prostaglandinelor. Numeroase cercetări au stabilit că natura lipidelor asimilate cu hrana, influențează, în mare măsură, procesele fiziologice din organism, modul de acțiune evoluînd după schema:

lipidele alimentare ⟶ lipidele membranelor ⟶ starea funcțională a membranelor ⟶ starea de sănătate.

Diversitatea tulburărilor provocate de lipsa din alimentație a acizilor grași esențiali demonstrează că ei participă la numeroase procese metabolice. Sensibilitatea particulară a organismelor în creștere și a țesuturile în dezvoltare arată că ei intervin în formarea structurilor celulare. Acizii grași esențiali sînt constituenți importanți ai țesutului cerebral. Ei se găsesc constant în constituția fosfolipidelor și polimerilor care participă la formarea membranelor celulare, în toate țesuturile, influențînd prin însușirile lor fizico-chimice, permeabilitatea și contribuind la realizarea schimburilor.

În prezent, se consideră că din punct de vedere biochimic și fiziologic prezintă interes împărțirea acizilor grași nesaturați (AGN), în funcție de poziția primei duble legături față de gruparea metilenică fiind definite clasele n-9, n-6 și n-3.

Fără a exagera într-un fel sau altul importanța unei familii de acizi grași, se poate considera că organismul uman are nevoie de un echilibru între acizii grași din toate familiile n-3, n-6 și n-9. Astfel, s-a reconsiderat rolul acizilor grași saturați și mononesaturați. Față de exagerările cardiologilor privind rolul acizilor grași polinesaturați (AGPN) s-au ridicat neurologii și pediatrii care au subliniat rolul structural al acizilor grași saturați și mononesaturați în membranele celulare ale sistemului nervos, care sînt constituenți ai mielinei. Creierul nu poate sintetiza toți acizii grași saturați și mononesaturați, necesari unei dezvoltări armonioase cerebrale, din care cauză este necesar un aport exogen din afara organismului.

În anul 1982, Hollman a demonstrat caracterul esențial al acidului linolenic. El a descris observațiile făcute asupra unei fetițe de 6 ani, menținută în alimentație paranterală totală după o rezecție intestinală. Nutriția aducea un aport mare în acid linoleic (75%) și era practic lipsită de acid α-linolenic (0,66%). După 4—5 luni s-au înregistrat simptome neurologice (parestezii, dificultăți la mers, dureri și tulburări vizuale). Analiza acizilor grași ai fosfolipidelor plasmatice a relevat o ușoară deficiență în acid linoleic și o severă deficiență în acid linolenic. După ce s-a înlocuit emulsia, cu alta cu un conținut de 42% acid linoleic și 6,9% acid α-linolenic, simptomele au dispărut.

În general, acizii grași din familia acidului linolenic se găsesc în organism în cantități mult mai mici decît acizii din familia linoleic. Totuși, diferite organe sau țesuturi sînt foarte bogate în acizi grași din familia n-3, în special în acizii docosapentaenoic (22:5 n-3), și docosahexaenoic (22:6 n-3) localizați în deosebi în fosfolipidele membranare. În creier, ei reprezintă 30% din acizii grași ai fosfatidiletanolaminei. Fotoreceptorii retinieni ai numeroaselor specii animale conțin 20—25% acizi grași din seria n-3 în fosfolipidele lor.

Efectul hipocolesterolemiant al acizilor grași polinesaturați este cunoscut de mai bine de 25 ani, dar cercetările recente au evidențiat că acțiunea hipocolesterolemiantă depinde de nesaturarea totală a regimului independent de familia acizilor grași, în timp ce efectul hipogliceridemiant este în strînsă corelație cu structura n-3. Dacă aportul în acizi grași n-3 din rația alimentară crește, diminuarea lipidelor serice afectează toate clasele de lipide (trigliceride, colesterol total, fosfolide).

Importanța nutrițională a acizilor grași din seria n-3 a fost evidențiată în studiile epidemiologice efectuate asupra eschimoșilor din Groenlanda. Slaba prezență a patologiei cardiovasculare la această populație a fost corelată cu alimentația foarte bogată în lipide polinesaturate n-3 aduse de uleiul de pește. Cercetările efectuate în 1985 au subliniat această acțiune benefică. S-a constatat că grăsimea de pește reprezintă un agent hipocolesterolemiant considerabil mai eficace decît uleiurile vegetale bogate în acid linoleic, ca uleiul de porumb și floarea soarelui. S-a demonstrat că scăderea colesterolului total necesită o cantitate mult mai mică de ulei de pește decît de ulei vegetal. Astfel, uleiul de ficat de morun, în cantități egale, este de 10 ori mai eficace la șoareci și de 4 ori mai activ la om decît uleiul de porumb.

Eschimoșii consumă, aproximativ, 400 g pește și alte animale marine pe zi, asigurîndu-le un aport ridicat de acizi eicosapentanoic și docosahexanoic. Alte echipe au efectuat studii epidemiologice și biochimice, arătînd că există o strînsă relație între timpul de sîngerare, agregabilitatea plachetară și încorporarea de acizi grași n-3. În Japonia, în zonele în care se consumă o cantitate mare de pește, frecvența bolilor cardiovasculare este redusă.

Cercetările efectuate în 1985 au readus în prim plan rolul protector al acizilor grași din seria n-3, în afecțiunile cardiovasculare. Studiile făcute în Olanda pe 850 bolnavi coronarieni, pe o perioadă de 20 de ani, au înregistrat faptul că mortalitatea datorată afecțiunilor coronariene a fost cu 50% mai scăzută la persoanele care au consumat pește. Totodată s-a demonstrat că grăsimea de pește exercită un efect de protecție față de diferiții promotori cancerigeni, micșorează viteza de dezvoltare a transplantului de cancer mamar și reduce numărul și mărimea tumorilor mamare. Numărul de leziuni preneoplazice induse chimic la ficat, pancreas și chiar carcinomul pancreatic sînt diminuate prin alimentarea șobolanilor cu ulei de pește. Consumul de pește este corelat cu o incidență mică a cancerului mamar la eschimoșii din Groenlanda, cu toate că aceștia consumă o cantitate mare de lipide (70% din rația calorică), care este însă constituită, în mare parte, din grăsime de pește și animale marine bogate în acizi grași polinesaturați.

Acțiunea acidului linolenic și a metaboliților săi în prevenirea bolilor cardiovasculare se explică prin efectul antagonic exercitat de aceștia în metabolismul prostaglandinelor. Este cunoscut faptul că, acidul linolenic n-6 se transformă în acid arahidonic și apoi se formează prostacicline și tromboxani cu efecte adverse și modulatorii: primele sînt antiagregante, în timp ce ultimele sînt agregante ale plachetelor sanguine.

Rolul specific al AGPN n-3, în răspunsul retinian și în funcțiile cerebrale măresc interesul pentru aceștia. Retina este bogată în AGPN n-3, în mecanismul vederii acești acizi jucînd un rol important alături de vitamina A.

Relația dintre apărarea imunitară și acizii grași nesaturați reprezintă un domeniu de investigații în plin avînt, constatîndu-se că secreția de anticorpi de către celulele splenice, la un regim deficitar în AGPN, se reduce cu 50%. Într-un număr special al revistei „La Recherche" apărut recent (mai 1986), dedicat sistemelor de apărare ale corpului uman, Gualde, arată că în strategia de control a inflamațiilor o cale promițătoare este creșterea aportului de acid eicosapentaenoic (EPA), care poate fi utilizat ca sistem de sinteză al leucotrienelor și a prostaglandinelor, dar în care metaboliții sînt mult mai puțin activi decît moleculele corespunzătoare provenite de la acidul arahidonic.

Se consideră că, în viitor, consumarea regulată de EPA reprezintă o cale terapeutică promițătoare în tratamentul aterosclerozei, inflamațiilor și autoimunității. Consumarea zilnică a 1 g de EPA de către voluntari a inhibat fiziologia plachetară. La animalele de experiență care au consumat regulat ulei de pește, în locul grăsimilor de mamifere, s-au atenuat diferite sindroame inflamatorii și s-a întîrziat evoluția maladiilor bolilor imune, care sînt asociate. În prezent, marile firme farmaceutice au realizat capsule cu EPA ce dau rezultate bune în terapia bolilor coronariene.

În aceste condiții, în domeniul acizilor grași se așteaptă noi deschideri cu implicații majore în nutriție și sanogeneză. Studiile chimice și biochimice efectuate cu înfrigurare în marile laboratoare ale lumii vor lămuri totodată și mecanismele intime care sînt implicate și care vor deschide noi perspective în tratamentul bolilor metabolice.

Prof. dr. ing. BRAD SEGAL
Universitatea Galați

CURA HELIOMARINĂ ÎN PSORIAZIS

Se vorbește astăzi elogios despre litoralul românesc, cu referire la calitățile sale terapeutice, la influența benefică a factorilor climatici heliomarini asupra organismului uman în general și a pielii în special. Bolnavi considerați a fi incurabili, cu afecțiuni ale aparatului respirator, reumatism cronic, cu o serie de maladii cutanate, și-au găsit aici vindecarea sau au plecat mult ameliorați. Modul de acțiune al factorilor heliomarini trebuie însă cunoscut, individualizat, ținîndu-se seama de faptul că ei pot acționa stimulent asupra organismului, pot aduce spre normal diverse constante biologice, putînd elimina o stare morbidă, dar pot acționa și nociv în momentul în care se ignoră cu totul contraindicațiile lor, folosindu-i fără discernămînt ori la voia întîmplării. Unul din factorii naturali de cură îl constituie clima. O climă de stepă tonică, bine ionizată, bogată în radiații ultraviolete și aerosoli marini, cu efecte stimulatoare asupra sistemului nervos. Datorită brizei, marea asigură stabilitatea temperaturii, un regim uniform de precipitații, o reîmprospătare continuă a aerului, saturat de ioni negativi și aerosoli, ale căror efecte terapeutice sînt recunoscute. Vara, valorile termice oscilează între 22,8—31,9°C, presiunea atmosferică între 758—766 mm Hg, fiecare lună a verii dispunînd în medie de 25 de zile însorite. Durata de strălucire a soarelui este de aproximativ 9,30 ore/zi — în luna iunie, 11 ore/zi — în iulie, 10 ore/zi — în luna august, totalizînd 2300—2500 ore/an. Energia radiației luminoase este capabilă să producă modificări energetice intramoleculare cu răsunet important în metabolismul celular.

În plus, principala calitate a plajei litoralului românesc este orientarea sa estică, ceea ce o ajută să beneficieze de o mare cantitate de ultraviolete matinale.

Încă un factor important de cură îl constituie, firește, apa mării, o adevărată „apă minerală terapeutică", hipertonă, cu un conținut de 15,5 gr. de sare/litru, cu temperaturi, vara cuprinse între 24—25°C, avînd proprietăți de activare a circulației sanguine și limfatice, de intensificare a metabolismului general.

Ne oprim acum, în cele ce urmează, la apa sărată a lacului Techirghiol care, pe lîngă toți factorii amintiți mai sus, beneficiază de încă numeroase calități terapeutice. În compoziția ei intră, predominant, clorura de sodiu (80—90 gr./litru) dar și sulfați, cloruri de magneziu, potasiu, cu temperaturi variind, vara, între 26—35°C., avînd astfel un rol extrem de important în reglarea aparatului circulator, precum și marcante efecte antialergice. Nămolul, de tip sapropelic, cu un aspect onctuos și granulație fină, provenind din fermentația și descompunerea anaerobă a florei și faunei din lac, este extrem de bogat în substanțe organice, minerale și enzime cu un rol important în regenerarea țesuturilor, dar și în vitaminele C, E, B_2 și B_{12} — substanțe biostimulatoare cu proprietăți

bacteriostatice, bactericide, antialergice. Nisipul plajei — fin și curat — reprezintă, ca și apa mării, o oglindă de reflexie a radiației solare, contribuind la mărirea cantității de radiație naturală benefică pentru organism. Toți acești factori sînt folosiți, de mulți ani, ca agenți terapeutici pentru pacienții cu psoriazis în Sanatoriul balnear din orașul ce și-a luat numele lacului, din Techirghiol, avînd, cum spuneam, efecte importante în ameliorarea stării lor de sănătate. Sînt primiți, în serii a cîte 21 de zile, cei trimiși cu bilet de internare de către policlinicile teritoriale din raza unde locuiesc și numai în urma unui riguros examen medical prealabil, cu setul de analize corespunzător; acest lucru este extrem de important pentru a se depista eventuale boli asociate, colaterale contraindicate pentru o asemenea cură. Din păcate, nu toți pacienții înțeleg că este în interesul sănătății lor să respecte această cerință și se prezintă în sanatoriu, unde li se depistează o serie de afecțiuni categoric contraindicate curei heliomarine, determinînd decepții și discuții nedorite de ambele părți. În urma tratamentului aplicat, 87% din pacienții internați în sezoanele de vară 1985, 1986 s-au remis cutanat, astfel încît, după 5—6 zile s-a constatat o reducere importantă a scuamelor și eritemului, după 9—10 zile — o tendință de normalizare a pielii, pentru ca, la 19—20 de zile, remisia să fie completă sau aproape completă. În alte afecțiuni dermatologice, precum acneea, foliculitele cronice, eczemele ipercheratozice s-au obținut, de asemenea, răspunsuri favorabile la cura heliomarină, ceea ce îndreptățește colectivul sanatoriului să persevereze și să abordeze, cu deplin temei științific, formula lor de tratament.

Succesul terapeutic este condiționat, fără îndoială, de rezultatul colaborării medic-pacient, de modul cum este condusă, dar și respectată cura heliomarină indicată, aceasta fiind strict individualizată fiecăruia.

Un alt factor ce contribuie favorabil la succesul rezultatelor înregistrate este și un regim alimentar adecvat, sărac în grăsimi și proteine, bogat în vitamine, la care se adaugă climatul de liniște și de odihnă asigurat prin amplasarea stațiunii, și în cadrul ei a sanatoriului, precum și grija și devotamentul întregului personal față de bolnav.

Chiar dacă nu învinsă definitiv, această maladie ce pune atîtea probleme, se ameliorează evident în curele de la Techirghiol, rărind puseele acute și astfel suferințele bolnavilor, făcînd din litoralul românesc un reputat centru medical în tratarea ei.

Dr. DAN DUBOVAN ■
medic specialist dermatolog

COPIL, AFECTIVITATE, PSIHOLOGIE

Omul poate privi în el însuși și în afara lui: conștiința de sine și conștiința de altul, de alții, de toți (colectiv, societate) de univers chiar. Autorii sînt de păreri opuse. Unii consideră că predomină viața interioară sau lăuntrică, alții că dominantă în om este orientarea spre exterior. Un răspuns tranșant la întrebarea: „Cine are dreptate?" nu ar fi cel mai apropiat de adevăr. Mai bine, pentru a începe elucidarea problemei atît de importante a vieții lăuntrice sau interiorității, să facem apel la deosebit de însemnata „Psihologie a copilului". O facem și pentru a informa pe gravide și pe viitoarele mame — și nu numai — despre o problematică a psihologiei mamei și copilului asupra căreia se insistă prea puțin.

Este îndeobște cunoscut că în primele ore și chiar zile care urmează după naștere, copilul mai ales doarme. Nici măcar nu suge, cu toate că deja este numit sugar. Se poate afirma că în această perioadă, are ceea ce poate fi desemnat cu termenul de „conștiință difuză", sau mai corect „conștiența difuză", deci ceea ce îl caracterizează mai ales sînt somnul și nemișcarea. Evident, se și mișcă — iar aceasta încă din perioada intrauterină — ceea ce nu înseamnă că sugarul, chiar din această perioadă timpurie, nu „trăiește lăuntric". El simte, e drept, la început difuz. Începe să aibă senzații, de ex. de durere, de satisfacție — suptul ș.a.m.d., reacția de plîns sau de liniște și foarte curind surisul ce probează aceste afirmații.

Se poate astfel trage o primă concluzie, și anume că, mai mult sau mai puțin „bogata viață interioară" este prezentă în germene, chiar din primele zile de viață. Psihologii s-au ocupat mai puțin de aceste aspecte ale „embriologiei afectivității" copilului, în atenția lor fiind, în mod dominant, problema dezvoltării inteligenței lui care, de bună seamă, e și ea cel puțin tot atît de importantă. Intenția autorului rîndurilor de față este însă și aceea de a repune în drepturile ei (domeniul) „simțirea" și sensibilitatea copilului. Și aceasta, așa cum s-a arătat, începe cu senzația. Ceea ce apare curios, senzația e definită în tratatele și dicționarele de specialitate ca **semnal, stimul, proces,** nesubliniindu-se că, în fapt, este vorba de o „trăire interioară" primară, pe care și animalele o au.

Termenul de „trăire interioară" sau subiectivă e folosit abia la definirea afectelor, emoțiilor, sentimentelor. Or, în situația copilului, la vîrsta la care nu a apărut încă limbajul vorbit, ni se pare deosebit de important a ne apleca cu multă atenție și înțelegere la ce simte el interior, lăuntric, și încă nu poate exprima decît prin mimică, reacție de plîns, mișcare.

Ne interesează mai puțin disputa psihologilor care, unii afirmă că surisul de ex. este la sugar, urmarea unei trăiri afective față de cei apropiați sau a unei simple satisfacții fiziologice, cum afirmă alții. Important este pe de o parte, cum am arătat, să înțelegem ceea ce simte copilul, iar pe de alta, pe lîngă îngrijirea lui cotidiană, să-l educăm permanent, prin propria noastră afectivitate, atenție, și prin cuvinte adresate lui chiar dacă încă nu le înțelege. Receptivitatea deosebită a copilului e prezentă, de fapt, din perioada embrionară. Amintesm mai înainte de motricitatea intrauterină. Se vorbește de o reflexologie embrionară (Miukowski) și chiar de ceea ce se numește percepție a cauzalității. Aceasta va fi mai ușor de înțeles dacă subliniem însemnătatea deosebită a influenței stării psihice — și fizice evident — a gravidei asupra dezvoltării optime a fătului. Reiese de aici cît de importantă este asigurarea de către cei din jur a unui mediu ambiant corespunzător gravidei. Influențarea și comunicarea afectivă este prezentă pentru tot ce este viu. Sînt cunoscute încă din primele decenii ale secolului experiențele de influențare asupra dezvoltării plantelor, prin acest mod. Ei bine, atunci asupra viitorului copil această influență e o datorie pentru noi toți. Iar cînd este vorba de senzație și de educație sensitivă e necesar a începe de la cea mai fragedă vîrstă. În primul rînd culori plăcute și sedative, liniștitoare. De asemenea, cu sunete plăcute, chiar muzică și nu cu zgomote. Trebuie ajuns la o adevărată educație estetică, cît mai devreme posibil și care va însoți astfel dezvoltarea inteligenței, prin metode corespunzătoare. Alternarea aceasta va produce un echilibru psiho-intelectual absolut necesar. Încoronarea vieții afective o constituie, însă, sentimentul iubirii. Iubirea este definită ca sentiment fundamental, trăire lăuntrică de cea mai mare forță, caracterizat prin dăruire, abnegație, sacrificiu. Și care așa cum sublinia și Marx, este un criteriu valoric special și unic în felul său al gradului de umanizare a comportamentului natural al omului. Iubirea de patrie, compasiunea față de cel căzut, lovit sau bolnav sînt elocvente. Cel mai profund și autentic sentiment al iubirii este iubirea parentală: cea a părinților față de copii, dar și invers. În copil însă acest sentiment atît de specific uman trebuie cultivat, iubirea părinților fiind floarea cea mai prețioasă dintre toate florile.

Dr. A. RALM ■
medic specialist psihiatru

UN DETALIU APARENT NEÎNSEMNAT

1. VALOAREA UNEI EPAVE

Se întorceau acasă de la auto-service-ul unde lucrau. Avuseseră mult de lucru. Zilele ploioase care urmau după perioade ceva mai lungi de secetă, își spuneau cuvîntul. Tamponări cu duiumul. În plus, toți proprietarii de mașini sînt nervoși la culme. „Auzi, dom'le, mașină nou-nouță, nici 3 000 de km la bord și uite cum arată". Omul se plimbă iritat la culme și vorbește cu el singur. „Mie mi-a făcut ușa din dreapta praf. Și doar avea în față un octogon mare de un metru. Cînd observă semnul, atunci se trezește să pună frînă. Cred și eu că a fost tîrziu. Mașina lui cu un șasiu puternic, ca un tanc, n-a pățit nimic. Acum, cu un zîmbet sadic, mă trimite la ADAS... El, un gură-cască veritabil, fără nici o stricăciune la mașină, se distrează pe seama mea. Eu, în schimb, rămîn cu umblatul, cu bacșișurile, cu procuratul pieselor etc." „Toată ziua i-am auzit lamentîndu-se prin atelier. Ce să-i faci. Ăsta-i specificul zilelor ploioase. Treabă multă, enormă; ce-i drept și bacșișurile sînt grase, dar te înnebunesc la cap. Toată lumea vrea mașina gata reparată cel mai tîrziu mîine, dacă nu se poate chiar azi pînă la terminarea programului". „Nu s-ar putea să rămîneți o oră, două, peste program? Vă despăgubesc pentru timpul dv. sacrificat pentru mine", zice unul. „Eu vă înțeleg, i-am zis, dar la faptul că, deși tînăr, la un moment dat puterile mă părăsesc și pe mine, iar lucrul făcut în starea asta de oboseală crîncenă nu e întotdeauna de calitate, vă gîndiți?" „Mai aveți două sutare în plus!" „Orice argument al meu el mi-l combate cu sutele lui. Mult mai bine e în zilele obișnuite, cînd oamenii vin cu reparații pe care și le-au planificat dinainte calmi, liniștiți. Nu lucrezi, măi Paule, sub tensiune cu clienți care îți stau în spate și te tot întreabă: „Cînd e gata? Mai durează mult?" De fapt, ei pleacă enervați gata de-acasă, din start. Doar știi, în zilele cînd plouă dimineața, toată lumea țiști în mașina personală. Atunci constată cu stupoare că autoturismul are bateria descărcată, că nu-i funcționează ștergătoarele, că pneurile is dezumflate etc., etc. Apoi, după ce cu chiu, cu vai reușește să pornească mașina, constată alarmat că mai are doar 10 minute pînă la începerea programului. Din clipa aceea uită că asfaltul e ud, că mai există indicatoare, marcaje, semafoare și rămîn obsedați de ideea de a ajunge cît mai repede la destinație. Aplică regula „care pe care", se strecoară înainte cine e mai puternic, mai obraznic. Tot în diminețile cu ploaie poți auzi expresii pe care nu le-ai cunoscut pînă atunci, referitoare în special la ascendenții direcți, la instructorii care te-au pregătit, adică mai corect „ăi de ți-au pus volanul în mînă", trimiteri la modul total nemeritat cum ai ajuns în posesia mașinii etc., etc."

Paul și Lică merg acum în tăcere. Microbiști cum sînt, se uita curioși la mașinile mai sofisticate parcate la marginea trotuarului. „Ce bord, d-le!" „Dar de culoarea asta sidefie, metalizată, ce zici?" „Se poartă bare de protecție așa, mai pline, vorba aia, să reziste la pupături". „Ai observat că tot ce e în exterior, clanțe, bare, spatele oglinzilor retrovizoare, e acum de culoare neagră? Gîndită bine treaba, să nu provoace noaptea tot felul de reflexii nedorite care să orbească șoferii. O altă chestie care voiam să ți-o împărtășesc". „Zii!" „Cică se caută extraordinar mașinile lovite. Mai bine zis, nu șifonate puțin, ci din alea făcute praf, arșice. Te trezești că vine la atelier un oarecare și îți spune, arătînd în direcția unui autoturism care de fapt nu mai are nimic comun cu noțiunea de mașină. Motorul sfărîmat, caroseria ruptă în două, aripi, uși, capote transformate în fiare vechi. „Aș vrea să discut cu proprietarul". „Să fii dumneata sănătos de cînd posesorul acestui «elegant» autoturism își doarme somnul de veci. Mai concret, de cînd mașina a devenit ce vedeți aici. Să tot fie vreo două luni. Dar în ce idee ați fi vrut să aveți o convorbire cu el?", întreb eu. „Păi să fiu cinstit, aș vrea să cumpăr ce se vede aici, în fața noastră". „Iertați-mă că vă întreb din nou, și ce adică să faceți cu grămada asta de fiare bune de aruncat? S-o revindeți la un depozit de fier vechi? Nu văd ce ați cîștiga, mai degrabă invers". „Ce să mai discutăm, eu o repar, dom-le, fac din ea mașină. Mă privește cum!", răspunde omul puțin șifonat de insistențele mele. Mă uit la el ca la un om ieșit de la Spitalul 9 sau care se pregătește să intre acolo. Dau să plec, cînd mă aud strigat. „Tovarășe, tovarășe, dar moștenitori o fi avînd ăl de-a accidentat mașina? Aș dori să discut cu ei". „Vă promit să mă interesez". „Nu-mi faci acest serviciu pe gratis. Ai și d-ta ceva, cum se zice, la afacerea asta!" Rămîn și mai nedumerit. Adică omul va face o afacere atît de grozavă, gîndesc eu, încît îi va conveni să ofere o cotă-parte intermediarului, pe postura căruia am ajuns eu? Mare-i pădurea ta..." Perseverent, cumpărătorul a fost prezent și a doua zi pe la 9, exact cînd conducerea service-ului îl convocase pe „moștenitor" să-și ridice epava mașinii care ocupa un spațiu ce trebuia probabil folosit la altceva. Cînd omul, pus în încurcătură de somația făcută, luat prin surprindere de cererea fermă a șefului de atelier, a auzit că cineva vrea să-i cumpere „limuzina", nu-i venea parcă a crede. „Cît vreau pe ea? Uite, la asta nu m-am gîndit. Dar dv., cît ați da? Uite, eu vă pun în palmă 20 de bătrîne. Și ca să elimin vreun eventual concurent, mai pun deasupra încă două miare. Hai să facem actele!" Vînzătorul parcă-i lovit de apoplexie, se face la față alb, roșu, apoi din nou alb. Din om care trebuie să plătească transportul la un depozit de fier vechi, iată-l în postura de deținător al unei sume frumușele. Nu-i vine a crede. Cumpărătorul interpretează ezitarea

vînzătorului ca un fel de răsgîndire. „Sînteți de acord? Apreciați că e prea puțin?" „Nu, nu, adică, da, da, puteți să luați... mașina, zic și eu mașina, adică piesele astea, care nu-s de fapt nici piese, ce mai, vă vînd tot ce se vede aici, la prețul oferit de dv.".

„Tare îs curios ce face tipul cu mormanul ăsta de fiare bune de aruncat. Uite, a trecut o săptămînă și «mașina» cumpărată cu 22 de mii stă tot în curtea lui, exact în poziția în care era cînd a descărcat-o. Doar o văd în fiecare dimineață cînd vin la serviciu, drumul meu fiind pe strada unde locuiește individul. Are o Dacie de culoare verde pe care o ține parcată tot în curte".

2. UN AJUTOR VENIT LA TIMP

Între timp, „cumpărătorul" nu stă cu mîinile în sîn, studiază zile la rînd mașinile parcate în fața blocurilor, de pe aleile mai izolate, străzile mai dosnice ale orașului, se uită atent pentru a-și da seama de starea în care se află, cîți kilometri au la bord, cum s-a conservat vopseaua, dacă nu cumva a devenit mată prematur etc. Dar anul de fabricație? Bineînțeles că acesta nu e scris pe mașină, ci îl deduci după starea în care se află ea. Și aici, însă, te poți înșela foarte ușor. Există mașini noi pe care proprietarii au avut grijă să le aducă într-un timp relativ scurt în stare de hîrb, după cum sînt unii care își îngrijesc mașinile ca ochii din cap și acestea arată după ani de zile ca și cum ar fi ieșit chiar atunci de pe poarta fabricii. „Cumpărătorul", după ce își face o listuță cu mașinile preferate, așa cam 7-8, începe să studieze proprietarii. Cînd pleacă la serviciu, cînd vin, nu pun cumva în funcțiune vreun sistem de alarmă? Vorba aia, și la acest capitol sînt diferențe ca de la cer la pămînt. Sînt unii care își lasă mașinile descuiate ori, mai mult, cu motorul în funcțiune și dau fuga să-și cumpere ceva ori urcă chiar pînă în apartamentul din bloc, unde și-au uitat un obiect oarecare. Alții, în schimb, și le încuie, verificînd portierele de două, trei ori după ce au apăsat pe pîrghia, butonul, clapeta cine știe cărui sistem de alarmă ultrasofisticat. După ce ajung în apartament, se uită apoi din 10 în 10 minute, pentru a verifica dacă mașina e la locul ei, exact așa cum a lăsat-o. Cînd niscaiva copii se uită la ea, minunîndu-se cît e de dichisită, atunci apare cerberul la geam. „Ia plecați mă de la mașină, ce, n-ați mai văzut Dacie?"

„Cumpărătorul" stabilește în curînd, după o verificare atentă, și „vînzătorul" care peste scurt timp îi va „ceda" mașina, însă gratuit. E un tip neînsurat, care cîștigă bine și are o mașină mai mult decît sofisticată, dotată cu ce e mai nou în tehnica automobilistică. Curios, tînărul nu dă mare atenție zeului pe patru roți, ci se preocupă de executarea cu minuțiozitate a planului de vizite feminine. Blonde, șatene, brunete, unele cu părul vopsit în cele mai fistichii culori, albastru, vernil, mov; ba una avea chiar părul colorat așa, într-un fel de ciclamen. Mai sînt și situații cînd programul se încurcă și fiicele Evei sînt gata să se ia de păr. Noroc că în faza asta își amintesc că tocmai podoaba lor cea mai de preț ar fi prejudiciată și atunci renunță, limitîndu-se la arme verbale, invective, insulte. Vorba aia, injuriile nu deranjează părul! În seara cu pricina, tînărul, însoțit de un coleg, prieten, și de două reprezentante ale sexului frumos (demne de această denumire care le onorează), coboară din blocul cochet în care locuiește viitorul „vînzător" și se opresc pe trotuar unde e parcată proaspăt spălata mașinuță. Fetele dau să se urce în autoturismul ale cărui uși sînt deschise tot timpul. „Miruna, Minodora, frumoaselor cu nume de păpuși, sau zîne, nu putem merge cu mașina. Cauze: primo: restaurantul e la 10 minute de mers pe jos, prilej pentru a face o plimbare pe vremea asta splendidă; secundo: vrem să bem și noi un șpriț, iar mașina în situații de astea, mai mult încurcă, decît ajută." Fetele nu insistă. „Dar, apropo, știți de ce ultrasofisticata mea mașină e lăsată tot timpul descuiată?" Cei trei se uită mirați la tînărul proprietar. „De ce sînt lăsate mașinile încuiate, da, asta am putea să-ți spunem, intervine una din fete, invers însă nu"., „Am să vă explic imediat. Ușile autoturismului fiind încuiate, există tentația să fie forțate și mașina cotrobăită peste tot. Eu procedez altfel. Las la vedere, pe bancheta din spate, două pachete de țigări. Domnul hoț vine, nu trebuie să facă vreun efort, iar mie vreo pagubă ca să deschidă ușile cu forța, își ia pachetul de țigări și nemaigăsind nimic în mașină, pleacă. Pun întotdeauna cîte două pachete, pentru ipoteza că amatorii de țigări bune sînt doi, lucru care se întîmplă, după cîte știm, destul de frecvent".

„Cumpărătorul", hai să-i deconspirăm numele, pe care îl cheamă Nae, nume scurt și foarte des întîlnit, știe acum precis, doar stătea ascuns după un stîlp de beton și a auzit discuția, că simpaticul său „vînzător" va lipsi de acasă cîteva ore bune. În consecință, se urcă tacticos în eleganta limuzină și încearcă, sigur pe el că va reuși, să pornească mașina. Zadarnic. Motorul se încăpățînează să nu intre în funcțiune. Deschide capota, sperînd că proprietarul a întrerupt legătura cu bateria. Încearcă apoi să contracareze toate trucurile mai mici ori mai mari pe care le pun la cale proprietarii pentru a-și păzi prețiosul avut. Nici un fel de rezultat! În plus, volanul rămîne blocat. „Cînd te aștepți că totul va fi simplu, abia atunci lucrurile se complică", gîndește Nae. De pe aleea unde se afla blocul lui „Barbă Albastră", cu capricioasa lui mașină, Nae iese în bulevardul cel larg, cu circulația încă intensă, la ora aceea de seară. „Uite norocul meu, se apropie", își zice omul nostru cînd vede apropiindu-se de el mașina de remorcat a service-ului. „De ce m-ați oprit?" „Vă rog să mă iertați, nu vă cer nimic pe gratis, dimpotrivă, plătesc bine", și Nae scoate patru hîrtii albastre din buzunar. La argumentul ăsta, simpaticii noștri de la service știu bine că nu prea rezistă, gîndește el. „Cu ce vă pot fi de folos?" „Nu-i nimic deosebit, o simplă remorcare, pe roțile din spate. Am cumpărat azi mașina, proprietarul mi-a dat cheile, pe care eu, ca un gură-casă, le-am pierdut. Venii la el să-mi dea al doilea rînd de chei, dar nu-i acasă. Așa că singura soluție e să o remorchez. Noroc că v-am găsit pe dv., om atît de simpatic și săritor". „Nu vă grăbiți cu aprecierile, că încă n-am plecat. Dar unde-s plăcuțele de înmatriculare ale mașinii?" (Nae luase din

timp această elementară măsură de precauție, demontarea plăcuțelor.) „Păi... nu știți? Acestea se predau cu ocazia radierii la miliție". „Deci ați și radiat-o?" „Da, bineînțeles". Argumentul, se vede că avu darul să-i sporească încrederea omului cu mașina de remorcat în „curățenia" afacerii. „Bine, hai să vă iau la „cravată". Stați departe? Că nu prea mai am benzină. E ziua de lucru pe sfîrșite". „Ce-i drept, nu prea aproape, la marginea orașului. Dar dacă-i vorba de benzină, scoatem din rezervorul mașinii, că doar e plin". „Bine, hai să facem treaba". Mașina e pusă repede pe căruciorul-remorcă și în curînd micul convoi se pune în mișcare spre noul domiciliu al elegantului autoturism. „Jupine, mai adaugă ceva la cei patru Bălcești. E prea puțin, drumul a fost lung, iar afacerea, după cîte miros, nu-i prea curățică. Din partea mea n-o să ai probleme. Eu nu știu nimic, n-am văzut nimic, n-am tractat pe nimeni. Din acest moment am uitat totul. Îmi dau perfect de bine seama că la o adică, aș ocupa o poziție deloc de invidiat, cea de complice. În același timp, mai există ipoteza ca tot eu să mă îndrept acum direct spre circă și să spun: «M-a pus unul să fac o remorcare. Nu spun că e vorba de o afacere necurată, dar eu vă aduc la cunoștință acest lucru, pentru ca dv., dacă doriți, să verificați. Bună ziua!" „V-am spus și o repet, nu-i vorba de vreo mangleală, lucrurile sînt pe bune. Dar ce să mai lungim vorba, cît mă costă cursa asta, încă un miar dacă adăugăm la ce v-am dat, e bine?" „În regulă, șefule, dacă mai ai nevoie de mine, mă găsești la atelier. Întrebi de Fane Lunganul. Am și eu ceva reciclare la activ, așa că știu cum se învîrt asemenea lucruri". „În cazul ăsta, putem face un schimb util de experiență, căci și eu am fost acolo. Ce noroc am avut că te-am întîlnit! În noaptea asta, după ce duci mașina de remorcat la garaj, mai poți ciștiga ceva și nu puțin".

3. METAMORFOZA

„Despre ce-i vorba?", întreabă omul după ce revine de la garaj. „Le vezi pe amîndouă, nu? Asta-i verzișoara mea, iar cealaltă e dumneaiei, recent „achiziționată". „Ce-i drept, mașina dumitale îi cam demolată, n-are deloc față comercială, pe cînd asta îi nou-nouă, cinci mii de kilometri. Dar nu-i vorba numai de kilometri, ci de faptul că arată strașnic. Și care, mă rog, sînt datele problemei?" „Păi totul e mai mult decît simplu. Mașina proaspăt cumpărată să se transforme în verzișoara mea, iar rabla mea să devină o anonimă pe care, după un tratament serios, să o pot mărita ca pe o fată mare". „Fă-mă te rog să înțeleg, problema mă depășește. Eu n-am mai lucrat în asemenea domeniu. Specialitatea mea au fost apartamentele. Îi vin de hac și celei mai complicate încuietori". „Lucrurile în realitate sînt mai mult decît elementare. Mașina nouă trebuie să sufere o metamorfoză. Ea va trebui ca peste noapte să capete toate caracteristicile autoturismului meu, serie de motor, șasiu, culoare, tot, tot!" „Măi, a dracului treabă. Deci dacă mîine dimineață, fostul proprietar te vede la volanul mașinii lui, nici prin cap să nu-i dea că e vorba de fostul său autoturism!" „Exact. așa-i". „Ne trebuie un vopsitor și pe acela îl aduc tot eu". „Un vopsitor de înaltă clasă. Să nu rămînă nici urmă din vechea vopsea. Ăștia caută cu lupa, fac analiza vopselei, ce mai, sînt dați dracului, și dacă găsesc măcar atîta, cît un vîrf de ac, de culoare albastră, ne-am ars cu toții. Omul are pentru operația asta de mare răspundere trei miare, plus vopseaua pe care o plătesc tot eu". Treaba n-a putut fi terminată în noaptea aceea, a mai durat încă 24 de ore. „Domnule, eu dacă fac o treabă, n-o dau rasol. Doar vă dați seama că tot dv. o să dați de belea". „Nu vă grăbesc deloc. Faceți-vă meseria cum știți. Doresc însă să vă rog să fie exact aceeași nuanță de verde ca cea de alături. Să nu difere cituși de puțin". Cînd operațiunea fu terminată, cînd verzișoara avea exact aceeași serie de motor, caroserie, numere de înmatriculare, tot, tot, precum cea care părea acum, supărată, după ce fusese abandonată de stăpînul ei, tot vopsitorul făcu remarca. „Nea Nae, fii însă foarte atent la un lucru. Pe certificat e scris în dreptul anului de fabricație 1978. E greu de presupus, oricît ai susține d-ta că ți-ai îngrijit mașina, că autoturismul ce-l vopsirăm noi are opt ani vechime. Oamenii se uită și la interiorul ăsta ultraelegant. Autoturismul arată ca nou-nouț, așa cum de fapt și este". „Și care ar fi după opinia voastră soluția?" „Trebuie să-i dăm patina vremii, deși nu-i deloc simplu să facem treaba asta", remarcă vopsitorul. „Niște pete pe tapițerie, în interior, cîteva porțiuni mai mate realizate după metode pe care le știu eu peste vopseaua proaspăt aplicată și mașina va părea cu 4—5 ani mai veche. Rămîn totuși destule indicii după care un ochi expert își dă seama că are de-a face cu o mașină nouă: starea motorului, oricît ar fi el de murdar, a portbagajului, oricît praf ați băga în el, a feluritelor garnituri etc. În concluzie, ce vreau să vă spun din experiența mea care am mai participat la numeroase asemenea transformări. Fiți extrem de atent la orice control, la orice reparație pe care o faceți la service, unde un ochi versat își dă seama ușor despre ce-i vorba. Mai ales că ăștia și pălăvrăgesc. E în interesul dv."

Nae și-a dat repede seama că a intrat în posesia unei bijuterii ieșite din comun. Demaraj, ținută de drum, suspensie, motor silențios, carburantul dublu corp, cutia cu cinci viteze trădau o mașină care fusese lucrată de o echipă compusă din oameni cu cea mai înaltă calificare.

4. CUM SE „NAȘTE" O MAȘINĂ NOUĂ

Zilele următoare, Nae le-a petrecut prin magazinele de piese auto. Nu pentru a cumpăra piese, ci în cu totul alt scop. „Tovarășe, nu vă supărați, tocmai ați cumpărat un carburator de Dacie, nu-i așa?" „Da, și ce-i cu asta?" „N-ați vrea să-mi dați mie bonul dv. tot nu aveți ce face cu el". „De unde știi d-ta că n-am nevoie de bon? Asta-i bună. Poate vreau să mă justific față de nevastă-mea că am procurat un carburator și n-am băut banii, mai știi? Uite, dom'le, în loc să ți-l dau dumitale pentru nu știu ce matrapazlîcuri, mai bine îl rup." Și omul într-adevăr rupe bonul în două, apoi încă o dată și iarăși din nou pînă îl

transformă în bucățele mici de tot care plutesc în aer și strălucesc luminate de soarele dimineții de toamnă ce pătrunde prin vitrine, în drum spre coșul de hîrtii unde sînt aruncate. Pe fața omului care a rupt bonul se citește un zîmbet răutăcios de satisfacție. Nae rămîne perplex. Nu se aștepta la un asemenea deznodămînt. Bîiguie: „Vă rog să nu vă supărați pentru atîta lucru". „Ia nu mai face pe nevinovatul. Te pomenești că ești colecționar de bonuri. Am auzit, e adevărat, că se colecționează pipe, cutii de chibrituri, ace de cusut, de siguranță, cîte și mai cîte, dar în nici un caz bonuri. Zi mersi că n-am timp să te duc la miliție, unde lămuream noi mobilurile colecției d-tale de asemenea «banale» obiecte". După neplăcuta și chiar periculoasa întîlnire cu cumpărătorul carburatorului, Năică hotărî să fie mai atent. El studiază cu grijă pe cei care fac cumpărături. Nimerește peste o șoferiță pusă pe discuții. „Ați cumpărat două jenți, probabil că „ați avut vreun accident?" „Da, dom'le, ca să vezi", și începe să-i povestească pățania ei cu Zuf, un fox sîrmos, de fapt martor la discuția lor, deoarece e ținut de doamna cu pricina în lesă unde dă semne vădite de nerăbdare, mai ales cînd în magazin își face apariția un pui de caniche, ce și el vrea să facă cunoștință cu foxul șoferiței. După zeci de detalii legate de starea mașinii ce o posedă, trece la pregătirile pe care le făcuse pentru călătoria ghinionistă și mai deapănă o mulțime de alte amănunte legate de modul cum a fost adus pe lume Zuf, cît de ștrengar este, cîte năzbîtii face, timp în care Nae șade ca pe ghimpi. În sfîrșit, ajunge și la episodul cînd Zuf a făcut un salt de pe bancheta din spate, exact în brațele ei. „Atunci eu, speriată la culme, am luat o mînă de pe volan, recunosc, greșeală de neiertat, și am încercat să-l iau de blană pentru a-l muta pe scaunul din dreapta mea, căci îmi rupea ciorapii și, în plus, mă împiedica să conduc. Foxii sînt cîini, nu glumă, domnule, au personalitate. S-a opus cu îndîrjire la tentativa mea de a-l pune pe locul de lîngă mine. De, o fi știind și el că ăla e locul mortului. Disputa mea cu Zuf n-a rămas fără consecințe. Mașina mi-a scăpat de sub control și s-a izbit de parapetul din dreapta. Apoi m-am trezit, nici eu nu știu cum, în partea stîngă a șoselei, unde am intrat într-o bornă kilometrică. Așa m-am ales cu amîndouă jențile făcute zob. Zic mersi, putea fi și mai rău! Închipuiți-vă că parapetul m-a ajutat să nu ajung în fundul unei prăpastii care se căsca în apropierea drumului. Mama totuși îl iubește pe Zuf", conchide șoferița, luîndu-l în brațe pe năbădăiosul patruped. „Ia dă tu mamiței un pusi, așa cum știi tu", și Zuf se execută ștergîndu-i doamnei cu limba tot fardul, începînd cu rujul și terminînd cu negrul genelor. „Nici chiar așa, mamă, uite, trebuie să mă fardez din nou". „Voiam să vă rog și eu ceva, doamnă", rostește timid Nae. „Spuneți". „N-ați vrea să-mi dați mie bonul cu care ați cumpărat jențile?" „Poftiți, vă rog, dacă vă face trebuință", și proprietara lui Zuf îi înmînează lui Nae bonul cu pricina.

Pînă la ora închiderii magazinului, omul nostru își face o colecție impresionantă de bonuri: uși, capote, parbrize, pînă și antenă de radio a „cumpărat" Nae în ziua aceea de la magazinul IDMS-ului. Seara are loc o ședință operativă de lucru cu echipa: vopsitorul și omul de la service care l-a remorcat în seara cu pricina. „D-ta, se adresează el acestuia din urmă, îmi vinzi mîine un motor". „Cum adică, de unde să am eu un motor?" „Greu îți mai cade fisa, domnule. Operațiunea o facem doar pe hîrtie, la notariat, nu-i nevoie să ai motorul. Cum se spune, așa, în termeni mai elevați, facem o tranzacție fictivă. Nu te speria, pentru mine nimeni nu lucrează gratis. Aconto chiar acum, cinci sutare, încă trei mîine la notariat". „Eu tot nu înțeleg, remarcă vopsitorul, ce faci dumneata cu hîrțoagele astea. La ce-ți folosesc?" „Ce mai tura, vura, trebuie să-i pregătim mărțișul verzișoarei. N-o putem mărita oricum. Îi trebuie un trusou de nuntă și acesta îl reprezintă tocmai bonurile și contractele. Am cumpărat o mașină avariată, un motor, o sumedenie de piese de la magazin cu care mi-am construit o mașină, pe care pot oricînd s-o vînd cu bani buni, căci va arăta ca nouă, mai cu seamă cînd vrăjitorul vopsitor cu măiestria lui ieșită din comun, îi va da nou-născutei o culoare mai puțin obișnuită". „Dar cu vechea ta mașină verde ce faci?", întreabă omul de la service. Intervine vopsitorul: „Greu mai înțelegi, măi nea Crișane. Tocmai despre ea e vorba. Hîrtiile despre care discutăm constituie actul ei de naștere, căci ea a murit cînd a apărut cea nouă, pe care i-o săltarăm tînărului". „Aha, înțeleg, îi merge mintea nu glumă lui Nea Nae, nu degeaba a fost și el la reciclare de trei ori pînă acum". „O să trebuiască să-i mai aducem niște îmbunătățiri, să-i mai schimbăm cîte ceva pe ici, pe colo, iar maistrul, în final, să-i dea, așa cum am spus, o altă culoare", intervine Nae. „Am un „café au lait" adus de cineva din afară, extraordinar, așa zic s-o facem", se oferă vopsitorul. „Va avea o față comercială extraordinară", continuă tot el.

5. LUCRUL PIERDUT DIN VEDERE

În cîteva zile, mașina era gata. Într-adevăr, oamenii lucraseră cu mare artă. Mască și faruri de tip nou, tapițeria schimbată, executată dintr-o catifea splendidă și ea de culoarea cafelei cu lapte. Piesele de bază erau bineînțeles aceleași. Apărură și cumpărătorii. Priviri admiratoare, oferte grase. Nae era foarte reținut. Dădea explicații cu multă bunăvoință, nu-l supărau remarcile șicanatoare de genul „Mașina tot veche rămîne. E ca un pantof purtat ani de zile, dar bine lustruit". „E adevărat, inițial am cumpărat o mașină avariată, din care am recuperat cîte ceva, dar nu mare lucru. Apoi am băgat în ea numai piese noi. Vă rog, priviți în acest dosar, sînt toate chitanțele. Să enumerăm doar cîteva repere noi: toate ușile, capota pentru motor și portbagaj, două jenți (de la proprietara lui Zuf), bare de protecție față, spate, aripi, ca să nu vorbim decît de unele din cele mai importante!" „Ce nu înțeleg eu, remarcă unul din potențialii cumpărători, este ce-ai recuperat dumneata, din mașina avariată, pe care, după contractul din dosar rezultă că ai dat 22 de mii de lei?" „Domnul a sesizat foarte bine, îi dă dreptate Nae. Abia după cumpărare mi-am dat seama cît de mult m-am păcălit. Ce-am recuperat: punțile față,

spate și cutia de viteze. Am încercat să repar ușile, capotele, dar n-a ieșit nimic. Erau prea boțite. Pînă și bordul era crăpat și am renunțat la el. Am fost nevoit să bag o mulțime de bani în ea. Vă rog, cine dorește poate merge cu mine s-o încercăm". Într-adevăr, Nae își pusese bine bătrîna verzișoară la punct. „Cît cer? Mașina e ca nouă, se vede. Care e prețul autoturismelor noi pe piață, se știe prea bine. O sută de mii. Eu zic că nu e mult deloc". O parte din potențialii cumpărători s-au îndepărtat. „Auzi, dom'le, pe o vechitură cît cere!" Alții au rămas pe loc, afacerile nu se fac așa, bătînd din palme. Unul, dintr-o localitate apropiată, mare producător de legume, care promisese familiei că nu vine de la oraș fără mașină, se învoi pentru 96 de mii. Bătură palma. „Poftiți banii, vă rog să-i numărați". „Da, totul e în regulă. La rîndul meu vă înmînez două rînduri de chei. Ați încercat-o, vă place cum merge?" „Perfect, n-am nici o obiecțiune". „În dorința dv. pe care o înțeleg, de a arăta cît mai curînd achiziția dv., celor dragi, care vă așteaptă acasă, ați uitat un amănunt: actele. Am pregătit o chitanță pe care o vom semna imediat, precum că eu am primit banii, iar dv. mașina, apoi vă voi da dosărelul ăsta pe baza căruia veți înscrie autoturismul în circulație și, în final, ce să mai fac? S-o stăpîniți sănătos!" „Vă mulțumesc și eu, dorindu-vă noroc și sănătate!" Nu prea a avut noroc. Năică. Belele începură în curînd să curgă. Totul a pornit de la un amănunt neînsemnat, în aparență. La un control, omul în uniformă avu curiozitatea să se uite la roțile mașinii. „Bine ați făcut că v-ați imprimat numărul mașinii pe roți. Vreți să-mi dați certificatul de înmatriculare? Curios, numerele nu corespund. Pe roți e un număr, iar în actul dv. e altul. A fost înmatriculată cumva în trecut sub alt număr?" Nae fusese luat pe neașteptate. Întîrzia cu răspunsul. Cum putuse să-i scape acest amănunt? Își făcea în minte fel de fel de calcule. Ce să răspundă? Deocamdată trebuie să răspundă ceva, trebuie! Tăcerea îl acuză. „Nu, n-am avut alt număr". Ezitarea lui Nae, faptul că făcea fețe, fețe, l-au determinat pe subofițer să fie mai circumspect. A găsit imediat numărul de pe roți în evidența mașinilor furate. Nae și-a revenit, dar prea tîrziu. „Da, adevărat, am cumpărat roțile de la cineva, al cărui nume nu-l cunosc și nici nu știu unde locuiește. L-aș putea însă recunoaște". Apoi a devenit insolent. „Verificați, vă rog, actele, seriile de motor, caroseria, culoarea, tot, tot. Veți observa că nu e nici o nepotrivire, că nu sînt un hoț". O analiză mai profundă a vopselei a scos la iveală vechiul albastru al mașinii. Și apoi totul s-a prăbușit, aidoma unui castel din cărți de joc.

VICTOR BEDA ■

DE PE TOATE MERIDIANELE

Vaccin împotriva gripei

În U.R.S.S. a fost pus la punct un vaccin universal împotriva gripei, care asigură o imunitate stabilă la toate tulpinele de viruși ai gripei. Animalele de experiență vaccinate nu au mai contactat boala, iar cînd li s-a inoculat un virus mortal, au supraviețuit toate.

Diminețile cardiacilor

O echipă de cercetători americani din Boston au ajuns la concluzia că majoritatea crizelor cardiace se produc dimineața, între orele 9 și 11. Ei consideră că trezirea din somn, care modifică ritmul biologic, ar putea declanșa tulburări fiziologice care duc la infarct.

Greutățile purtate pe cap

În multe locuri de pe glob, dar mai ales în Africa, femeile sînt obișnuite să poarte pe cap greutăți foarte mari, care ating și 70 la sută din greutatea lor corporală. O adevărată performanță. Cum este ea posibilă, cum pot femeile să transporte pe cap atît de mult? Iată una din explicațiile care s-au dat: pe cap, greutățile se mențin relativ constant la aceeași înălțime, deci mișcarea de coborîre și de ridicare dispare, și o dată cu ea dispare și consumul de energie respectiv. În felul acesta, pe cap pot fi transportate greutăți mari la fel de ușor ca și pe roți.

Alcoolul — carburant

În numai un deceniu, în Brazilia s-a creat o puternică industrie de producere a alcoolului pentru combustia autovehiculelor. În prezent, dintr-un parc de 8,2 milioane de automobile, 30 la sută funcționează pe bază de alcool. Perspectivele folosirii alcoolului drept carburant sînt foarte mari, pentru că brazilienii preferă acum, aproape toți, să cumpere automobile care merg cu alcool. Într-un singur an au fost vîndute 590 000 de automobile cu alcool și numai 25 000 care funcționează cu benzină.

O băutură întăritoare

În ciuda semnalelor de alarmă trase fără întrerupere de cardiologi, numărul băutorilor de cafea pe glob în loc să scadă, crește mereu. În ideea că celor îndemnați să se lase de cafea trebuie să le oferi ceva în schimb, un grup de specialiști bulgari au realizat o băutură energizantă cu calități deosebite. Preparată din ceai indian, fructe de măceș, plante alpine, vitamina C și o doză foarte mică de cofeină, noua băutură, denumită „Tonigran", conferă vioiciune, înlătură oboseala, sporește capacitatea de muncă.

Dicționar geografic chinez

La Beijing a început să apară „Dicționarul de denumiri geografice din R.P. Chineză", care va avea 31 de volume. La elaborarea dicționarului au lucrat geografi, istorici, lingviști și etnologi. Cele 100 000 de denumiri geografice incluse în lucrare cuprind informații cu privire la localizarea, mediul natural, istoria și economia fiecărei localități.

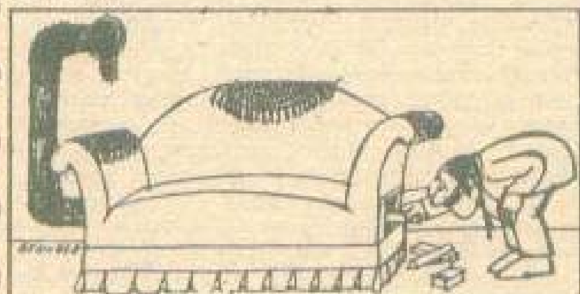
Aeroport pentru avioane cu decolare scurtă

Primul aeroport urban din lume destinat avioanelor cu decolare și aterizare scurtă va fi construit la Londra, pe locul unor docuri dezafectate. Aeroportul va avea o pistă lungă de 760 de metri și va fi dat în folosință în 1987.

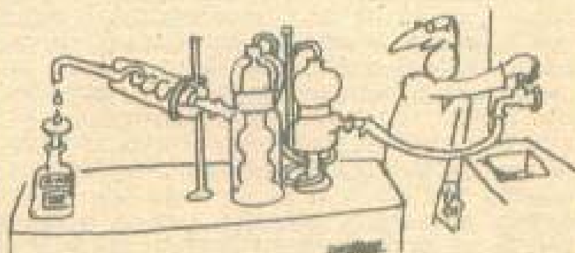
LUMEA ZÎMBEȘTE

INOVAȚII

ELVEȚIA

OLANDA

Evrika!

CEHOSLOVACIA

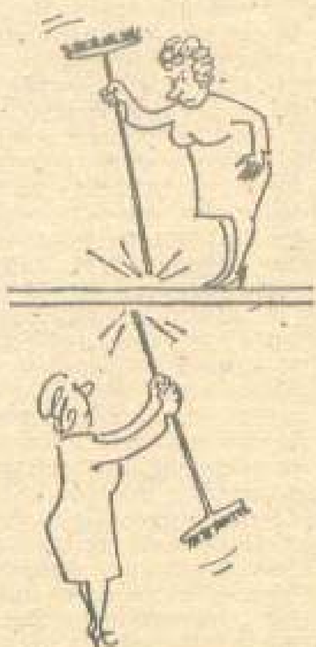

U.R.S.S.

DERANJ ȘI... DERANJAMENTE

U.R.S.S.

CEHOSLOVACIA

„Sisif, hai acasă!"

FONOTECA DE AUR - ARHIVĂ DE SUFLET

O incursiune prin vastul și fascinantul univers al Fonotecii de aur își are, de la bun început, un punct de pornire emoțional. Simplul fapt că ai auzit și că vei putea auzi pe mai departe vocile permanent vii ale unor iluștri reprezentanți ai culturii românești — intrați de mai demult sau de mai curînd în neființă — este în măsură să țină trează emoția spiritului precum și pe cea a sufletului. Ce alta înseamnă să-l simți, și acum, lîngă tine pe un Arghezi,pe care îl poți auzi vorbind la radio despre ale sale „Cuvinte potrivite"; sau să îl ai alături de tine pe Blaga — chiar dacă, în ce-l privește, în Fonoteca de aur există un număr mai mic de înregistrări; sau pe Sadoveanu, ascultîndu-i cu aceeași fascinație glasul ce răsună mereu pe lungimile de undă ale radioului și ale inimilor celor vrăjiți de farmecul și frumusețea cărților sale; sau să auzi glasul acelui cărturar despre care s-a spus că a scris o întreagă bibliotecă despre istoria poporului român și a umanității — Nicolae Iorga, sau glasul lui Enescu, Perpessicius, glasul cu incantări al lui Călinescu, cel al lui Coandă, Odobleja, al sculptorului Anghel, al lui Philippide și alte atîtea fără număr glasuri?! Ce altceva înseamnă deci ascultîndu-le decît o uriașă încredere pe care ți le dau aceste noi însemne ale forței și dăinuirii noastre — de ieri, de azi și de mîine — pentru că ele, aceste voci vii, se aud și se vor auzi necontenit în scurgerea vremii, semnînd și ele în marea carte a acestei țări despre permanența și continuitatea spirituală a poporului nostru. Și dacă și azi, și mîine și poate pentru totdeauna aceste voci vor suna, din eter, pururea vii, mulțumirile noastre, ale tuturor trebuie să le adresăm radioului care a desfășurat, de-a lungul anilor, prin redactori pasionați și cu un înalt spirit de răspundere față de destinele culturii naționale, o tenace operă de păstrare și tezaurizare a marilor voci contemporane ale neamului.

Ideea unei Fonoteci de aur este de sorginte românească. Ea s-a născut și s-a afirmat — și continuă să o facă la cele mai înalte cote ale exigenței — în anii edificării noii orînduiri, ca dovadă a prețuirii cu care socialismul cinstește și valorifică tot ce înseamnă manifestare elocventă a puterii de creație a poporului român, tot ceea ce înnobilează și înfrumusețează spiritual pe oamenii zilelor noastre. Inspirata denumire de Fonoteca de aur a fost dată întîia oară, în țară și în lume, arhivei sonore a Radiodifuziunii române — mai exact, înregistrărilor de o valoare excepțională, adunate de-a lungul anilor, emisiunea cu același nume devenind, la rîndu-i, o permanență de atunci încoace, o componentă a conștiinței culturale a poporului nostru. Preocuparea pentru tezaurizarea vocilor a început de prin anii '50, cînd vocea lui Mihail Sadoveanu se incrusta pentru eternitate, cu tot ce-i era propriu, tulburător, pe benzile magnetice. Au urmat Arghezi, Bacovia, Camil Petrescu, Cezar Petrescu, Gala Galaction, Lucian Blaga, Perpessicius, Tudor Vianu, Ion Agârbiceanu, Ion Marin Sadoveanu, Mihail Ralea, Alexandru Philippide, Zaharia Stancu, Victor Eftimiu, Eusebiu Camilar, Mihai Codreanu, Miron Radu Paraschivescu, Aurel Baranga, Marin Preda și mulți alți poeți, prozatori, dramaturgi, critici și istorici literari. Au fost prezenți, de asemenea, oameni de artă, istorici, profesori, oameni de știință ca și mari maeștri ai scenei (păstrîndu-se distribuții memorabile în spectacolele de atunci ale teatrului radiofonic — Lucia Sturdza-Bulandra, Ion Manolescu, George Vraca, Nicolae Bălțățeanu, Maria Filotti, Jules Cazaban, Grigore Vasiliu-Birlic, Miluță Gheorghiu, Ștefan Ciubotărașu ș.a.). Această acțiune, cu adînci semnificații patriotice, avea să ducă în 1967 la apariția Fonotecii de aur. La început a fost — și a rămas pînă astăzi — un titlu de emisiune culturală în care puteau și pot fi auzite voci dintr-un vast muzeu sonor al culturii naționale. Mai apoi, Fonoteca de aur a depășit perimetrul Radiodifuziunii române, confundîndu-se cu orice colecție de înregistrări de preț existentă la o instituție sau alta. Și, cum era de așteptat, Fonoteca de aur a pătruns și în preocupările altor Radiodifuziuni, constituind obiectul unor schimburi de înregistrări cu glasurile creatorilor intrați în istoria culturii și artei universale.

Cum a fost primită această ilustră emisiune și, mai ales, ideea tezaurizării vocilor „de aur"? Cîteva din opiniile despre ce înseamnă Fonoteca de aur pentru noi, românii, pot suplini mult mai bine intervenția noastră în această direcție, vorbind despre largul interes de care s-a bucurat și se bucură, în continuare, această fericită aplecare de păstrare întru eternitate a vocilor celor mai de seamă oameni ai țării sau, citîndu-l pe Alexandru Philippide, pe „contemporanii în durată eternă". „Fonoteca de aur — spunea același Alexandru Philippide — face ca prezența unor valori culturale deosebite să capete un caracter de permanență care micșorează în chip simțitor distanța dintre trecut și prezent". Atingînd aceeași coardă a permanenței, Ion Dodu Bălan subliniază faptul că „Fonoteca de aur se constituie într-un muzeu sonor al culturii naționale din care vorbesc, cu încredere în om și omenie, vocile care au intrat în eternitate, ca „și vocile în care vibrează azi întreg universul de gînduri și simțiri al poporului nostru". Nicolae Dragoș numește Fonoteca de aur „Oglinzile de aur ale realității", în care vocile poeților contemporani, adresîndu-se ascultătorilor de azi, o fac și în numele viitorului. „Multe dintre ele sînt neîndoios voci pentru emisiunile de mîine ale Fonotecii de aur. Ca și cele ale prozatorilor, dramaturgilor, criticilor și istoricilor noștri literari. Ca și cele ale tuturor personalităților vieții noastre culturale și științifice". Dan Grigorescu sesizează un fapt care, intrat în obișnuință, poate rămîne neluat în seamă. „Nici un eveniment important al istoriei artei din această epocă nu a fost igno-

rat" — emisiunile radio devenind astfel „o adevărată istorie vie a artei contemporane românești".

Un public nou, foarte numeros, a fost astfel chemat spre realitățile artistice românești și universale, spre expoziții și spre muzee, completînd semnificativ sensurile mișcării culturale din țara noastră. „Între miile de înregistrări — sublinia inițiatorul și redactorul Fonotecii de aur, Iulius Țundrea, în cartea sa fericit intitulată „O sonoră coloană infinită" — un loc distinct ocupă paginile din cărțile reprezentative ale literaturii actuale, în rostirea autorilor, interviurile cu savanți, poeți, prozatori, dramaturgi, istorici, artiști plastici, profesori, publiciști, creatori populari, comentariile despre manifestările Festivalului Național „Cîntarea României", cronicile pe marginea marilor expoziții de artă plastică, spectacolele teatrale, lucrările muzicale de toate genurile, festivalurile folclorice, recitalurile poetice și alte numeroase manifestări de ordin cultural-artistic, toate aducînd în auzul radioascultătorilor crîmpeie din sonora „coloană infinită" a istoriei și spiritualității naționale". Fonoteca de aur — o inepuizabilă arhivă de suflet — rămîne la îndemîna noastră, a tuturor, precum și a generațiilor viitoare.

GEORGETA ȘTEFĂNESCU ■

DE PE TOATE MERIDIANELE

Descoperire la piramida lui Keops

Construită acum 4600 de ani, piramida lui Keops este pe cale să-și dezvăluie unul din numeroasele-i secrete: în urma examinării arhitecturii interioare a piramidei au fost descoperite trei sau patru cavități de 1 metru pe 2 în culoarul de la Camera reginei. După părerea arheologilor, aceste cavități ar putea adăposti mobilierul funerar al faraonului Keops. Dacă presupunerea se va adeveri, vom avea de-a face cu cea mai importantă descoperire în materie, după descoperirea, în 1922, a singurului mormînt faraonic găsit intact, cel al lui Tutankhamon.

Foarfece briceag

Ideile ingenioase sînt întotdeauna simple, dar tocmai de aceea trebuie să treacă multă vreme pînă să le vină oamenilor în minte. Așa a fost și cu foarfeca-briceag. Deși bricege există de secole, de-abia în zilele noastre unor specialiști vest-germani le-a venit ideea că și foarfeca poate avea tăișuri escamotabile. În curînd, noua foarfecă va fi la îndemîna oricui.

Microundele și reacțiile chimice

Microundele nu servesc numai la cuptoarele cu coacere ultrarapidă; ele sînt utilizate, de asemenea, în analiza și sinteza organică. Rezultatele au fost remarcabile: 5 minute în loc de 8 ore, la randament egal.

Cîte limbi se vorbesc pe glob

Pe baza unor recente cercetări lingvistice, oamenii de știință sînt în măsură să afirme că în lume se vorbesc 5 651 de limbi. Circa două treimi dintre ele nu posedă o scriere proprie. Mari concentrări de idiomuri se întîlnesc în Himalaya (160), în Africa, mai ales în bazinul fluviului Niger (280), însă recordul este deținut de Papua — Noua Guinee (1010).

Oxigenul vine din adîncul pămîntului?

Omul de știință sovietic din Novosibirsk, Vasili Bogatov, a ajuns la concluzia că cea mai mare parte a oxigenului atmosferic provine din adîncul pămîntului, și nu de la vegetalele terestre. Potrivit părerii sale, crăpăturile scoarței pămîntului aflate pe fundul oceanelor lasă să treacă mari cantități de magmă bazaltică, bogată în gaze, și mai ales în oxigen. Astfel, saturate cu oxigen, apele reci din adîncime urcă la suprafață, unde se încălzesc și eliberează oxigenul în atmosferă.

Materii prime din deșeuri de ambalaje

Din diverse deșeuri rezultate din industria ambalajelor se poate obține un valoros material plastic. Și aceasta grație unui procedeu de prelucrare pus la punct de specialiști suedezi. Materialele destinate reciclării (hîrtie, carton, folii de aluminiu) sînt amestecate și transformate în granule. Din acestea se poate obține apoi o nouă materie primă, ale cărei calități se aseamănă mult cu cele ale materialelor sintetice.

Oul care nu se sparge

Un ou se poate sparge lansat și de la 10 milimetri. Dar și în privința aceasta se realizează recorduri de lansare și de ... nespargere. Ultima performanță: 198 de metri. Recordul a fost stabilit dintr-un elicopter, oul căzînd, fără să se spargă, pe un teren de golf.

Evaziune, nu glumă!

La capătul a... 66 000 de anchete, ministerul italian al finanțelor a întocmit o listă de 33 000 de evazioniști fiscali. Recordul este deținut de evazioniștii firmelor petroliere, care ascund de fisc 95 la sută din veniturile lor. Pe locul secund se situează regiile de tutun, urmate îndeaproape de companiile financiare, care nu-și disimulează „decît" 80 la sută din venituri. După cum a declarat purtătorul de cuvînt al ministerului, lista este departe de a fi completă. Anchetele continuă.

Medicină tibetană

S-a păstrat pînă în zilele noastre un tratat de medicină tibetană datînd din secolul al VI-lea î.e.n. Se pare că lucrarea nu are doar o valoare istorică, ci și una practică, întrucît la spitalul central din Ulan Bator specialiștii efectuează tratamente prin acupunctură după rețete luate din tratat. Au fost astfel tratate cu succes hipertensiunea, enterocolitele, migrenele, maladiile articulațiilor și durerile reumatismale.

Un vast ocean pe „Uranus?

Observațiile efectuate de sonda spațială „Voyager—2" în cursul survolării planetei Uranus, în ianuarie 1986, par să confirme ipoteza că planeta ar fi acoperită de un vast ocean, adînc de peste 8 000 de kilometri. Acest ocean ar fi constituit din apă aflată la o temperatură foarte înaltă (mai multe mii de grade), care însă nu fierbe, din cauza imensei presiuni atmosferice uraniene. Savanții americani opinează că această apă provine din captarea de către nucleul solid al lui Uranus a numeroase comete formate din gheață.

DIMITRIE HÂRLESCU — UN MODERN AL INOVAȚIEI PLASTICE

Cercetătorii fenomenului cultural tecucean, mai noi sau mai vechi, l-au integrat spiritualității locale și pe pictorul Dimitrie Hârlescu deși, se știe, n-a fost tecucean, cel puțin prin rădăcini. S-a născut la Fălticeni la 5 noiembrie 1872, exact cu o lună înaintea celuilalt pictor tecucean, Gheorghe Petrașcu, și avea să-și plimbe umbra prin lume vreme de 51 de ani. N-a reușit să depășească statutul de simplu profesor de desen voiajat un timp mai scurt la liceele din Constanța, Bîrlad și mai îndelungat la cel din Tecuci, oraș de baștină al soției sale, Elena Rusu Mitrea. Sfîrșitul timpuriu nu l-a prins nepregătit, ba dimpotrivă, și l-a provocat singur după ce-i slăbiseră nervii fragili. Zăbranicul n-a mai acoperit decît avancortina în spatele căreia pictorul trăia în afara firii. Acesta a fost omul. Un flagelat al provinciei monotone, chiar dacă nu totdeauna lipsită de interes cultural.

La Bîrlad, unde funcționează ca profesor de desen între 1907—1909, va întîlni o vie activitate culturală grupată în jurul revistei „Făt-Frumos" care va pregăti, de altfel, viitoarea societate culturală „Academia Bîrlădeană" (1915) iar la Tecuci unde se instalează în 1909 pentru tot restul vieții, se mai simțeau încă ecourile recent desființatei foi „Provincia literară" ce-l avusese ca director-proprietar pe poetul Constantin Muche și unde se primeau corespondențe de la Paris — nume de mare reclamă pentru revistă — de la enigmatica Alice Călugăru. La doi ani de la descinderea sa în Tecuci, se va constitui aici societatea „Mihai Eminescu" și va apărea o nouă revistă, „Freamătul". Este de presupus că noul profesor, cu apetitul său de cultură, nu va rămîne în afara acestor manifestări. În urbea tecuceană, ca peste tot în orașele de provincie, intelectualitatea era grupată mai cu seamă în cancelaria liceului și noului coleg descins tot dintr-un mediu asemănător, nu-i va fi greu să se integreze. Pe cîțiva dintre colegii gimnaziului tecucean „D.A. Sturza" îi putem recunoaște ușor în panoul său, cu titlul împrumutat probabil de la romanul lui Anton Holban „Parada dascălilor" unde tușa caricaturală a pictorului Hârlescu caută să le configureze liniile de profil moral, de la tipul de boem sfrijit al profesorului Dorin la cel de hipopotam biped al profesorului de franceză, ridicol prin obezitatea lui, cum și-l amintește și Iorgu Iordan în memoriile sale.

Ca profesor, a dat catedrei sale înălțimea profesională și autoritatea morală cuvenite. Numit director în 1916, nu poate rămîne în această calitate decît un an. Cel mai greu din scurta sa viață și din existența liceului întrucît a trebuit să-și continue activitatea sub potopul bombardamentelor. Situat în zona frontului întreg orașul era supraaglomerat de barăci și chesoane militare, de cazarme, manutanțe și spitale improvizate. Dinspre Mărășești brandurile răscoleau măruntaiele pămîntului forînd plăgi adînci nevindecabile. Multe din ele ajungeau în oraș, mai ales în zona gării, dar și peste grădini, case și edificii. Panica era generală, populația se refugia și nervii slăbiți ai distinsului director n-au rezistat. Cu nervii clătinați va mai trăi 6 ani, pînă în 1923. De aici încolo timpul a așternut peste om și peste operă straturi groase de uitare. Straturi grele și nemeritate.

Tîrziu, în 1967, Muzeul de Artă din Constanța îi organizează o retrospectivă. Au fost expuse atunci 71 de lucrări, 39 de plastică și 32 de grafică. O adevărată uimire. Cu acel prilej s-a scris cîte ceva și despre autor. Lucruri frumoase. Dar de atunci au trecut alte două decenii și peste

numele său s-a instalat aceeași tăcere nefirească. E un lucru constatat că nu prea știm să ne prețuim valorile. Dimitrie Hârlescu este un caz. Mai sînt și altele. Destule.

Încercări de tratare monografică a pictorului Hârlescu s-au mai făcut. Nu știm care au fost cauzele celorlalte nereușite. Cert este că lucrarea lui Gheorghe Macarie, apărută în 1986, în Editura Meridiane, umple un mare gol în critica și istoriografia noastră plastică. Direcțiile de sens ce se pot desprinde din această monografie sînt mai multe. Poate ar trebui subliniat mai întîi tonul cald și pertinent cu care autorul înconjoară efigia pictorului. Între monografist și monografiat se întrevăd semnele unor afinități elective, cum ar spune Goethe.

Sau poate ar trebui să apreciem efortul autorului de a-i delimita laturile expresioniste ale creației întrucît, se știe, în această direcție au existat unele controverse. Dar cum oare să te îndoiești de firescul acestei apartenențe cînd pictorul, în unele din lucrările sale cele mai izbutite esențializează atît de mult concentratul pictural, încît rezultatul, refuzîndu-se oricărei încartiruiri și sfidînd imperial concretul ajunge să se desfete în sfera pură a conceptului? Mai cu seamă portretele sale manifestă această tendință specifică de a-și desfide particularitățile, de a-și aboli propria identitate. Marin O. Dumitrescu este de fapt „Magistratul", George Hilt — „profesorul", Argatul Vasile — „Părăsitul", Pleșcan — „Băiatul șezînd", doamna în fotoliu — „Balerina".

Și din alte lucrări, degajînd „un tragism lucid și resemnat, asumat condiției sociale și sufletești a personajelor" se desprinde aceeași tendință de transgresare a realului spre simbol. „Prizonieri", „Jucătorul de maimuțe", „Colț de cafenea", „Cîntăreți ambulanți", „Partida de șah" etc. constituie tot atîtea ipostaze ale evaziunii spre abstract și semnificațional. Și totul învăluit în aceeași culoare murdară, același laitmotiv al colbului provincial care patinează formele, chipurile și nuanțele.

Există la Hârlescu o preferință pentru albastru. Cei vechi ai Tecuciului își mai amintesc de veranda casei sale avînd geamurile de culoarea safirului. Chiar atunci cînd cade pe îmbrăcămintea portretului („Portret de fetiță", „Cîntăreți ambulanți") picătura de albastru are rostul unei transparențe psihologice, a unei pupile deschise spre interior vrînd să obiectiveze cîte ceva din caracterul acestora. Căci Hârlescu a fost înainte de toate un mare portretist. Și personajele sale sînt culese din toate mediile: copii și bătrîni, scriitori, profesori, juriști, țărani etc. Și peste tot strecoară cîte ceva din noblețea sufletului său. O noblețe maiestuoasă, țîșnită dintr-un fir de borangic gingaș cu care împresurează ontologia picturală a lucrărilor sale.

Prof. IONEL NECULA ■

DE PE TOATE MERIDIANELE

Dispozitiv antifurt pentru automobile

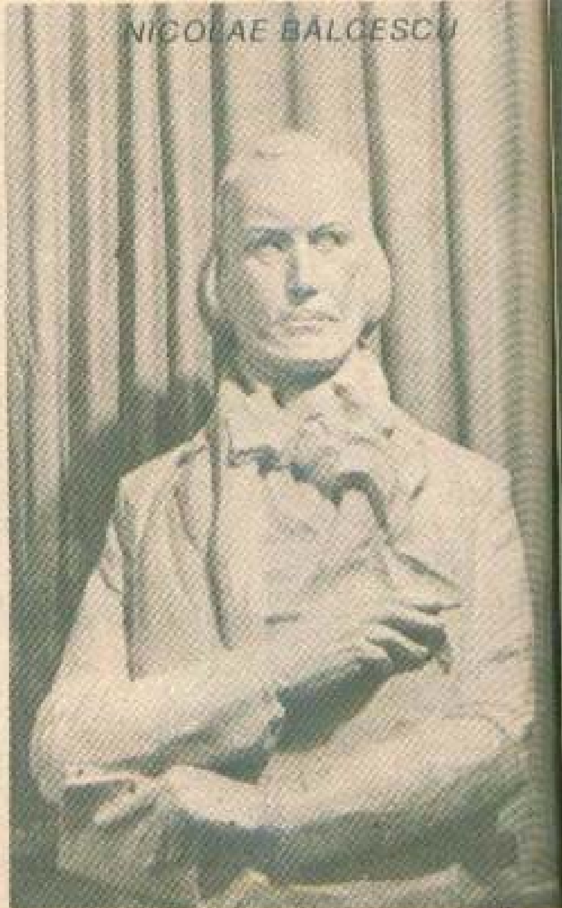
Poliția din statul Massachusetts (S.U.A.) a primit spre omologare un dispozitiv antifurt interesant. Este vorba de un emițător de dimensiuni minuscule, care poate fi ascuns în locuri foarte greu de găsit. Activat de la distanță în momentul descoperirii furtului, aparatul începe să emită semnale radio, care permit poliției să localizeze în scurt timp automobilul dispărut.

Vestigii troiene

Războiul troian a existat cu adevărat sau l-a inventat Homer? De curînd au fost găsite noi dovezi în favoarea ipotezei că războiul troian este un fapt istoric. Un grup de cercetători vest-germani au descoperit în nisipul bazinului Besik, pe presupusul aliniament al taberei asediatorilor, o vastă necropolă cu urne funerare. Cercetările au arătat că vestigiile datează exact din perioada distrugerii cetății cîntate de Homer.

MATERNITATE

NICOLAE BĂLCESCU

PORTRETELE LUI JUSTIN

Cine l-a văzut frămîntînd și modelînd lutul a avut fără îndoială sentimentul că Justin Năstase era hărăzit îndeletnicirii sale, ca albina și ca privighetoarea. Bine zidit, frumos, cu brațele vînjoase și cu mîinile mari, dar nervoase, întotdeauna sensibile la atingerea materiei, Justin n-ar fi putut să devină altceva decît sculptor. Ca orice creator adevărat, el punea ordine în haos, smulgea din neant chipurile pe care le nemurea cu duhul său. Uneori, în argila pe care o încălzea cu propria lui răsuflare — magmă ce-și căuta forma — punea cîte un grăunte de pămînt dintr-un săculeț adus de departe, din glia lui de-acasă — act solemn de magnifică transsubstanțiere și comunicare.

Virtuos al portretului, Justin ne-a lăsat excelente busturi și statui înfățișîndu-i pe Decebal, pe Ștefan cel Mare, pe Mihai Viteazul, Iancu de Hunedoara, Nicolae Bălcescu, Eftimie Murgu, Nicolae Iorga și pe alți bărbați de seamă ai neamului nostru. Măsura talentului artistului este dată tocmai de aceste lucrări, prin care Justin Năstase va înfrunta vremea și se va izbăvi de uitare.

ION D. GOIA ■

ROD

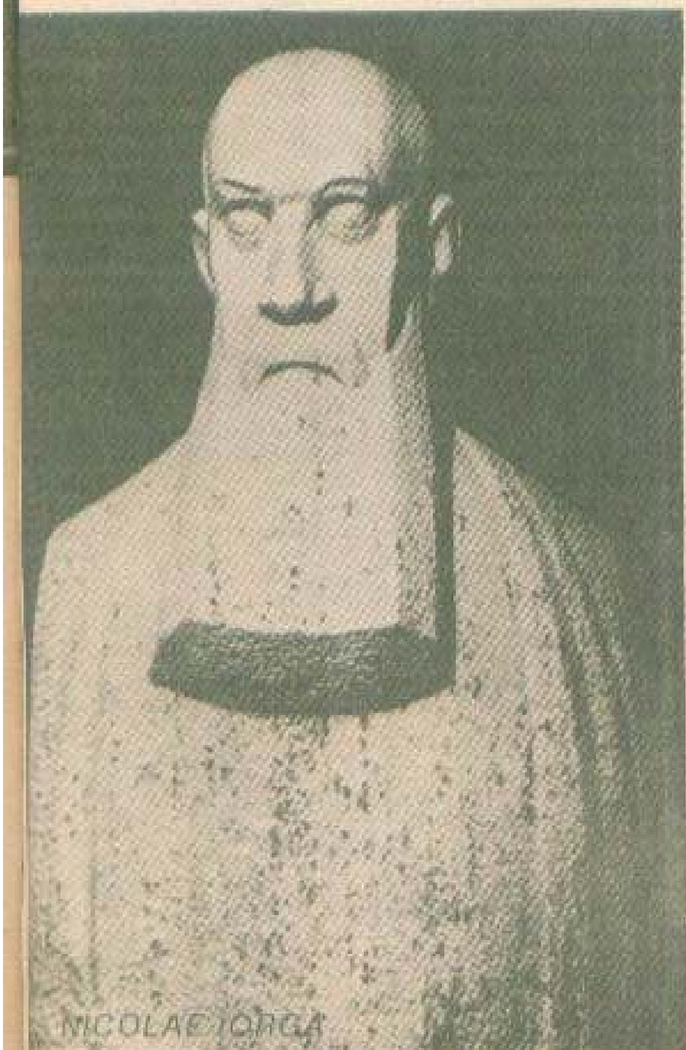
1848

MIHAI VITEAZUL

2000

NICOLAE IORGA

IANCU DE HUNEDOARA

BUNICI ȘI NEPOȚI

Toți copiii sînt frumoși și toți bunicii din lume sînt buni. Într-un sens relația copil—bunic este mai firească decît relația părinte — copil fiindcă numai bătrînii sînt în stare de mintea copilului, ceea ce înseamnă că bunicii au și mai mult timp, dar și mai multă înțelepciune ca să vadă ce-i cu mintea copilului. Bătrînii lumii sînt toți buni pentru că prin nepoții lor și pentru nepoții lor au renunțat la toate motivele de a fi altfel decît buni.

Pentru vîrstnicii noștri copiii reprezintă o șansă de a mai fi ceea ce au fost. Fiindcă așa e viața, copiii sînt cei care au întotdeauna timp să-i asculte pe bătrîni. Vorbind despre copii și despre bunici ajungi întotdeauna în pragul unor adevăruri crude și anume că există copii ce cresc lipsiți de bunici, dar mai ales că există și-atîția bătrîni lipsiți de norocul unor nepoți. Acesta e genul de suferință pe care nu-l pot povesti decît aceia care-l cunosc. Pentru că, într-un fel bunicii își recapătă prin nepoți zîmbetul pe care, uneori, și-l pierd din cauza copiilor. Bătrînețea are sens alături cu nepoții și nu e om care să nu simtă cum devine altfel și întotdeauna mai bun cînd îi învață pe cei mici, pe-ai lui, cum trebuie să descopere lumea și cum trebuie să o trăiască.

Într-o casă de oameni gospodari, bunicii pun o normă în toate și rostul lor în toate pare firesc, atît de firesc încît doar atunci cînd nu mai sînt ne dăm seama ce au fost fiindcă înainte de a fi bunici, bătrînii sînt părinți și prin nepoți și strănepoți ei sînt în două și în trei rînduri părinți. Să ne iubim bunicii cu amintirea copiilor ce-am fost și să-i iubim mai mult cînd nu mai pot și cînd dintre toate bucuriile lumii doar de dragoste au nevoie.

1. Bunicul, cu casa și cu lumea lui ne atrage în fiecare zi ca un magnet. E un olar priceput și unul dintre noi precis îi va fura meseria.

2. Tata mare e mecanic, dar mie nu-mi place să fiu mecanic. Eu voi fi șofer!

3. O iubim pe bunica pentru o mie de motive: că are totdeauna pregătite pentru noi fie o plăcintă, fie un măr. Dar mai ales o iubim pentru că avem în fiecare zi un punct în program: vizita la bunica.

4. Sintem la vîrsta cînd, ei, bunicii ne cred mai deștepte decît ei. Dar spun asta mustăcind în barbă cu înțeles... E clar, nu mai au răbdare cu noi sau poate-i adevărat și nu vor să riște să fie puși în încurcătură.

5. De la ea am să învăț pînă la urmă tot alfabetul!

6. Bunica noastră are un secret al ei, altfel cum să ne explicăm faptul că tot ceea ce ne zice să facem, facem cu mare plăcere.

7. ...Iar a noastră ne primește mereu cu masa pusă. E plăcerea ei, dar și a noastră.

8. Eu sînt buricul pămîntului; toți în jurul meu îmi sînt rude. E foarte plăcut să te iubească toți. Cu toate acestea

abia aştept sa scap de cărucior.

9. Am cel mai deştept bunic — ştie tot ce-l întreb.

Fotografii de
ELENA GHERA ■

6

7

BUNICI ȘI NEPOȚI

8

9

MODA

Rochie de seară pentru bucuriile noastre.

Pălărie cu boruri largi asortată cu haina.

CULTURĂ DE FIECARE ZI

Demult o gramatică a timpului, demult artă și industrie, demult comerț și economie — în cel de-al treilea val al revoluției industriale în care se zice, ne aflăm, producția de modă este așezată alături chiar de electronică, de sintezele fine, de ramurile de vîrf ce valorifică înalt materiile prime, menite să restructureze ordini economice și să salveze societățile de crize, așa cum se petrec lucrurile, de pildă, la ora actuală, în Japonia și Franța — moda a intrat demult, se știe, în cultura noastră de fiecare zi.

Mari stiliști, designeri, artiști plastici se întrec cu toată seriozitatea, cu toată profunzimea talentului și competenței lor pentru a se impune în această eternă și atît de efemeră zonă a vieții noastre. În lume se scriu istorii ale costumului, enciclopedii de modă, s-au născut și se nasc tot mai mulți critici, cronicari și teoreticieni ai modei, se nasc expoziții și muzee ale vestimentației din preistorie și pînă azi iar — cum am mai spus — paradele au devenit spectacole și premiere ce ocupă scenele cele mai rîvnite, unde își dau mîna, pentru reușita lor, toate artele și muzele — regia, scenografia, dansul, poezia, pictura... Însuși Roland Barthes, filozoful generației tinere, a tras cu ochiul spre acest fenomen social atît de pregnant. Urmărind dialogul între tradiție și inovație, sesizează jocul perpetuu dintre „permanența" și

Revine turbanul.

Trei ținute de ocazie

Se poartă lung

„noul încăpățînat", dintre „clasic" și „ultramodern", dintre „a plăcea" și „a uimi", dar, dincolo de tot și toate, chiar dacă „în fiecare an moda distruge ceea ce abia a adorat, și adoră ceea ce va distruge", sesizînd că ea își reia temele și motivele în cicluri, ridică vocea pentru primirea modei în parnasul artelor, fiind „o artă în egală măsură ca literatura, pictura, muzica"...

Dar, dincolo de istorie și teorie, întrebarea esențială a fiecărui sezon, întrebarea principală a fiecăruia dintre noi rămîne:

CE?

Ce vom purta, de data aceasta, în anul 1987? Știm că zarurile au fost aruncate cu luni și luni în urmă, chiar cu doi ani în urmă, în laboratoarele secrete ale chimiștilor, textiliștilor, specialiștilor în confecții, în atelierele proiectanților, designerilor, modelierilor din industrie și case de modă.

VEDETĂ PERPETUĂ — TRICOTAJELE...

...Ne asigură inginera Luczek Iudit de la „Miorița" Oradea, stilista de 15 ani în serviciul creației și proiectării de produse noi. Reușitele colectivului pe care îl conduce se demonstrează prin prestigiul și impunerea firmei peste hotare: întreprinderea orădeană exportă 85 la sută din producția ei pe toate meridianele globului.

Desigur, în tricotaje moda începe de la fir și fibră, apoi trece prin contexturi și o dată cu ele la croieli și linii, acestea în asonanță cu marea confecție din materiale țesute. Deci, suverană rămîne savanteria amestecurilor. Fibre naturale și fibre sintetice, într-o multitudine de variante și proporții, pentru a se obține tricoturi pufoase, tricoturi fluide, suple, vaporoase, cu moliciuni de angora și lamă, cu foșnet de mătase, cu transparențe de dantele și pînze de păianjen, cu luciri metalice ori matități de frunză. Gama îmbrăcămintei tricotate merge — cum desci-

Se poartă bastonul, nu ca semn de bătrînețe.

De remarcat jacheta lungă și amplă.

Un model tot din colecția I.C.T.B.

tram pe stendere în colecția anului de la „Micrița" — pentru toate sezoanele, pentru toate vîrstele, pentru femei, bărbați, copii, pentru toate orele și toate ocaziile. De la îmbrăcămintea sport la cea de seară, de la lenjeria de corp pentru zi și noapte, la fastuoase și rafinate rochii pentru recepții, pentru Anul Nou, pentru vacanțe...

Puloverele sînt largi, foarte largi și tot atît de lungi, indiferent de grosimea lor, senzația de comod, de pufos, de suav trebuie să rămînă dominantă. Pentru ocazii și pentru vară — fire lucioase și strălucitoare, dar mai discrete decît în sezonul trecut; viscoza rămîne regină. Pentru zi ca și pentru după-amiaza și seara, pentru spectacole ca și pentru sport, se impun dungile. Pe verticală, pe orizontală, pe diagonală și încă se mai păstrează asimetriile. Noul absolut îl constituie ornamentele și aplicațiile — din dantelă, din piele, din broderii de mărgele, cristale, paiete. S-au reîntors tricoturile imprimate, de data aceasta în arabescuri orientale și în geometrii inspirate, concurate totuși de cele florale.

ȚESĂTURI, IMPRIMEURI, CULORI

Culorile anului ni le dezvăluie o altă stilistă impusă în producția noastră de modă, impusă prin talent și vocație, Maria Oglindă, șefa colectivului de creație al Casei de Modă a meșteșugarilor din Capitală.

S-a reîntors galbenul. Galbenul în toate nuanțele, de la portocaliul aprins, la granița cu roșul-flacără și trecînd prin cel al picturilor lui Gauguin din perioada Tahiti, ca și prin cel al petalelor de floarea soarelui din pînzele lui Țuculescu, pînă la pastelurile florilor de mai. Turcoazul, rozul fierbinte (ciclamenul), verdele-iarbă și verdele-smarald, albul optic, albul-albit, „țipător", dacă se poate spune astfel despre culoarea,

Mai multe idei într-o singură ► rochie.

Pălăriile sînt nelipsite în acest an.

Ținută de spectacole, de concerte.

purității și absolutului, albastrul-noapte și toate nuanțele de gri, de la cele de piatră, de gresie și andezit, la cele metalice, de fontă, oțel și argint patinat. Lăsăm la urmă negrul-vedetă, ce se reia și se repetă în combinație cu toatea celelalte de mai sus, oferind ineditul sezonului. De dimineața pînă seara negru, de la pantofi la pălărie, de la mantou la bolerou, dar prea rar singur, mereu în ambianța cu celelalte nuanțe. Predomină uniurile, dar și imprimeurile în aceeași gamă. Desenele, și la țesături, sînt arabescul oriental, mai ales, turcesc, flori figurative, geometriile șocante. Domină stofele moi, lenajurile fine, casmirul, cașaua, mătăsurile de tot felul. Dantela coboară din turnul ei de gală tot mai mult pe stradă, impunîndu-se pentru toate orele și vîrstele, precum și catifelele, oricît de somptuoase. O altă noutate în moda feminina ca și în cea masculină, pe lîngă dungile ce se mențin, intervine predominant caroul stil Prince de Galles.

LINII ȘI CROIELI

Dacă imprimeurile și culorile ne fac să căutăm și să redescoperim o modă mai aproape de noi, să umblăm cu memoria prin deceniul șase, liniile și croielile preiau, într-o debordantă invenție, într-o vijelioasă noutate, isprăvile de acum 87 de ani, cînd lumea intra în noul secol, nu în fastuoasa rochie și costumul sofisticat al Empire-ului francez, ci în mai sobrul și mai practicul „tailleur anglais", ca și în costumul bărbătesc croit la Londra în spiritul unei epoci practice și active. Desigur, creatorii de azi i-au preluat motivul, recompunînd o altă partitură, profund originală. Deci, în principal taioare, două piese, compleuri formate din rochie cu jacheta ori din trei piese, fuste cu jachete, jachete oprite în talie, jachete trei sferturi, jachete trei optimi, jachete de tot felul... Mult, foarte mult se poartă taioarele și compleurile avînd piesa de sus croită cu basc. Basc în fel și chip — din drept, din bie, cloș, încrețit, cu alungiri în spate, gen frac ori smoching, de fapt, stil taiorul englezesc de la 1900. Se mențin mînecile raglan și chimono, mai puțin ample decît pînă acum însă (au căzut cele sub formă de T și aripi de liliac), umerii rămîn largi, cu pernițe, dar nu chiar atît de largi, echilibrul și discreția venind să estompeze acele provocări futuriste ce izbucnesc din timp în timp în moda tînără. Mînecile se mulează pe cot, reliefînd mai bine sculpturalitatea trupului feminin. În consens, se mențin pliseurile adunate în talie, dar își face loc, suverană, linia dreaptă cu fustele pînă la

O jachetă călduroasă și modernă.

jumătatea genunchiului. Se mențin, deopotrivă și cele maxi, pînă la glezne, și cele midi și cele lungi. Fiecare alege, după piesa pe care o abordează și după locul unde o poartă. Maria Oglindă vă sfătuiește, pe cele tinere, să preferați, pentru fustele drepte — lungimea oprită la mijlocul rotulei, pentru fustele mai ample — puteți coborî pînă la 10 centimetri deasupra gambei. Depinde de talia, înălțimea, greutatea și anii pe care îi aveți, dar nu uitați: marea eleganță înseamnă discreție și echilibru. Și încă un amănunt important — reverele revin și ele spre „clasic", spre firesc, sînt mai puțin alungite și ceva mai late față de „stagiunea" trecută.

Se poartă și rochiile scurte fiecare cum este avantajat. ▶

PANTALONUL...

...Rămîne o piesă de rezistență în garderoba feminină. Și el tot mai aproape de clasic, fără excese, nici gen „carate", nici „gen șalvari", nici gen „western", ci drepți, lungi pînă la glezne, mai ales negri și albi. Compleul jachetă-pantalon e o achiziție la care garderoba femeii moderne, active, nu vrea să renunțe.

ACCENTE ȘI ACCESORII

Debordantă în fantezia ei romantică, dat fiind vîrsta-i tînără și cu siguranță unui anume temperament, Grațiela Comșa — o voce afirmată în concertul tot mai amplu al creatorilor din cadrul Fondului plastic — vă invită să nu uitați accentele și accesoriile. Mai mult ca oricînd „sarea și piperul" vestimentației acestui an. Aveți grijă de nasturi și catarame. Sînt mari, colorați, în culorile veșmintelor, desigur, foarte în ton ori foarte asortați cu acestea, chiar pictați, ținînd loc și de broșe. În armonie cu ei, cerceii și brățări. Mari și în forme geometrice, amintind pagodele, acoperișul iurtelor, scoicile oceanelor, o neîntrecută fantezie. Cordoanele și ele se vor remarca — sînt foarte late (amintindu-ne permanent că trebuie să ne cîntărim zilnic

În nici o zi rece fără un fular răsucit în jurul gîtului.

și să nu uităm măsura kilogramelor) și se închid, mai ales, în spate. De regulă, sînt asortate pantofilor ori poșetei, dar în echilibru cu nuanțele rochiei ori fustei. Genţile de asemenea, foarte colorate, reiau paleta, fie a rochiei, fie a pantofilor, fie a ciorapilor și sînt mai mari decît pînă acum. Ciorapii, și ei sînt mai cu seamă colorați, asortați elementului dominant din îmbrăcăminte. Pantofii se mențin cu tocuri joase și cu calapoade comode, reproducînd aidoma cromatica hainelor ori în combinație de negru plus una din culorile pe care le purtăm. Tocuri înalte doar pentru seară! Nu uitați pălăriile, devin o piesă aproape obligatorie. Au borurile ceva mai mari și sînt neapărat în acord cu piesa majoră a îmbrăcămintei. La pălărie — flori, o simfonie de flori. Flori ce se reiau ca decor pe rochie, pe taior, pe mantou, pe jachetă... Lîngă flori mărgele, multe mărgele: perle, cristale, paiete, fie în broderii pe haine, fie purtate în jurul gîtului, ori curgînd prelung pînă în talie.

Alegeți, ceea ce vi se potrivește taliei, vîrstei, ocaziei unde le purtați. Fiecare aflați-vă un stil, fiți o prezență, fără să șocați însă, este înțeleptul sfat pe care vi-l dă o atît de tînără creatoare, Grațiela Comșa.

ETERNELE BLĂNURI

Unul din marii maiștri ai Cooperativei blănarilor din București, Moise Oprea, ne informează că moda blănurilor n-a trecut, dimpotrivă este mai „în vogă" ca oricînd. Naturale ori sintetice, se poartă, nu le neglijați în sezonul rece. Dau eleganță, distincție, șic, dar mai ales căldură. Noul cel mai nou, ne spune, sînt pelerinele și capele, iar noul absolut, blănurile cu firul lung amintind sălbăticiunile din zonele cele mai reci — vulpea polară, lupul, enotul, dar și iedul, nutria, iepurele pe care crescătoriile ori industria știu atît de bine să ni le furnizeze. Artificiale sau naturale se impun mantourile și jachetele ample, cu mîneci raglan, în fîșii lungi ori în joc de diagonale, la care se asociază manșonul, gluga, căciula bogată ori bereta nostimă, tinerească, pusă pe-o parte. Mesadele și vestele din bucăți de blăniță subțire își au șicul lor și întregesc gama unei mode nicicînd mai frumoase, mai echilibrate, mai asonante frumuseții trupului uman, mai consonante preocupărilor omului de azi, mereu în mișcare, mereu activ și cu preocupări multiple.

MODA COPIILOR

Ei se vor mereu mari și atunci, stiliștii reproduc la scară, pentru ei, moda adulților. E amuzant să-i vezi, alături de părinți, îmbrăcați aidoma. Sînt un spectacol rar.

Rămîne, totuși, al lor „stilul sport". Mai ales, salopeta. Se poartă la toate vîrstele, atît pentru băieți, cît și pentru fete, de la sugari, pînă chiar la toaleta de ocazie a adolescentelor. De asemenea, multe tricotaje; pentru îmbrăcămintea de zi aproape numai tricotaje. În rest, aceleași croieli, tăieturi, culori materiale ca pentru vîrstele adulte. Alegeți, de predilecție pentru copiii dv., pe cele în care se simte un aer romantic și dezinvolt.

CICI IORDACHE-ADAM ■
Fotografii de
PAUL AGARICI ■

Jachetele se alungesc, fustele se scurtează.

O modă generoasă.

CONSERVAREA TABLOURILOR ÎN SPAȚIILE DE LOCUIT

De starea de conservare a picturilor aflate în colecțiile muzeale se ocupă personalul de specialitate din muzee, dar de picturile aflate în posesia persoanelor particulare cine are grijă?

Am fost ușor intrigat cînd mi s-a sugerat să ofer așa-zise „sfaturi practice pentru gospodine", cu privire la posibilitățile de întreținere a picturilor expuse în locuințe, cînd s-au găsit deja destule „gospodine" care au publicat unde au putut o seamă de „sfaturi " în acest sens. Ce se întîmplă pe urmă cu picturile, după ce oamenii de bună credință aplică povețele primite, pot povesti numai specialiștii restauratori de pictură! Deoarece comparăm mereu restaurarea cu medicina, poate spune cineva că a văzut un adevărat medic care să dea rețete de tratament prin corespondență, fără ca să recomande, în primul rînd, trimiterea bolnavului la medicul de specialitate? Același lucru trebuie să se întîmple și cu picturile „bolnave": prezentați-le cît mai repede restauratorului de pictură! Dar, atenție! Nu orice persoană care știe să picteze, cunoaște și meseria de restaurator, chiar dacă are studii superioare de artă. Restaurarea este o profesie extrem de complexă, deprinsă prin cursuri postuniversitare, și care are la bază talentul sprijinit de muncă asiduă, rafinamentul estetic și cultura artistului profesionist. Unde pot fi găsiți restauratorii calificați, dacă nu chiar în laboratoarele de restaurare din cadrul marilor muzee din țară?

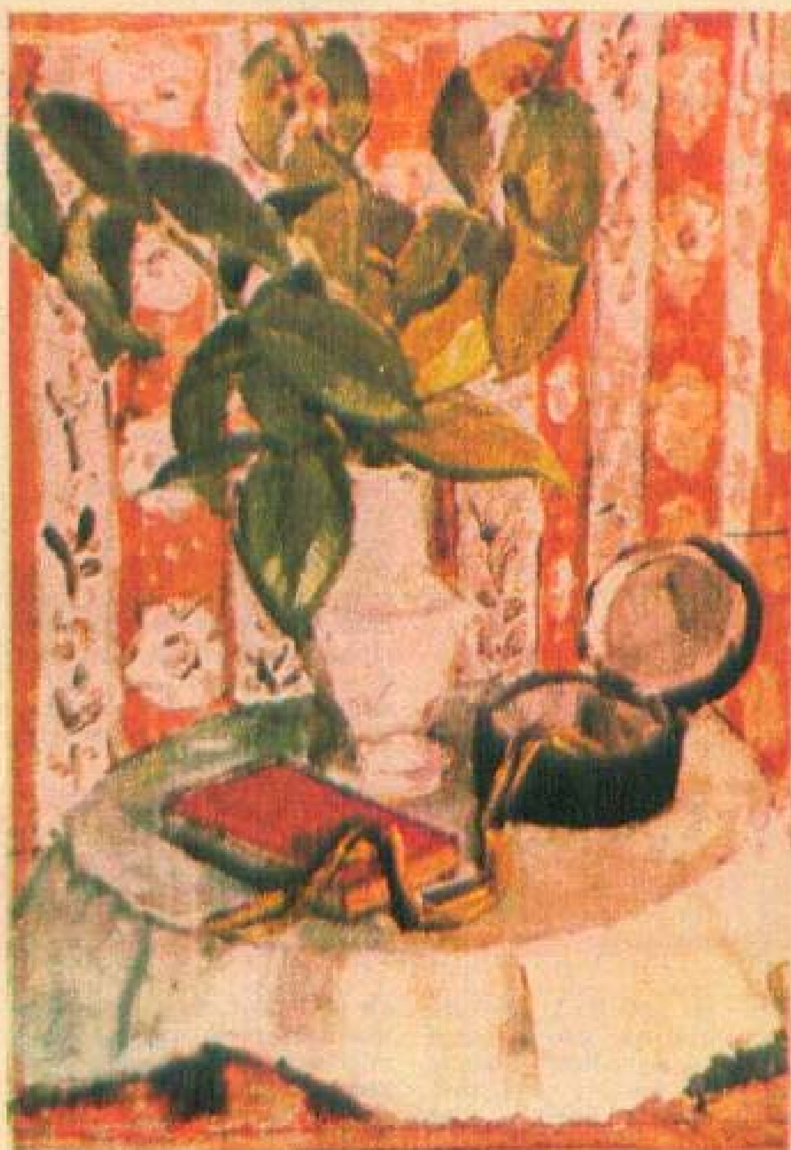
Fiindcă un practician experimentat a văzut multe picturi ajunse într-un stadiu înaintat de degradare ca urmare a tratamentelor necorespunzătoare primite, trebuie respinse sfaturile privind folosirea cartofului crud, a altor legume, a pîinii și a altor produse comestibile, lăsîndu-le numai rolul principal, de alimente. Nu trebuie să se aplice picturilor nici spălarea cu apă și săpun sau detergenți. S-au văzut atîtea picturi distruse după ce au fost frecate cu sîrg într-un lighean cu apă! De asemenea, s-au văzut picturi tratate de „restauratori" de ocazie, care au folosit tot felul de materiale incompatibile cu materia picturală și care au provocat deteriorări ulterioare ireversibile, ce au culminat cu colapsul definitiv al lucrărilor de artă. Dar ce reprezintă de fapt o pictură așa-numită de „șevalet"?

Aproape în fiecare casă există cel puțin un tablou care împodobește pereții apartamentului, conform gusturilor și gradului de cultură al posesorului. Pe lîngă funcția sa estetică, a mesajului ei spiritual, pictura reprezintă un sistem cu o structură specifică. Trebuie știut că această structură sensibilă reacționează prompt sub influența numeroșilor factori fizici, chimici și biologici, aparținînd mediului înconjurător. De fapt, acești factori concurează cu ciclul îmbătrînirii naturale a materialelor componente ale picturii, ducînd împreună la alterarea acesteia, mai devreme ori mai tîrziu.

Pentru o conservare îndelungată a picturilor, în muzee se iau măsuri corespunzătoare, ce sînt aproape imposibil de aplicat într-un apartament, oricît de mic sau de mare ar fi el. Totuși, se poate face cîte ceva pentru a prelungi buna condiție a tablourilor din casă, luînd măsuri elementare de conservare a lor, indiferent de valoarea acestora. Desigur că tablourile mai valoroase din punct de vedere artistic vor necesita mai multă atenție, posesorii lor avînd grijă de a-și planifica din timp restaurarea lor. Picturile cu o valoare artistică scăzută și foarte scăzută nu merită eforturile ridicate de o eventuală restaurare.

Normele de conservare prevăd, pentru expunerea picturilor în sălile de muzeu, temperaturi anumite, o umiditate relativă și o intensitate a luminii bine precizată. Natural că în casele particulare nu s-ar putea obține factori de microclimat cu acești parametri și, în consecință, picturile — în funcție de suportul lor — vor suferi mai mult poate decît cele din muzee. Dintre principalii factori ai mediului de apartament am putea enumera variațiile bruște, la intervale relativ scurte, ale valorilor temperaturii și umidității relative în cursul unei zile, și care acumulează tensiuni în sistemul pictural sensibil; radiațiile nocive U.V. și I.R. din spectrul invizibil al luminii naturale; diferite forme de impact biologic, poluare etc. Toți acești factori afectează integritatea structurii picturilor.

Cauza primordială a degradărilor o constituie fluctuațiile, chiar foarte mici (1—2°C), de temperatură, cărora le corespund variații mult mai mari de umiditate. Se știe că, pe măsură ce valorile de temperatură scad, cele ale umidității cresc. Suporturile de pînză, lemn sau carton nu sînt bune conducătoare de căldură, dar sînt extraordinar de sensibile la schimbările de umiditate, fiind materiale higroscopice. Ele se dilată (extensie) prin îmbinare cu apa absorbită din aer, contrac-

tîndu-se apoi, în urma evaporării apei; mişcări repetate la intervale destul de apropiate şi care fac ca, în timp, să apară distorsiuni şi fisuri accentuate ale suporturilor alcătuite din materiale celulozice. Umiditatea prea ridicată (peste 65%) ori cea redusă (uscăciune), sub limita inferioară admisă de norme pentru picturi (50%), afectează şi rezistenţa lianţilor originali ai picturilor (în parte cleiuri de origine animală sau vegetală), slăbind sau chiar anulînd complet funcţiile acestora: de a menţine componentele picturii reunite pe suport. Ca urmare a celor relatate mai sus, straturile picturii, adică grundul, pelicula de culoare şi verniul (stratul final protector), nu au aceiaşi coeficienţi de elasticitate şi sînt diferiţi şi de coeficientul de elasticitate al suportului picturii, fapt care generează o incompatibilitate mecanică atît între straturile picturale, cît, mai ales, între acestea şi suport. Astfel, au loc desprinderi (delaminări) interstraturi, la diferite niveluri, şi manifestări de suprafaţă, sub formă de exfolieri ale peliculei de culoare.

Umiditatea înaltă favorizează apariţia şi dezvoltarea factorilor biologici, care vor distruge materialul suportului şi lianţii picturii. Trebuie observată din timp eventuala apariţie a unor agenţi biologici ca, de exemplu, ciuperci microscopice ori insecte xilofage. O temperatură şi o umiditate încadrate în limitele normale, feresc, în general, picturile de o agresiune din partea factorilor biologici.

Cînd picturile sînt executate pe un suport rigid, ca de exemplu o placă de metal, este vorba de un material bun conducător de căldură, şi, deci, temperatura este cauza principală a deteriorărilor de natură mecanică ale unor asemenea picturi. Fluctuaţiile căldurii cauzează extensia şi contracţia plăcilor de metal, în timp ce variaţiile umidităţii, mult mai accentuate, afectează numai rezistenţa lianţilor picturii şi favorizează dezvoltarea microorganismelor. În cazul picturilor pe sticlă, cu referire în special la picturile ţărăneşti pe „glajă", suportul este foarte stabil din punct de vedere fizico-chimic şi biologic. Acest gen de pictură este afectat de variaţiile temperaturii şi umidităţii relative numai prin anihilarea funcţiilor coezivo-adezive ale lianţilor ei. La degradarea icoanelor pe sticlă mai contribuie, în multe cazuri, preparaţia iniţială a sticlei cu albuş de ou diluat care, tensionîndu-se la uscare prin contracţie puternică, se desprinde sub formă de cupe — asemănător noroiului uscat — antrenînd şi pelicula de culoare. După cum se vede, un factor ce contribuie adesea la deteriorarea de mai tîrziu a picturilor este şi tehnologia greşită adoptată de pictorii care nu cunosc sau neglijează aspectul tehnologic al picturii.

Aproape toate degradările menţionate pînă acum sînt reversibile, în sensul că pot fi remediate prin operaţii specifice de restaurare. Există însă schimbări normale suferite de picturi. Aceste schimbări sînt de natură fotochimică, ca urmare a acţiunii îndelungate a luminii naturale, a oxigenului din aer etc. Ele încep o dată

cu încheierea actului de creație și devin evidente încă în primii cincizeci de ani de existență a respectivei picturi. Îmbătrînirea naturală a materialelor componente, care este ireversibilă, însă poate fi considerabil încetinită, se manifestă sub forma așa-numitei „patine a timpului" care este, de cele mai multe ori, confundată de mulți cu murdăria grasă aderentă sau cu alterarea și înnegrirea prin oxidare a lacului protector care ecranează pictura. Atenție, deci, la deosebirea esențială dintre murdăria veche ori vernisul alterat care au format o crustă neagră-maronie, ambele putînd fi îndepărtate numai de către un specialist, și adevărata „patină a timpului", proces ireversibil!

Prezentînd pe scurt principalele cauze și efecte ale degradării picturilor expuse în mediul necontrolat al spațiului de locuit, va fi mai ușor de înțeles pentru posesori *de ce* tablourile vor trebui atîrnate numai pe pereții sănătoși, neigrasioși, buni izolatori termici, cît mai depărtați de sursele de încălzire și de ferestre; *de ce* vor trebui ferite de curenți puternici de aer, sau de poluarea cu fum de țigări, de prăjeală, aburi etc.; *de ce* tablourile se conservă mult mai bine fiind atîrnate cu reversul cît se poate mai apropiat de perete, paralel cu acesta, spre deosebire de tablourile expuse înclinat (permițînd astfel accesul nestingherit al spatelui neprotejat al picturii la fluctuațiile temperaturii și umidității din încăperile locuinței) și care vor prezenta deformări caracteristice; *de ce*, de multe ori, geamul protector al picturii favorizează apariția efectului de „cameră umedă" în spațiul strîmt dintre sticlă și fața picturii, accelerîndu-se degradarea acesteia, apariția microorganismelor, sau lipirea unor porțiuni de pictură pe geam, cu toate consecințele ce decurg din această nefericită idee ș.a.m.d.

Punerea în valoare a picturilor este desăvîrșită de modul de iluminare adoptat. Ele trebuie ferite de lumina directă a soarelui. Trebuie cunoscut că lumina naturală asigură cea mai bună calitate a percepției vizuale. Din păcate, intensitatea luminii naturale este variabilă, iar pe de altă parte ea conține circa 5,5% radiații nocive U.V., ce cauzează degradarea fotochimică.

Lumina fluorescentă nu asigură o bună calitate a percepției vizuale, intensitatea luminii albastre fiind mare, iar procentul de radiații U.V. de 3,5%. Lumina fluorescentă denaturează pronunțat cromatica picturilor și nu numai a lui (de exemplu, preparatele culinare pierd din aspect sub lumină fluorescentă).

Lumina incandescentă, plasată la o distanță convenabilă, care să nu dăuneze caloric picturilor, este cea mai potrivită — după cea naturală — pentru a pune în valoare tablourile. Ea nu conține radiații U.V., iar în raport cu celelalte surse de iluminare, intensitatea radiațiilor cu lungimi mari de undă este mai mare și, deci, puțin nocivă.

Măcar lunar, suprafețele picturilor ar trebui examinate de proprietari, folosind o lumină laterală ce va pune în evidență eventuale exfolieri ale picturii, felurițele ei forme de fisuri. În cazul că suprafața picturii este intactă, ea poate fi ușor curățată de praf cu ajutorul unui pămătuf din pene de struț sau cu o pensulă moale. În nici un caz suprafața picturii nu se va curăța cu cîrpa, cu vată etc. Nu se vor folosi tampoane ude. Nu trebuie aplicate uleiuri sau diferite lacuri pe suprafața picturii. Orice intervenție, fără suport științific, va periclita starea de conservare a tabloului, îngreunînd mai tîrziu procesul restaurării. De altfel, în temeiul Legii nr. 63/1974, toate obiectele de artă, care reprezintă valori autentice ale patrimoniului cultural național, sînt ferite juridic de intervențiile neinspirate ale unor „tămăduitori" de ocazie, ori chiar ale deținătorului, asigurîndu-li-se îngrijirea de către cadre supercalificate, în laboratoare echipate adecvat.

ALEXANDRU GHILLIS
pictor restaurator principal
la Muzeul satului
și de artă populară

ANECDOTE DIN TOATĂ LUMEA

• Un pacient iese în goană din sala de operație. Medicul șef al spitalului îl oprește și-l întreabă ce s-a întîmplat.

— O soră a zis că operația de apendicită e cea mai ușoară dintre toate.

— Așa și este. De ce vă speriați?

— Păi, nu mi-a spus-o mie, ci chirurgului care urmează să mă opereze.

• Un computer dintr-un mare magazin alimentar e programat să dea răspunsuri cumpărătorilor. Unul din aceștia întreabă dacă toate ciupercile pot fi consumate de către oameni. La care computerul răspunde: Toate. Iritat, cumpărătorul i se adresează directorului reproșîndu-i că mașina electronică e stricată. Directorul introduce în mașină o întrebare suplimentară. Computerul precizează: Pot fi consumate de către om toate ciupercile, dar unele numai o singură dată.

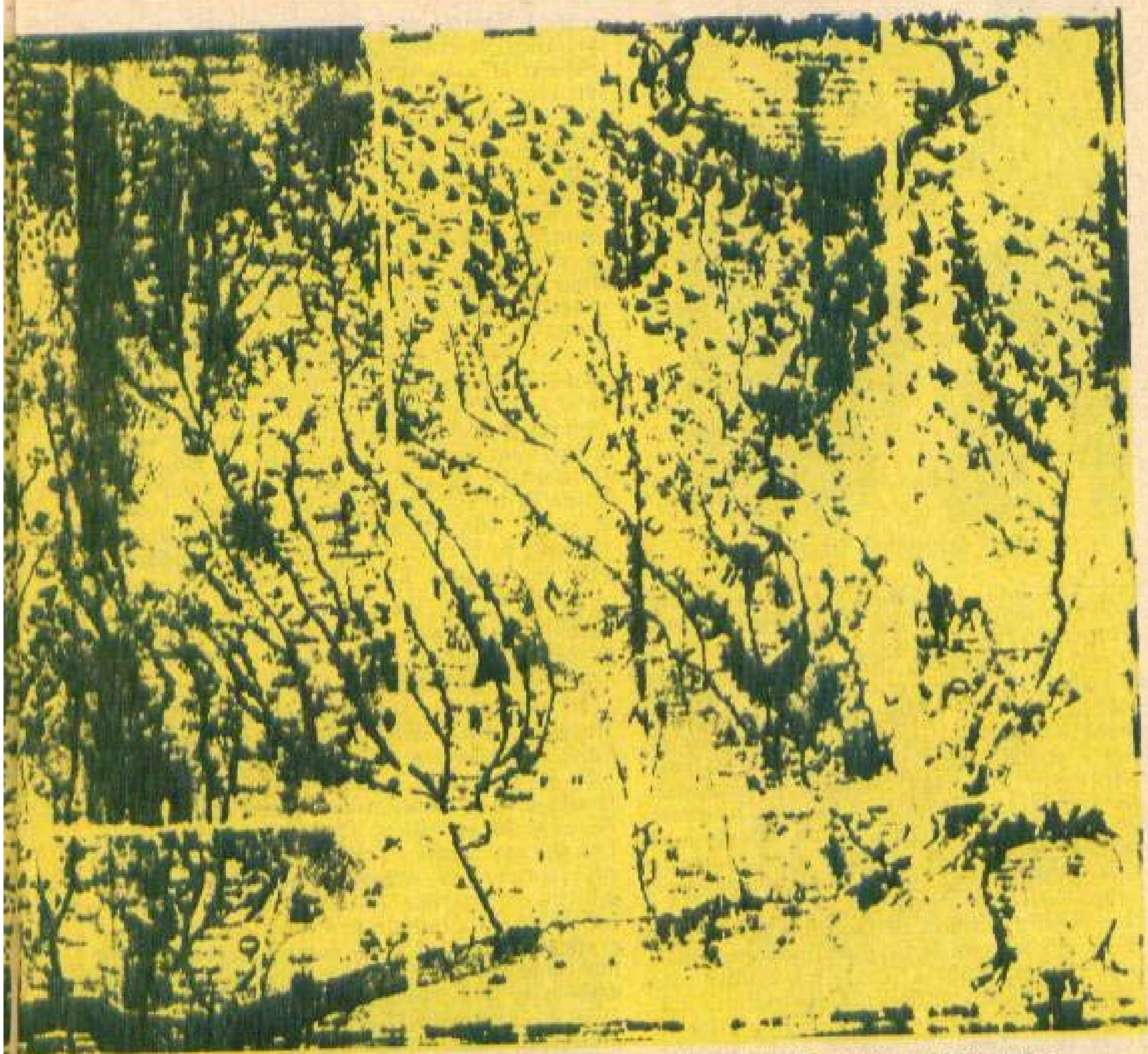
Culese și prelucrate de
GHEORGHE SARĂU

OPERA GEOGRAFICĂ A STOLNICULUI CONSTANTIN CANTACUZINO ȘI VALOAREA SA DOCUMENTARĂ

A doua jumătate a veacului al XVII-lea și începutul celui următor aduc în prim planul culturii românești figura stolnicului Constantin Cantacuzino (1650—1716), cărturar multilateral, format la vechea școală a tradiției bizantine și la cea a neoaristotelismului italian. Bun cunoscător al limbilor clasice — greaca și latina — înzestrat cu un dezvoltat spirit critic, el este la fel de preocupat de vechea cultură ca și de operele contemporanilor săi, precum și de discipline filozofice sau de realitățile social-politice ale vremii sale. Erudit de prim rang — diplomat, istoric și geograf de înalt prestigiu — el își va consacra talentul și energia intelectuală idealului neatîrnării și propășirii culturale a țării sale. Animat de un pronunțat spirit patriotic, ani la rînd — îndeosebi în timpul domniilor lui Șerban Cantacuzino, Constantin Brîncoveanu și Ștefan Cantacuzino — marele cărturar va milita activ pentru redobîndirea independenței față de Poartă, fiind conducătorul de fapt al politicii externe de orientare antiotomană a Țării Românești.

Opera stolnicului Constantin Cantacuzino ilustrează umanismul popular caracteristic

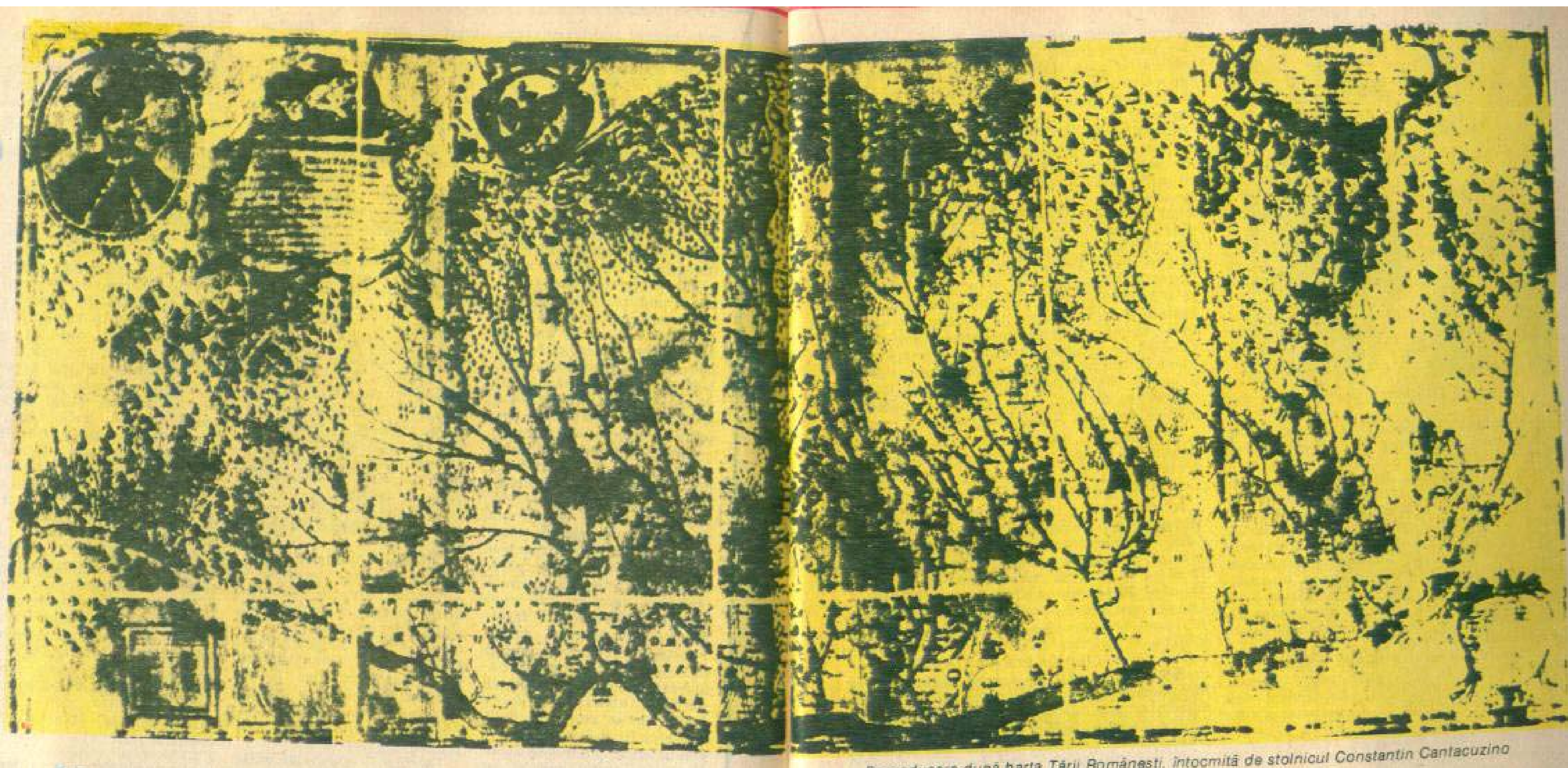

Reproducere după harta Țării Românești, întocmită de stolnicul Constantin Cantacuzino

culturii românești. Temele sale de referință sînt marile întrebări ale unui popor căruia cultura trebuia să-i lămurească începuturile, drepturile și viitorul. Prin lucrările sale de istorie și geografie, prin contribuția sa la introducerea limbii românești în cultură, indirect, prin formarea de tineri învățați în țară sau peste hotare, stolnicul a dobîndit în spiritualitatea românească un loc bine meritat, pe care nimeni nu-l poate contesta.

Marele merit al descoperirii operei istorice a stolnicului Constantin Cantacuzino aparține lui Nicolae Iorga. În comunicarea „Manuscripte din biblioteci străine relative la istoria României", prezentată în ședința Secțiunii de științe istorice a Academiei Române, la 5 februarie 1899, ilustrul nostru istoric afirma răspicat: „Cu toată teribila sa reputațiune... Constantin Cantacuzino stolnicul a fost una din cele mai importante figuri culturale printre boierii noștri din secolul al XVII-lea... Păcatele-i politice, în parte reale, le-a ispășit prin moartea lui silnică la Constantinopol, împreună cu fiul său Ștefan Vodă... Pentru cunoștințele pe care și le cîștigase și pentru iubirea sa de cultură, el trebuie să aibă locul în istoria dezvoltării noastre intelectuale".

Crescut într-un mediu familial de înaltă factură intelectuală, puternic înrîurit de pilda între chibzuință și sete de cultură oferită de tatăl său, postelnicul Constantin Cantacuzino, personalitate dominantă a politicii românești a epocii, viitorul cărturar și-a petrecut întreaga viață, cu rare intervale de liniște, sub semnul ludii mai îndelungate de liniște, sub semnul nestatorniciei vremurilor: refugii, campanii militare și persecuții în tinerețe, activitate

Reproducere după harta Țării Românești, întocmită de stolnicul Constantin Cantacuzino

Stolnicul Constantin Cantacuzino

politică agitată la maturitate, intrigi, unele cu deznodămînt sîngeros și o pieire tragică la bătrînețe.

Conform obiceiului timpului, a învățat, mai întîi, în căminul natal, cu un dascăl grec, în climatul și tradiția veche cărturărească a familiei Cantacuzinilor. Se va fi folosit, desigur, de biblioteca de la Mărgineni, unde tatăl său adunase o frumoasă colecție de cărți cuprinzînd opere latinești sau manuscrise grecești, unele dăruite de Panaiot Nicoussios, marele dragoman al Porții, luînd astfel primul contact cu valorile culturii universale.

Învățătura primită în familie a fost întregită la Adrianopol și Constantinopol, și mai ales — în anii 1667—1669 — în mediul de veche tradiție culturală al Universității din Padova, unde aprofundează logica, fizica, De anima (după Aristotel) cu Albanio Albanese, Geometria lui Euclid cu V. Bonvicinus, dreptul cu Antonio dall'Acqua. Șederea la Brașov și Iași, călătoriile prin țările europene, cu prilejul cărora va fi vizitat Germania, Franța, Belgia, poate și Anglia, sigur Austria și Ungaria, au sporit cunoștințele acestui excelent observator, înzestrat cu criteriile noi ale unei instrucțiuni apusene.

Pe lîngă preocupările politice, stolnicul se va remarca cu deosebire pe tărîm cultural, domeniile de prim plan fiind istoriografia și geografia.

Iubindu-și țara și poporul, cunoscînd și reflectînd asupra realităților românești — dincolo de umbrele care stăruiau asupra acestor realități datorită unor împrejurări istorice vitrege — stolnicul Constantin Cantacuzino a desluşit limpede calitățile, meritele și drepturile poporului său, întrevăzîndu-i un viitor mai bun. Lucrarea sa de referință **„Istoria Țării Românești întru care să cuprinde numele ei cel dintîi și cine au fost lăcuitorii ei atunci și apoi cine o au mai descălecat și o au stăpînit pînă și în vremurile de acum și cum s-a tras și stă"**, cunoscută și sub titlul **„Istoria Țării Românești dintru început"**, este consacrată originii și formării poporului român. Cu o bogată zestre de cunoștințe, o forță de argumentare și un nivel de modernitate a spiritului necunoscute pînă atunci, sînt susținute atît continuitatea poporului român în Dacia, originea sa rezultînd din etnogeneza daco-romană, cît și unitatea poporului român din diferite ținuturi. „Însă rumânii înțeleg nu numai ceștea de aici, ce și den Ardeal, carii încă și mai neaoși sînt și moldovenii și toți cîți și într-altă parte se află și au această limbă, măcar fie și cevași osebită în niște cuvinte de amestecarea altor limbi, cum s-au zis mai sus iară tot unii sînt. Ce dară pe acestea, cum zic, tot rumâni îi ținem că toți aceștia dintr-o fîntînă au izvorît și cură." Din păcate, lucrarea nu a fost terminată; ea tratează doar originea românilor pînă la așezarea hunilor în Pannonia.

Revenind la tema prezentului material, trebuie subliniată opera geografică, de o deosebită valoare științifică, a stolnicului Constantin Cantacuzino.

În anul 1927 a fost descoperită la British Museum ediția originală a celebrei hărți a Țării Românești alcătuită de stolnic și tipărită la Padova în anul 1700. Descoperirea făcută a fost adusă la cunoștința Academiei Române în ședința din 23 decembrie 1927. Doi ani mai tîrziu s-a achiziționat de la muzeul londonez sus-amintit o reproducere fotografică, în mărime naturală. Harta a fost intitulată de autor (în grecește) **„Tabula geografică a prea înălțatei domnii a Ungrovlahiei împărțită în șaptesprezece județe, după descrierea și forma foarte exactă pe care a făcut-o prea nobilul, prea învățatul și prea înțeleptul boier, stolnicul Constantin Cantacuzino, pentru documentarea prea eminentului medic filozof Ioan Comnen."**

Apărută sub îngrijirea lui Hrisant Notaras și dedicată lui Constantin Brîncoveanu, domnul Țării Românești (1688—1714), harta este, prin bogăția detaliilor, superioară față de tot ceea ce oferea cartografia vremii cu privire la Țara Românească. Importantă ca izvor istorico-geografic, larg folosită în secolul al XVIII-lea, harta își păstrează și astăzi deosebita sa valoare documentară.

Care au fost împrejurările ce l-au determinat pe stolnic să treacă la realizarea acestei opere de mare valoare istorică și geografică? Răspunsul îl dă singur. La 4 martie 1694, comunicînd generalului conte Ferdinand de Marsigli unele date geografice și istorice asupra țărilor române, date pe care acesta i le solicitase, Constantin Cantacuzino face următoarea apreciere la adresa hărților străine, greșit întocmite „Uneori privind hărțile acestor provincii, nu-mi place cînd văd

ce mare osteneală și cheltuială s-a făcut cu ele și totuși cuprind greșeli nu mărunte, ci în așezarea locurilor, și cu privire la rîuri și orașe, și, ceea ce e și mai rău, cu privire la numiri."

Este posibil ca informațiile cerute de Marsigli să fi constituit primul imbold pentru întocmirea unei hărți exacte a Munteniei, dar se pare că hotărîtor a fost, totuși, îndemnul prietenilor săi, Ioan Comnen și Hrisant Notaras, cărturari de seamă ai epocii, ale căror nume figurează, de altfel, în legenda hărții. Mai mult chiar, Hrisant Notaras este cel care a dus opera cartografică a stolnicului la Padova și a asigurat tipărirea ei. Acest fapt s-a întîmplat, probabil, la sfîrșitul anului 1699, cînd Hrisant Notaras a însoțit pe unul din fiii stolnicului într-o călătorie, din țară pînă în Italia și de aici mai departe, în Franța, după cum reiese dintr-o scrisoare a lui Nicolae Comnen Papadopoulos, un mare erudit al vremii și prieten cu Constantin Cantacuzino, scrisoare datată 8 aprilie 1700, din care aflăm că Răducanu Cantacuzino și Hrisant Notaras au plecat din Verona spre Franța. Deci, harta a fost întocmită în intervalul martie 1694—decembrie 1699, mai probabil spre sfîrșitul acestei perioade, prin 1698—1699.

Imediat după apariție, harta s-a răspîndit în cercurile științifice ale epocii. În aprilie 1702, epigrafistul englez Edmond Chrishull, călătorind prin Țara Românească, se oprește la București, unde este primit de domn și se întîlnește cu Constantin Cantacuzino. Stolnicul îi dăruiește cîteva cărți și, totodată, îi explică cuvîntul Rucăr, aflat pe harta sa. Aceasta înseamnă că epigrafistul englez avea la acea dată o hartă întocmită de cărturarul român, fie una primită în dar o dată cu cărțile, fie una procurată direct de la Padova. Este foarte posibil ca harta Țării Românești de la British Museum să fie chiar exemplarul lui Chrishull.

În aceeași perioadă, harta stolnicului Constantin Cantacuzino este citată și de geograful Meletie, fost profesor al lui Dimitrie Cantemir, cu prilejul alcătuirii unei geografii, iar Hrisant Notaras o amintește și o utilizează într-o lucrare întocmită înainte de 1707, „Introducere în geografie".

Este probabil că harta Țării Românești să fi servit drept model și lui Dimitrie Cantemir în alcătuirea hărții Moldovei, terminată în 1716, deși acesta nu o citează niciodată.

Opera geografică a stolnicului a fost întrebuințată și de către florentinul Anton Maria del Chiaro, fost secretar al lui Constantin Brîncoveanu. În prefața lucrării **Istoria delle moderne rivoluzioni della Valachia**, publicată la Veneția în 1718, scria: „Am vrut să așez, la începutul acestei istorii, tabula geografică a acelei provincii (Muntenia — n.a.) după una mare, tipărită la 1700 la seminarul din Padova, dar cu litere grecești. Autorul acelei tabule fu contele Constantin Cantacuzino, strangulat în mod mizerabil în 1716 la Constantinopol. Am făcut ca această tabulă să fie revăzută în mod riguros și examinată de multe persoane care au o cunoștință deosebită și o practică a lucrurilor chiar mai îndepărtate și, fiind asigurat de aceste persoane că nu poate să existe o hartă nici mai exactă, nici mai credincioasă, aceasta mi-a dat curajul s-o fac să fie gravată în aramă, fără să mă uit la cheltuială".

În 1771 harta este citată de geograful francez d'Anville în lucrarea „Memoire sur les peuples qui habitent aujourd'hui la Dace de Trajan", pentru ca în 1869 să fie făcută la București, în tipografia „Saunder et co...", o reproducere mărită (67=34 cm) după ediția italiană a lui del Chiaro, reproducere ce se păstrează la Biblioteca Academiei Române (inv. 603 — D XIV).

Descrierea hărții. Harta are 132 cm lungime și 64 cm înălțime. Este compusă din patru foi mari lipite pe pînză, una lîngă alta. În colțul din stînga sus se află, în medalion, portretul lui Constantin Brîncoveanu, avînd de jur împrejur legenda (în greacă) „Ioan Constantin Basarab, cu mila lui Dumnezeu Domn stăpînitor a toată Ungrovlahia". Domnitorul este înfățișat, ca și în celelalte portrete contemporane, cu barbă, mustăți, o căciulă rotundă de samur împodobită cu șnur bătut cu pietre scumpe. Mantia este tivită cu hermină și se prinde la gît printr-o agrafă, bătută și ea în pietre scumpe. Haina de brocart este închisă în față cu nasturi.

Ștefan Cantacuzino, domn al Țării Românești (1714-1716)

În dreapta medalionului este legenda hărții (în greacă) „Tabula geografică a prea înălțatei Domnii a Ungrovlahiei împărțită în 17 județe, după descrierea și forma foarte exactă pe care a făcut-o prea nobilul, prea învățatul și prea înțeleptul boier stolnicul Constantin Cantacuzino, pentru documentarea prea eminentului medic filozof Ioan Comnen. Acum pentru întîia oară tipărită cu litere grecești și închinată în chip respectuos prea înălțatului și prea piosului Domn stăpînitor a toată Ungrovlahia, domnului Ioan C. Basaraba Voevod de către Hrisant presviterul și arhimandritul apostolicescului și prea sfîntului scaun patriarhicesc al Ierusalimului."

În dreapta legendei se află stema Țării Românești într-un scut oval, aproape rotund, cu marginea perlată. Deasupra, coroană regală închisă; în părți grifoni încolăciți în spirale. În scut: acvila munteană cu cruce în plisc, aripi desfășurate, stînd pe munte, spre stînga, iar capul întors spre dreapta. Sub aripi, în stînga luna, în dreapta soarele.

În colțul din stînga, jos, se află trecute, în greacă și latină, data și locul imprimării (Padova, 1700).

Deasupra acestora, într-un pătrat, sînt trecute (în greacă și latină) numele regiunilor viticole din Muntenia: Rîmnic, Pitești, Tîrgoviște, Scăieni, Cernești, Sohei, Năieni, Bățeni, Sărata, Prahova, Buzău, Gîrbovi, (Valea Călugărească —n.n.), Greaca, Slatina și Caracal.

În partea dreaptă față de data și locul tipăririi, într-un medalion, se află latitudinea Bucureștiului — 45 40'. De altfel, întreaga hartă are trecute, în interiorul cadrului, gradele de latitudine și longitudine.

În colțul din dreapta, sus, este trecută, în latinește, legenda, corespunzătoare celei trecute în grecește.

În colțul din dreapta, jos, este trecută legenda semnelor grafice întrebuințate (în grecește și latinește).

Cuprinsul hărții. Harta înfățișează Țara Românească din punct de vedere fizic, economic, politic și arheologic, ceea ce corespunde intereselor omului politic și ale cărturarului. Sub raport fizic sînt prezentate principalele forme de relief (munții în formă de mușuroaie sau movile, unele dealuri și unele înălțimi extramontane); apele (rîurile, cele

Detaliu de pe harta stolnicului Constantin Cantacuzino

mai importante fiind redate prin două linii paralele, celelalte, printr-o linie apoi unele lacuri și bălți, fîntînile mai importante], pădurile sub formă de grupuri de copaci, atît la munte cît și la deal și la șes. Sub raport economic sînt redate bogățiile minerale (ocnele, minereurile de fier și de aramă, sulful și „pielele" sau „focurile nestinse" — vulcanii noroioși); regiunile cu vii vestite; podurile peste rîuri (elemente importante pentru comunicații). Sub raport politic, sînt trecute hotarele țării — la Dunăre fiind puse și cele ale raialelor —, hotarele județelor — împărțirea administrativă internă în 17 județe: Mehedinți, Jiul de Sus, Jiul de Jos, Romanați, Vîlcea, Olt, Teleorman, Vlașca, Ilfov, Argeș, Ialomița, Rîmnic, Buzău, Săcuieni, Prahova, Dîmbovița, Muscel — 23 de orașe și tîrguri: București, Craiova, Cerneți, Baia de Aramă, Tg. Jiu, Rîmnic, Ocnele Mari, Caracal, Brîncoveni, Slatina, Pitești, Cîmpulung, Tîrgoviște, Argeș, Gheorghița, Cîmpina, Ploiești, Buzău, Rîmnicu Sărat, Focșani, Brăila, Tîrgul de Floci, Hodivoaia — reședințele politice și ecleziastice, 526 de sate, 73 de mînăstiri.

Harta stolnicului Constantin Cantacuzino prezintă și unele monumente istorice din epoca romană, însemnînd și locul luptei de la Călugăreni. Autorul **„Istoriei Țării Românești"**, preocupat atît de mult de originea și formarea poporului român, nu putea să nu pună în harta sa și urmele istorice în legătură cu această origine. Astfel, harta Țării Românești capătă alături de valoarea ei fizică, geografică și politică, și valoare arheologică. Atrag atenția drumurile romane de la Celei și Islaz spre Rîmnicu Vîlcea, podul lui Traian de la Turnu-Severin, cel al lui Constantin cel Mare de la Celei, ruinele de la Turnu-Măgurele, Turnu-Roșu și Călugăreni. La Călugăreni, la vest de pod, este desenată o mică movilă avînd deasupra o cruce reprezentînd simbolic lupta și biruința lui Mihai Viteazul asupra otomanilor.

Harta tipărită la Padova conține și unele erori — cum ar fi așezarea Calafatului pe malul drept al Dunării — erori inevitabile de altfel, care în original sîntem convinși că nu au putut exista.

Alături de marea ei valoare documentară și istorică, harta stolnicului Constantin Cantacuzino dovedește metoda științifică a autorului ei, cunoașterea desăvîrșită a țării. Ea este, după avizul cercetătorilor, prin bogăția informațiilor sale, „cea mai bogată din cîte se făcuseră pînă atunci asupra Munteniei, întrecînd prin varietatea elementelor ei chiar și pe multe din cele următoare".

RODICA NEGURĂ ■
TIBERIU VELTER ■

Reproducem în paginile ce urmează douăzeci de tablouri recente ale unor pictori din toată țara. Artiști de seamă sînt mai mulți și dacă aici numim doar pe unii dintre ei e pentru că, din cîteva zeci de imagini disponibile, trebuia să reținem numai o parte. Un alt grupaj va înfățișa, desigur, un număr de pînze tot atît de interesante, ca viziune și mijloace plastice. Ceea ce am urmărit a fost o anume idee de armonie, proprie artei românești. În creația de șevalet, conceptul de „frumos" a căpătat, în veacul al XX-lea, atîtea înțelesuri particulare încît artistul, din cea mai fragedă tinerețe, în loc să țintească la conjugarea eforturilor sale spirituale cu ale confraților la stabilizarea unui cuprins al acestui concept, purcede grăbit la revizuiri. Pictura românească, deși într-un continuu proces de primenire, se individualizează în creația contemporană printr-o viguroasă voință de adevăr general uman, de unde și nevoia de norme, de raportare la tradiție. În pictura românească din zilele noastre chestiunea „frumosului" se pune; și se pune într-un chip specific: arta tinde la o relație cordială cu publicul ei. Chiar și în manifestările sale cele mai dramatice, contractul cu privitorul e unul cald, întemeiat pe dorința de a comunica.

20 PICTORI DE AZI

Am solicitat pentru această selecție artiști din toate generațiile, voind să arătăm astfel că tradiția e și ceea ce se întîmplă acum, că maeștrii vîrstnici stau, în ce privește măiestria și căile dobîndirii ei, drept exemplu, că varietatea se poate produce și în cinstea magiștrilor.

Pictură de calitate se face și-n București, și în afara Bucureștiului. În ultimul timp, la Dalles și în cîteva din galeriile Capitalei am văzut mai multe expoziții ale Filialelor Uniunii Artiștilor Plastici, expoziții care au avut darul să nuanțeze încrederea în talentul de colorist al românului și în capacitatea sa de a da prin culoare și desen un sens existenței.

TUDOR OCTAVIAN ■

CORNELIU BABA:

„Spaima”

HORIA BERNEA:

„Curte la Văratec”

20 PICTORI DE AZI

ILIE BOCA:

„Țăranii"

AUREL CIUPE:

„Portret"

20 PICTORI DE AZI

EUGEN BRATFANOF: „Portret de fată"

ZAMFIR DUMITRESCU: „Natură statică"

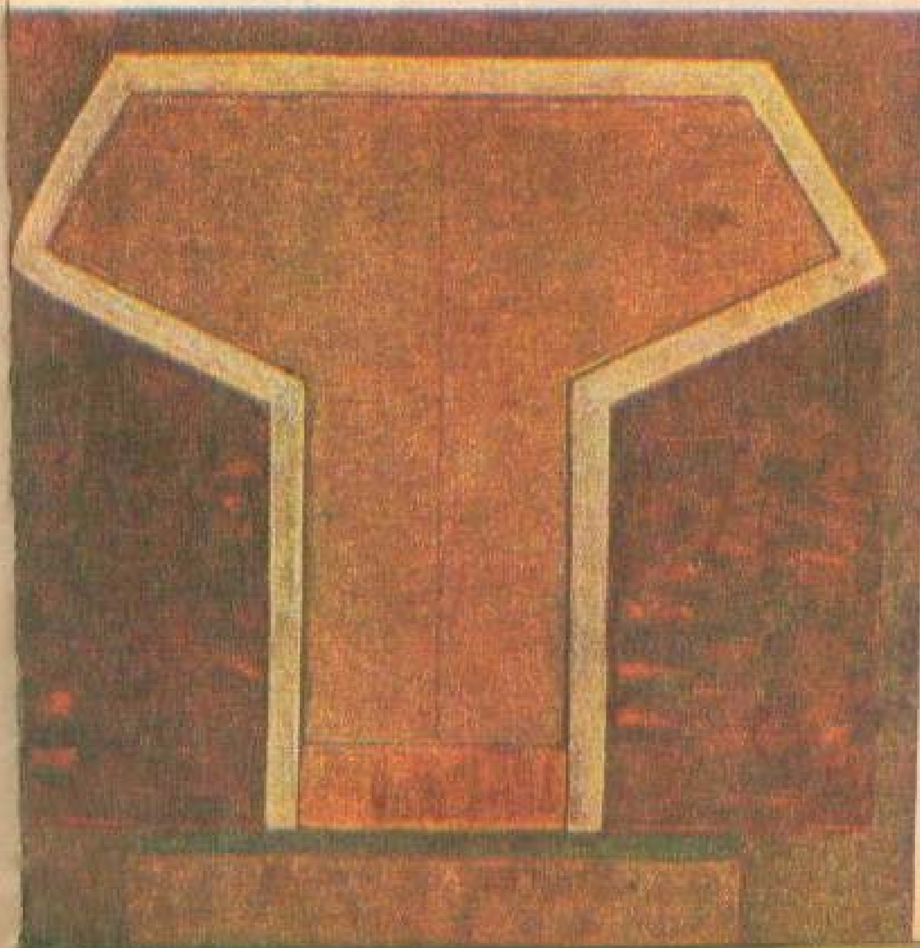

ION DUMITRIU:

„Carul cu fîn"

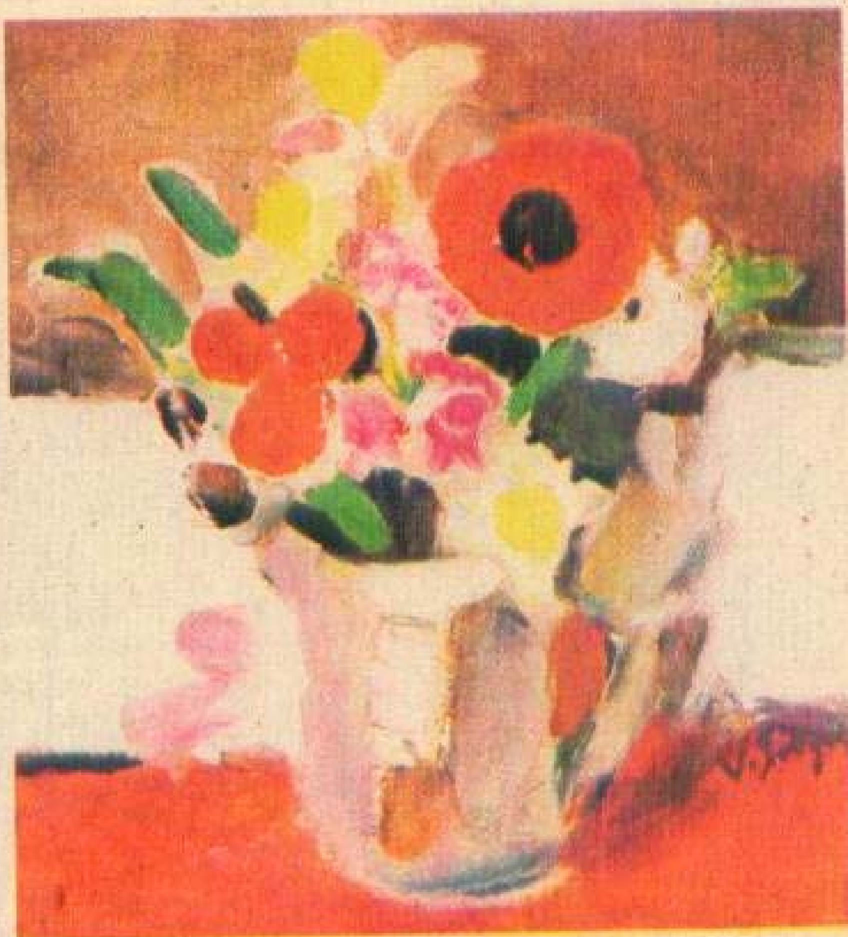

MARIN GHERASIM:

„Semn din istorie"

VASILE GRIGORE:

„Buchet"

OCTAV GRIGORESCU:

„Arderea arhondologiei"

DAN HATMANU:

„Dublu portret"

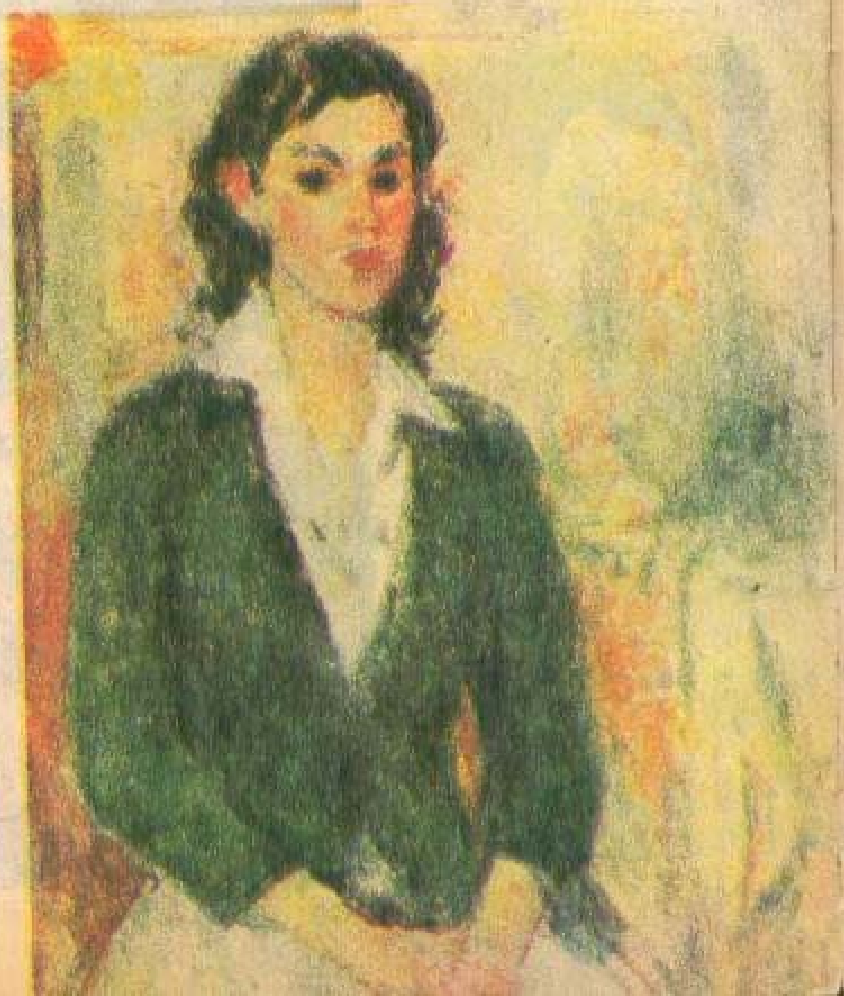
CORIOLAN HORA:

„Compoziție"

20 PICTORI DE AZI

SORIN ILFOVEANU:

„Florăreasă"

ION MUSCELEANU:
„Portretul unei tinere"

20 PICTORI DE AZI

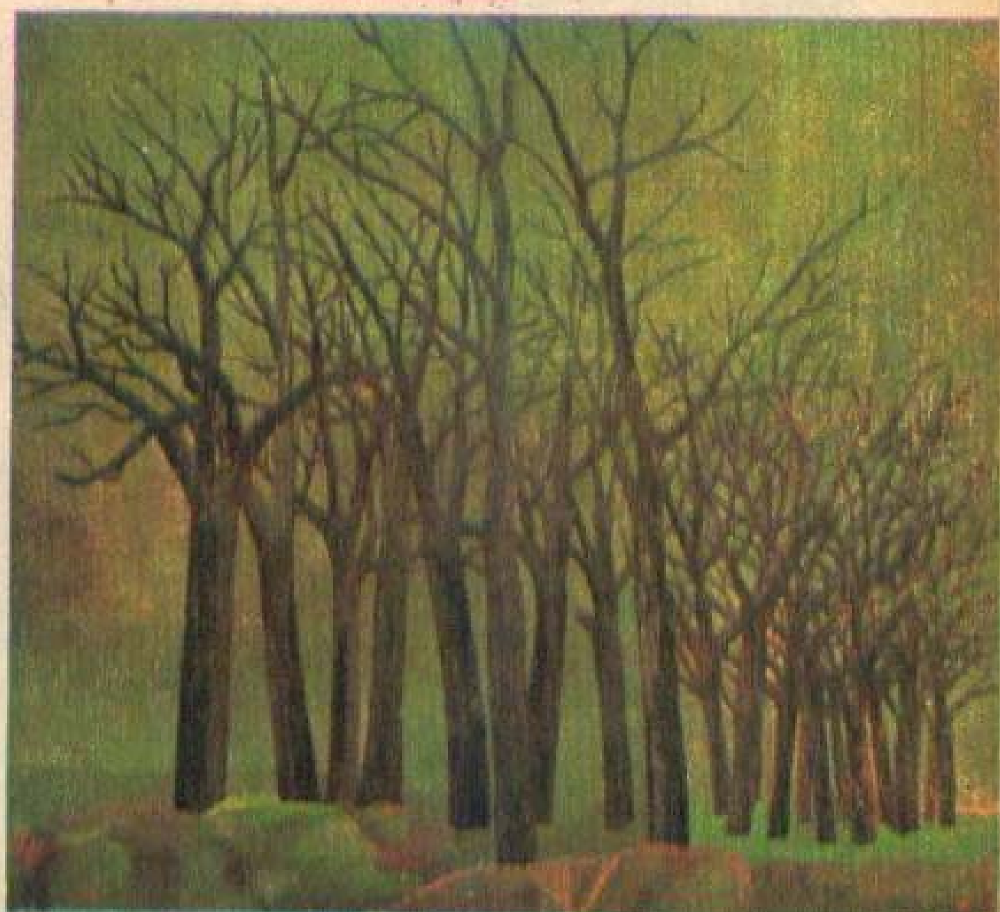
GEORGETA NĂPĂRUȘ:

„Așteptare"

FLORIN NICULIU:

„Pădure desfrunzită"

20 PICTORI DE AZI

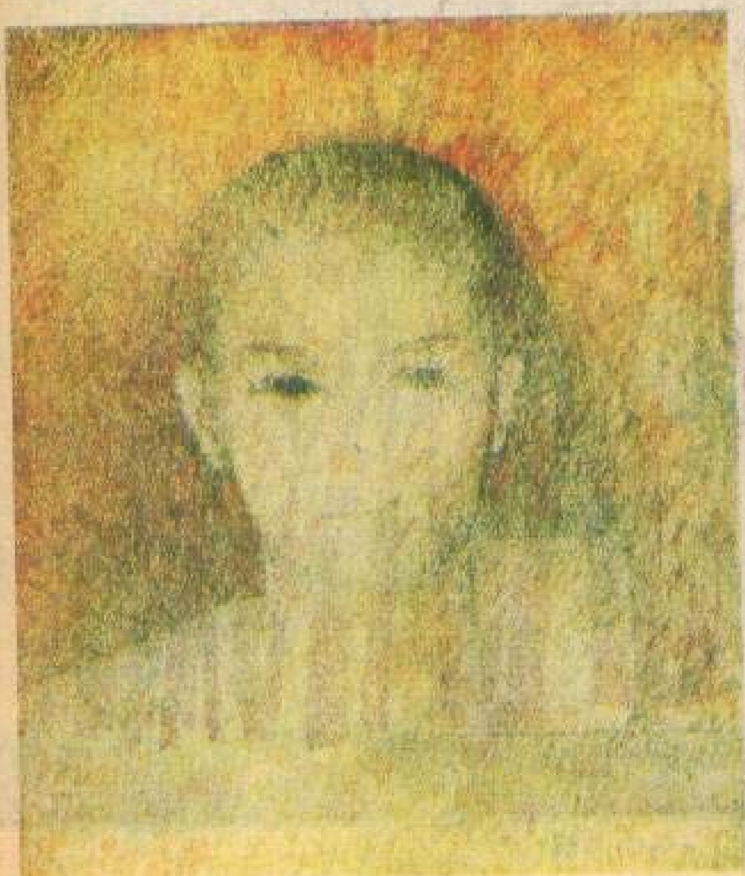

ION PACEA: „Natură statică"

HOREA PAŞTINA: „Copile"

ION SĂLIȘTEANU:
„Flori"

SPIRU VERGULESCU:
„Hanul lui Manuc"

CELE 13 LUNI ALE ANULUI

Un calendar poate fi un index al lunilor: una, două... unșpe, doișpe. Firește că vom afla așa, întotdeauna, cît este mult sau puțin dintr-un an, că sîntem mai tineri sau mai bătrîni decît cei din jurul nostru. Ne va rămîne însă mereu nelămurit cît de frumos sau extraordinar este un an față chiar de el însuși.

Dorindu-i fiecăruia un an mai deosebit, o conduită afectivă cu mult mai departe decît banalul bun sau rău, am „construit" pentru dumneavoastră, în închipuirea mea, un calendar de treisprezece luni. N-am vrut să creez neapărat un suspans. Mă gîndesc numai că, dacă am lua din fiecare lună acea clipă în care sîntem în mod sigur fericiți ne-am putea alcătui o lună în plus, o lună a noastră, o lună de „vis". Și iată care ar putea fi echivalența sentimentală a acestor existențe mai mult sau mai puțin gregoriene:

PAUL AGARICI ■

Ianuarie = certitudine

Februarie = mirare

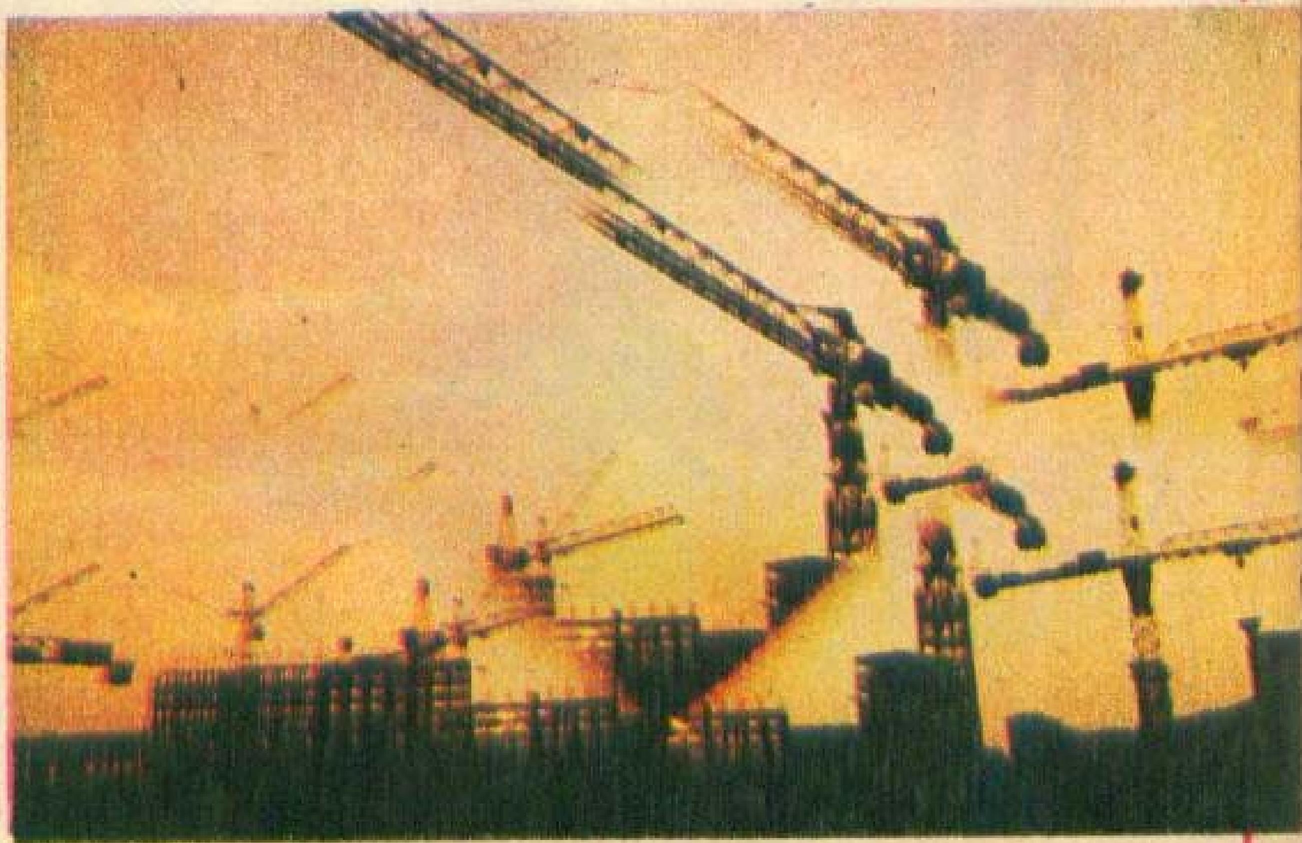

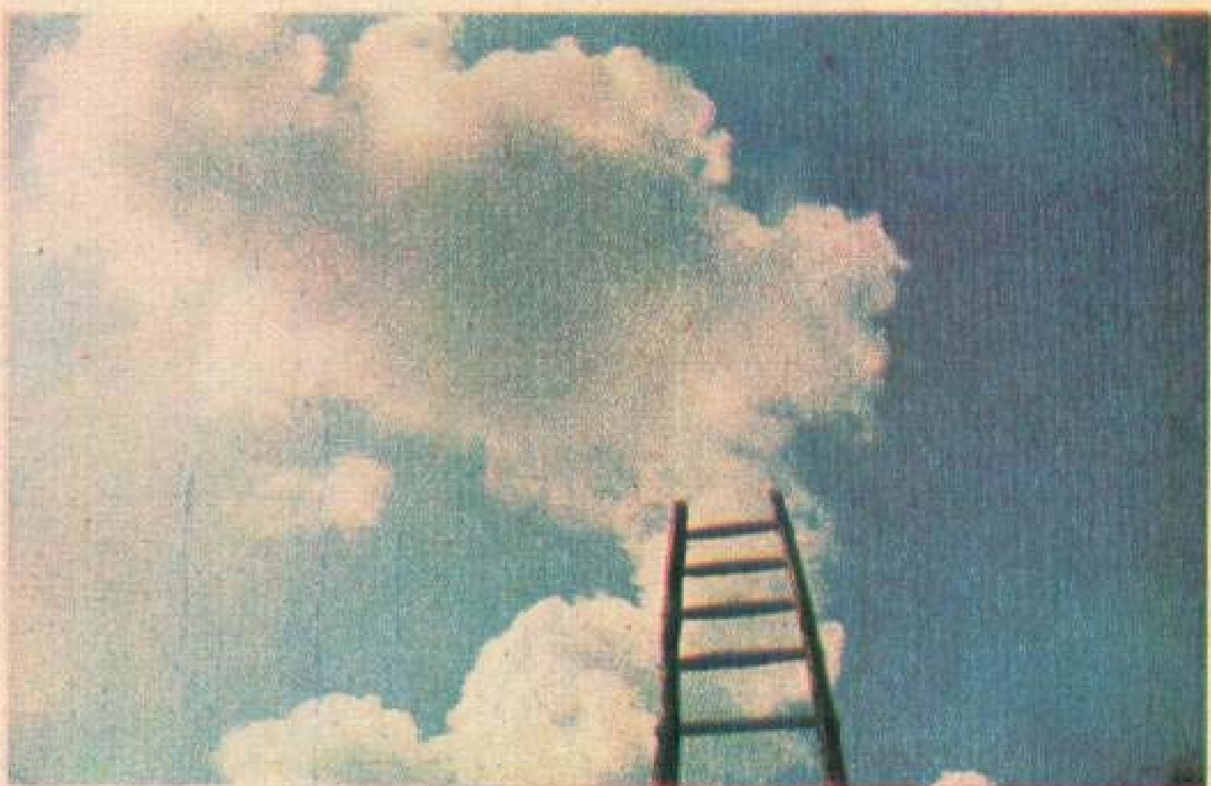
Martie = dorință

Aprilie = bucurie

Mai = îndrăzneală

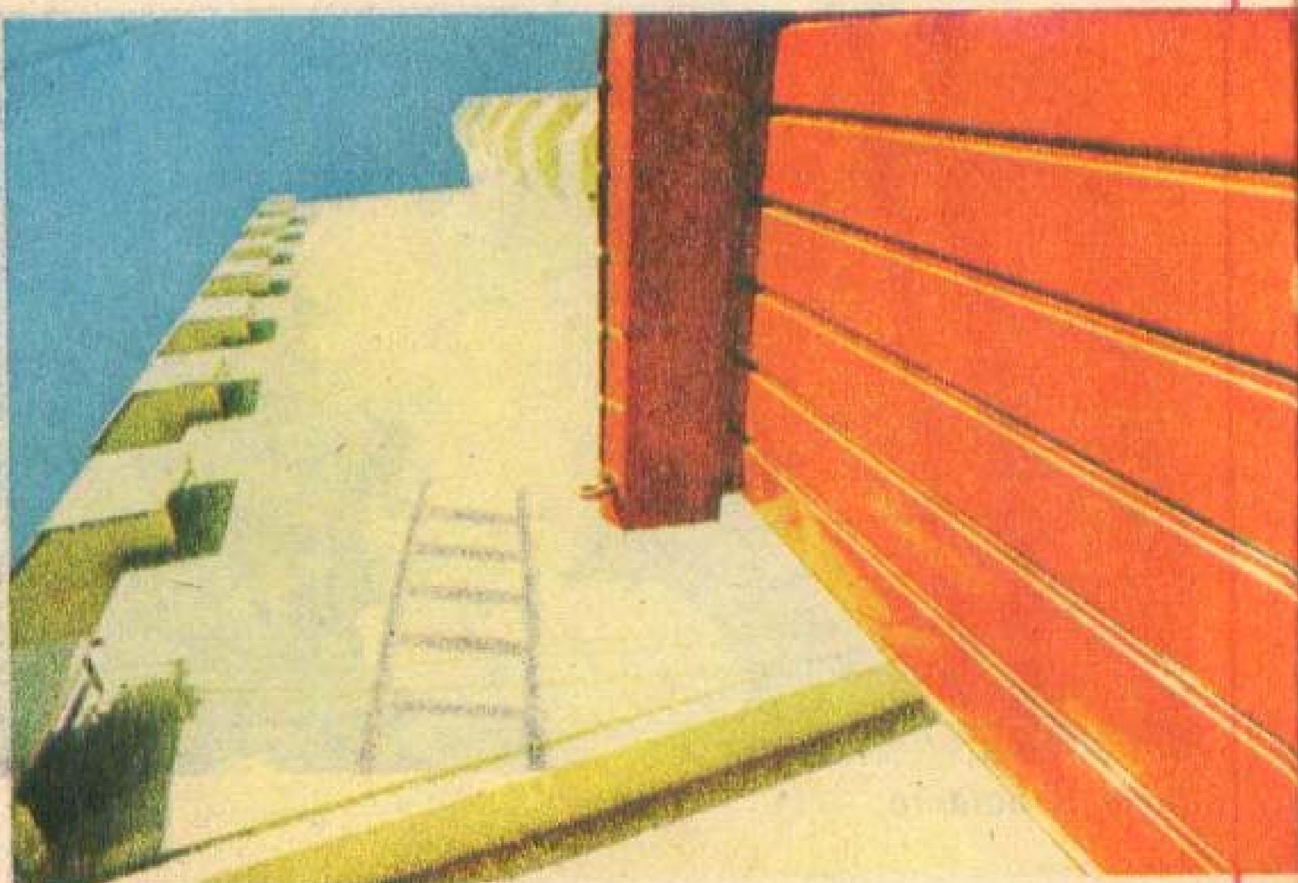

Iunie = hotărîre

Iulie = drumeţie

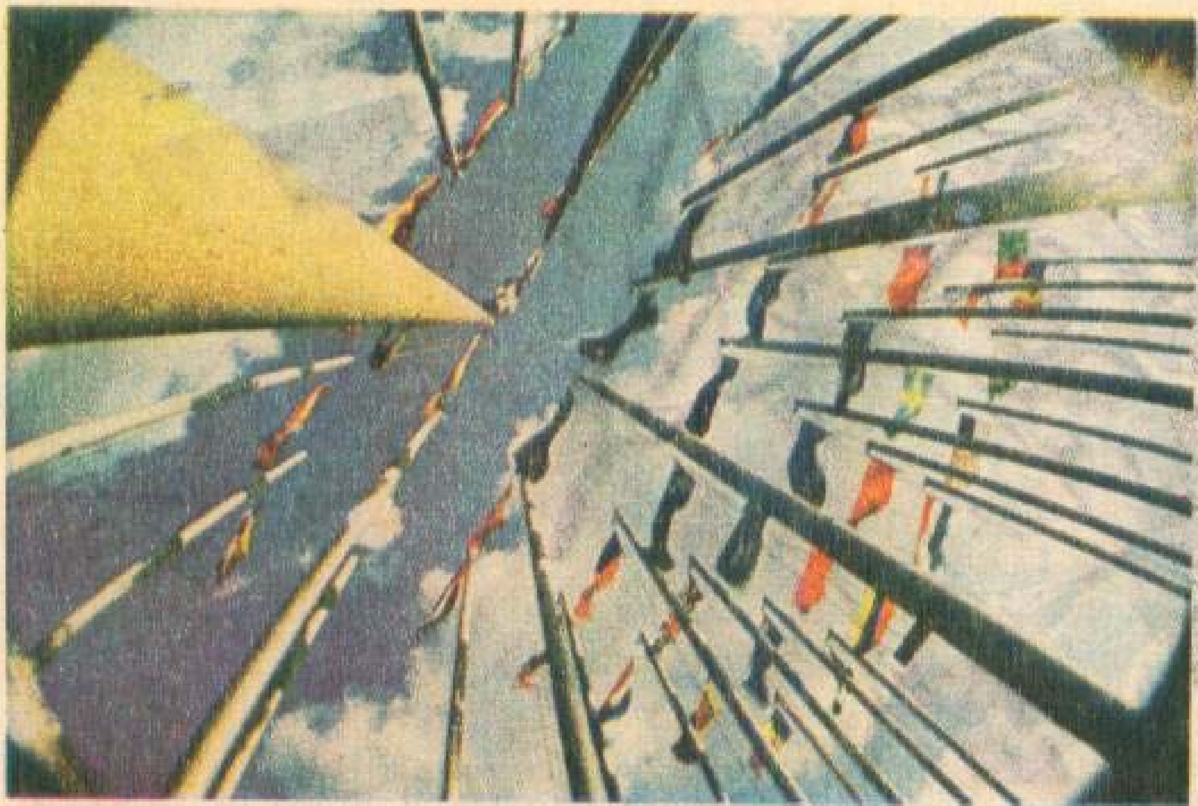

August = mîndrie

Septembrie = melancolie

Octombrie = hărnicie

Noiembrie = numărătoare

Decembrie = poveste

Luna de vis

De amorul artei... de Mihai ANCA, desen S. NOVAC, BUCUREȘTI

- MINIATURI... COLOR -

(Biverb ilustrat eliptic și anagramat: 6+(5)+2=7,6)

(Criptorebus anagramat: 5,2,4=6,2,3)

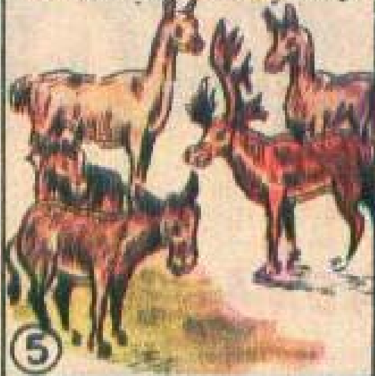
Copertă literară: (9,4)

(Rebo anagramat: 7+4=6,5)

(Biverb ilustrat eliptic și anagramat: (6)+3+4=6,6)

Copertă literară: (7,8)

(Biverb: 9,3)

(Criptorebus: 4,4,2,4=7,2,5)

Copertă literară: (4,2,6,8)

1) Basm de Charles Perrault și film cu Pola Illery. 2) Tablou de Ștefan Luchian și film cu același titlu după romanul lui Wilkie Collins. 3) Vals de Ivan Ivanovici. 4) Piesă de teatru de Mihail Sorbul. 5) Lucrare pentru flaut și pian de Oliver Messiaen. 6) Vals celebru de Johann Strauss-tatăl. 7) Pînză de Nicole Dărăscu. 8) Operetă de Elly Roman. 9) Pictură de Van Eyck.

În turneu cu

TEATRUL NAȚIONAL BUCUREȘTEAN

Repetițiile încep în data de 17 aprilie la ora 14. Un prim contact cu trupa și, pentru mine, un prim contact cu textul în limba germană. Aflu că personajul pe care îl interpretez are de spus în deschiderea spectacolului un prolog în limba germană, prolog în care sînt prezentate personajele și relațiile dintre ele.

Ileana Lucaciu îmi arată textul și mă roagă să încerc o primă lectură... Stupoare, în primul rînd pentru mine! Merge neașteptat de bine!

Încet-încet, încep să mă familiarizez cu textul german și lucrurile merg din ce în ce mai bine după nenumărate repetiții ce au loc fie dimineața, fie după-amiaza, prelungindu-se uneori pînă noaptea tîrziu.

Cunoscînd foarte bine germana și, firește, spectacolul, Claudiu Bleontz ne este de un real folos, prin dăruirea cu care ne ajută, prin corectitudine, prin solicitudinea sa față de membrii trupei.

Timpul (acest cuvînt care va apărea foarte des în jurnalul meu), deci timpul trece nici nu știm cînd; și iată-ne pe peronul Gării de Nord!

O mică delegație de la teatru, condusă de maestrul Radu Beligan, ne însoțește la scara trenului, ne încurajează, ne urează succes, nu uită să ne aducă aminte că va trebui să reprezentăm cu cinste Teatrul Național, TEATRUL cu majuscule, Teatrul românesc, ARTA românească.

Se simte în noi toți emoția despărțirii de cei dragi, de țară; vom fi departe timp de 33 de zile, vom juca 27 de spectacole, vom parcurge mii și mii de kilometri. Vocea seacă a crainicei anunță plecarea.

Peronul rămîne undeva, în urmă. Am pornit la drum...

Ora 22. În tren e foarte cald. Plecăm cu Rapidul 31 spre marea aventură, fiindcă, pentru mine cel puțin, turneul este o aventură. Voi avea de jucat în fața unor oameni străini (și la propriu și la figurat). Oare cum va fi?

Adorm cu greu după ora două noaptea; visez, firește, spectacolul! La sfîrșit foarte multe aplauze, flori și felicitări și... vocea însoțitorului: „Urmează vama!" Vameșii ne urează drum bun și succes! După ce trecem, eu mai mult dormind, prin Ungaria, Austria, intrăm în R.F. Germania; e deja seară! Sîntem de 24 de ore pe drum. Hote-

lul unde sîntem cazați este destul de modest, lucru care nu-l împiedică să fie extraordinar de curat. Un duș rapid și un somn fără vise.

Și iată-ne ajunși la Witten, unde vom juca primele trei spectacole. Emoțiile cele mari au început. Mergem imediat la sală, pentru o repetiție de acomodare. Sala este la o aruncătură de băț de hotel. Este foarte mare, 800 de locuri, cu o scenă largă, o orgă de lumini superbă și deosebit de funcțională (după cum aveam să constat „pe viu" peste cîteva ore), cabine bine dotate. Pe culoarele teatrului, gazdele se uită la noi cu interes.

Ne facem încălzirea specifică și necesară acestui gen de spectacol: mișcare, vocalize și apoi acordarea instrumentelor muzicale, urmate în mod firesc de interpretarea cîntecelor din spectacol de către toată trupa. Îmi dau seama că tema pe care o cînt la blockflötte nu este cea corectă. Băieții o reconstituie rapid și-mi dau notele scrise pe o bucățică de hîrtie. Încep să repet; ce-oi fi pățit oare pînă acum? A, desigur, blockflötte-ul plecase o dată cu decorul înaintea noastră. Da, dar aș fi putut să-l iau... Oricum, e prea tîrziu...

Este ora 19 și 55 de minute. Apare un ins masiv, ne salută și ne arată ceasul, spunîndu-ne răspicat: zeit! Aha, adică ar fi timpul!

Punctualitatea proverbială a nemților mi se confirmă chiar din prima zi. O ultimă verificare, cordeluța de piele împletită îmi stă bine pe cap, costumul este proaspăt călcat, arunc o ultimă privire pe textul prologului în limba germană, GONG!

*

Intrăm în grup într-o explozie de tinerețe și de bună dispoziție, eu rămîn în centrul scenei pentru prolog. Sala este plină, văd dincolo de lumina orbitoare a reflectoarelor lume îmbrăcată „ca de teatru", sînt foarte atenți, încerc să pronunț cît mai corect, cît mai „hoch deutsch" pare a fi bine, la te uită, la una dintre fraze se și rîde, apoi la o alta, cred că am reușit, mă apropii de rampă, spun și ultima frază, am terminat, ies în culise... și APLAUZE! Tremur tot, colegii mă felicită, abia acum m-au cuprins emoțiile, n-am timp pentru ele, pentru că imediat intru înapoi; în fond, greul de-abia acum începe. Dar începe bine: spectatorii germani urmăresc cu sufletul la gură superbul amestec de voioșie, tristețe, candoare, acrobație, pantomimă, improvizație, dăruire al celor de pe scenă. La sfîrșit se aplaudă minute în șir. Sîntem obosiți de efort, de concentrare, dar fericiți de rezultat. Merită!

E soare, frumos, senin, o adevărată zi de vară. Timpul trece însă foarte repede și, din nou la hotel, o aruncătură de ochi, la TV. Trecem prin prolog și prin text, timp în care Grigore Gonța, agitat și pretențios ca întotdeauna, aleargă de la un interpret la altul, dă ultime retușuri la o mișcare sau la alta, totul în vederea unei mai mari acurateți a spectacolului. Se pare că, într-adevăr, nu e de glumă cu pretențiosul public german.

Ora 20, 16 mai 1986. S-a dus vestea despre prezența noastră aici! Vreau să zic, vestea cea bună! Sala este plină ochi. Pe scenă se simte venind dinspre sală acel fluid extraordinar fără de care teatrul, actul teatral în sine nu și-ar găsi rostul pe lume. Fluidul acelor sute de perechi de ochi avizi de lucrurile minunate ce se petrec pe scenă, acelor sute de perechi de ochi care te urmăresc, te judecă, se bucură de ceea ce văd acolo, sub lumina miraculoasă a reflectoarelor. Aici, la Witten, se bucură. Și ne bucură și pe noi. Jucăm în plin, cu chef, cum se spune. Radu Gheorghe se întrece pe sine în a improviza cu haz, Mălaimare își găsește noi valențe personajului, Jeni Maci este mai jucăușă ca oricînd, de fapt toți membrii trupei dau aici, la început de turneu, măsura exactă a talentului, a muncii, a credinței în ceea ce fac, a bucuriei de a juca și de a se juca, aici, la sute de kilometri depărtare de casă, în fața unui public deosebit de cald și de receptiv.

La hotel, după terminarea în triumf a spectacolului, sîntem salutați și felicitați de grupuri de spectatori care se comportă de parcă ne-ar cunoaște de cînd lumea. Îmbucurător acest sentiment de a te simți prețuit, de a fi în centrul atenției unor oameni pe care aici nu-i cunoști...

Un somn fără vise, dar plin de muzică, întrucît uit deschis aparatul de radio așezat la capul patului. Aud fragmente din ultimele topuri, poate chiar fredonez în somn. Apoi, liniște...

*

Dimineața plecăm spre Lünen. În drum, vizităm în grabă Dortmundul. Într-o piațetă, o formație de amatori execută în fața unei audiențe numeroase cîteva bucăți celebre de jazz. Se dansează, se aplaudă, se mănîncă celebrii wurști, se cîntă. În mijlocul unei străzi comerciale (un fel de Lipscani), un tînăr pletos cîntă la chitară piese celebre din repertoriul nu mai puțin celebrilor Beatles. Ceva mai departe, un altul cîntă compoziții proprii în limba germană, un fel de protest-songuri. Între ei, cineva desenează pe asfalt, cu cretă colorată, un tablou care-mi amintește de Tizian. Numeroșii trecători le aruncă monede zornăitoare în cutia de la chitară sau direct pe asfalt.

Ne uităm la ceas, nici nu știu cînd a trecut timpul; repede la autobuz. Ajungem repede la Lünen. Lünenul este un oraș micuț, sîntem cazați la hotelul „Persiluhr" și, pînă mă chinui cu un radio automat, care poate fi programat și ca ceas deșteptător, trece timpul. Cel de-al

treilea spectacol la Witten este cel mai reușit. Ne-am obișnuit perfect cu scena, cu acustica sălii și, aș îndrăzni să spun, cu publicul de aici. Spectacolul decurge fără probleme, iar în final, aplauzele, ca de altfel și florile primite, sînt în număr sporit. La intrarea actorilor, lume multă care ne strînge mîinile, ne felicită, ne roagă să mai revenim. Nu avem însă timp prea mult; venim la hotel și începem să ne punem lucrurile în valize pentru a doua zi, cînd plecăm spre Hamburg, unde vom sta 3 zile, dintre care două fără spectacole, poate pentru a ne relaxa după primele contacte cu publicul german și a ne pregăti în liniște pentru adevăratele tururi de forță care ne așteaptă de acum înainte pînă la sfîrșitul turneului.

Plecăm deci spre Hamburg. În drum ne oprim puțin la Bremen, oraș în care s-au păstrat vestigii ale civilizațiilor trecute, o catedrală celebră, case vechi cu parfum de aduceri-aminte și multă, multă liniște, întreruptă din cînd în cînd de cîte un tramvai solitar.

A doua zi, cu vaporașul pe Elba, o plimbare minunată, într-un decor minunat, alături de colegi minunați. Ne amuzăm, comentăm, cîntăm, fotografiem. Vapoare de toate culorile, de toate dimensiunile, de toate tonajele, sub toate pavilioanele. Aer curat, vreme frumoasă; dar, iată, nu pot uita că mîine o luăm de la capăt.

Seara, o raită pe la jocurile impropriu denumite mecanice, după opinia mea. Mă amuz ca un copil alături de cîțiva colegi care asistă la luptele mele spațiale, cu tot felul de gangsteri. Nu mă pot opri să gîndesc ce minunat ar fi pentru omenire dacă aceste lupte ar rămîne pentru totdeauna la stadiul de joc. Mă întristez la gîndul că, din păcate, încă nu este așa, și trec la un joc mai puțin războinic.

*

Plecăm spre Reinbek, ajungem cam la limita orei de început a spectacolului și nu apucăm să vedem decît un mic hotel de lîngă sala unde jucăm, un hotel supraetajat ca un castel din cuburi. Sala are un foaier foarte modern. Cabinele sînt, firește, la fel. Spectatorii — minunați. Aflu că mulți dintre ei au venit din Hamburg cu „U"bahn-ul (un fel de metrou pe distanțe mai lungi însă) din dorința de a ne vedea la lucru. Sîntem în data de 20 mai. De cinci zile ne aflăm în R.F.G. De acum înainte, pînă aproape de final vom fi ca într-un adevărat carusel, în care se vor amesteca orașe, vizite, spectacole, autografe, nesomn, emoții, dor de casă, dar mai ales, drumuri.

A doua zi jucăm la Remscheid. Caruselul continuă apoi să se învîrtească. Iată-ne la Neustadt, orășelul copilăriei lui Emil Tischbein, eroul lui Kästner (în aceeași zi vizităm în 11 minute splendidul și impunătorul dom din Köln), în timp ce seara, pe o terasă a hotelului cîntăm balade de acasă și lăcrimăm discret sau mai puțin discret cu gîndul la ai noștri, cei dragi.

Iată-ne la Villingen, unde avem un spectacol excelent, cu o priză la public senzațională, zi în care vizităm în grabă și Freiburg-ul iar în drum spre Villingen, un han în curtea căruia se află personaje din basmele Fraților Grimm; iată-ne apoi la Marktoberdorf, unde sosim după ce aruncăm o privire spre lacul Bodensee și ne fotografiem lîngă vaporașe de toate felurile; iată-ne la Mühlacker (după ce vizităm domul din Ulm și admirăm frumosul oraș aflat în sărbătoare; iată-ne la Aschaffenburg, în drum spre care vizităm romanticul oraș de pe malurile Neckar-ului, celebrul Heidelberg (aici mi-aduc, firește, aminte, de spectacolul de la Național — nu-mi imaginez că poate fi atîta frumusețe și atîta varietate de imagini). Peste tot primire excelentă, aplauze, flori. Turneul este în plină desfășurare și în plin succes.

Dar... nu sîntem încă nici la jumătate!

Pe 27 mai trecem în Liechtenstein, unde vom juca la Schaan. Aici vremea este urîtă, înainte de spectacol începe chiar ploaia.

Publicul este format în marea majoritate din tineri avizi de arta spectacolului. Cu coada ochiului observ în primul rînd o doamnă care ia note pe niște hîrtii. Mi se spune că va face cronica spectacolului.

A doua zi, aceeași vreme închisă — plecăm înapoi spre R.F.G., nu înainte de a vizita, tot în grabă, capitala Liechtensteinului, Vaduz. O machetă între munți. Un orășel pentru păpuși. Judecînd după cele pe care le văd trecînd pe stradă, chiar asta și este...

Seara, abia mă mai țin de frînghii.

Aici observ înainte de spectacol o discuție animată între Gonța și Mălaimare. Abia la finalul spectacolului am aflat despre ce era vorba. Gonța i-a propus lui Mălai o trecere, un balans pe frînghia din centru dintr-o parte în alta a scenei. I-a izbutit, dar noi, cei care nu știam, am încremenit, iar eu am reușit să uit textul.

La 9,30 dimineața plecăm spre Dahn-Pfalz. Ne-a ajuns oboseala cum se spune. E și normal. Sîntem la mijlocul turneului. De acum începe numărătoarea inversă. VREM ACASĂ! Dar pînă atunci urmează Garching, unde avem un succes extraordinar, fiecare membru al trupei, de la regizor pînă la cel din urmă mașinist dînd, mai mult ca niciodată parcă, adevărata măsură a posibilităților lor.

Este 1 iunie. Vom juca la Bensheim. Dimineața, vizităm lagărul de tristă amintire Dachau. Sînt momente în care cuvintele sînt de prisos. Am și avem aceeași senzație aici. Aici unde au murit, inutil și absurd, oameni, semeni de-ai noștri. Aici, unde oameni au tînjit după un petic de cer și de libertate între garduri de sîrmă ghimpată.

Aici, unde... De fapt acest „aici" n-ar fi trebuit să existe niciodată.

În autobuz, nu reușim să scoatem o vorbă multă, foarte multă vreme. Sîntem, într-adevăr, marcați de ceea ce am văzut. Niciodată, dar niciodată asemenea orori nu trebuie să se mai repete.

Ne adunăm cu greu gîndurile, dar reușim o reprezentație bună la Bensheim ca de altfel și a doua zi la Hameln. Pînă la Hameln, trecem prin Einbeck, un orășel vechi, păstrat aproape în totalitate astfel. Hamelnul trăiește sub semnul binecunoscutei legende a Fraților Grimm.

Peste tot șoricei din piatră, marmură, șoricei prăjituri, plinici, bomboane. Chiar în fața sălii unde jucăm este imortalizat într-o sculptură în metal flautistul, urmat de copiii Hamelnului.

Remarc un orologiu prevăzut cu nenumărați clopoței, care intonează diverse melodii la ora fixe.

Oboseala atinge acum cote maxime.

Noroc că la Gütersloh stăm două zile și ne mai odihnim după-amiezile. După spectacolul din Langen, unde sîntem invitați să semnăm în cartea de onoare, alături de renumite trupe artistice din lume care au trecut pe aici, plecăm spre Emden, un port nordic foarte îndepărtat, situat la peste 800 km de Gütersloh.

Și din nou înapoi în sud, în interval de o zi, la Dreieich. Și din nou cei peste 800 de km!

Jucăm apoi la Erbach.

Apoi Wesel, și, din nou, la Lünen, la Persiluhr, unde revedem cu plăcere orășelul.

Și, nu-mi vine să cred, ultimul spectacol, la Siegen, un oraș așezat într-o zonă muntoasă de mare frumusețe.

Ca și cum ar ști (sau poate chiar știe că este ultimul spectacol al turneului) publicul este mai receptiv și mai cald ca oricînd.

La un pahar de vin (binemeritat) mă uit la colegii mei: încerc, acum la final, să-i caracterizez succint, așa cum au fost în acest turneu: Aimée Iacobescu, eleganță și preocupare, Tamara Crețulescu, candoare în spatele unor ochelari enormi, Eugenia Maci, vioiciune și exuberanță, Radu Gheorghe, un maestru al improvizației, Mihai Mălaimare, un adevărat profesionist al gagului, Răducu Ițcuș, haz sănătos și excelent coleg, Mihai Niculescu, finețe și ironie de bună calitate, Bogdan Mușatescu, o adevărată „bancă" de povești cu haz, „colegul" de la secretariatul literar, B. Elvin, discreție, o prezență deosebit de agreabilă, inteligență reală, și toți, absolut toți ceilalți, oamenii minunați din umbra culiselor: Tarsița, Maricica, Mihai, „Cercetașul", Toto, și, dacă am uitat pe vreunul din ei aici pe hîrtie, el are un loc etern în inima mea...

Și acum, înapoi spre casă, spre cei dragi!

*

La revedere, fată din Andros! Pe curînd!

EUGEN CRISTEA ■

UN BUCĂTAR DĂRUIT: ION GHEORGHE GRAUR

Maestru în arta culinară, bucătar șef la restaurantul București, este un nume binecunoscut în bucătăria românească. A fost bucătar șef la restaurantele Ambasador, Intercontinental, Bulevard, Continental și Berlin. A lucrat 9 ani în străinătate: 3 în SUA și 6 în Iugoslavia, Finlanda și Italia. Citește rețete în limbile engleză, franceză, germană. La concursul gastronomic de la Luxemburg a obținut medalia de aur la toate probele. La cel de la Praga, o medalie de aur la vînat, două de argint la peste și două de bronz la gustări. Cîte rețete știe? Nu le-a numărat. În orice caz, un număr suficient de mare încît să nu repete același preparat într-un an.

Bucătarii, ne spune Ion Graur, sînt de două feluri: meseriași și dăruiți. Îi deosebesc fantezia și pasiunea. Abia cînd meseria iese din tiparele ei, devine creație. Marii bucătari nu sînt prizonierii rețetelor. Ei creează, adăugînd, substituind, înlocuind ingrediente, obținînd efecte noi și gusturi din ce în ce mai variate și mai rafinate.

Noul înseamnă ceea ce e bun și frumos. Poți să aplici noul în funcție de aprovizionare și de structura clientelei, din ce în ce mai grăbită și mai puțin cunoscătoare. Pînă și bucătarii mari devin organizatori și gestionari, obligați să se ocupe și de aspecte care nu țin de meseria lor: liste menu, aprovizionare cu materii prime și gheață.

În bucătăria restaurantului pe care o conduce, între orele 12 și 17, Ion Gheorghe Graur vorbește mai mult decît un crainic care transmite un meci de fotbal. Fiecare ospătar cere

altceva, comenzile sînt variate și rapide, clienții sînt grăbiți. Ei ar trebui să reînvețe ce și cum să mănînce. Nu e ușor. Trec zile fără să pună mîna pe cuțit. În ritmul zilei de azi, la noi ca și în altă parte, oamenii au devenit exagerat de practici. Pentru artă și unicat nu mai rămîne timp, și totuși Ion Gheorghe Graur este unul din cei care infirmă regula.

Dăruit cu fel de fel de talente, Ion Gheorghe Graur desenează, sculptează și face versuri. Nu doar de amuzament. Desenul și sculptura îi sînt necesare în meserie. Înainte de a porni la prepararea unei piese pentru o expoziție, întîi o desenează, combină culorile, proporționează volumele și formele. În cele ce urmează, pentru relaxare și amuzament, Ion Gheorghe Graur a versificat cîteva rețete. Ele se pot folosi cu încredere. Au avantajul că se pot memora mai ușor. Sperăm că veți fi de acord că, în plus, au și haz. Vă oferim cîteva:

Gustare

Luăm deci țelina de pe balcon,
Îi facem duș, fără să-i dăm șampon!
O curățăm de coaja-i neagră
Și o rugăm pe ea să își aleagă
Cu ce va fi mai bine mărunțită:
Să fie rasă sau cuțituită?
(Ori răzătoarea mare, cea de mere,
Ori la cuțit, „fidea", de-are plăcere)
Ajunsă deci șuvițe subțirele,
Lăsată-n apă rece, să se spele,
Cu zeamă de lămîie stoarsă tare
Ca să rămînă albă ca o floare.
Cinci-șase mere, sincer că se cere,
Vor da salatei gustul lor de miere,
Tăiate bine, după cum am spus,
Cînd am vorbit de țelină, mai sus.
O maioneză, toți știu cum se face:
Acrită cu lămîie cît ne place,
Punem muștar, piper, smîntînă bună
Și mestecăm cu telul cel de sîrmă.
O răsturnăm precum avem plăcere
Pe țelina cea rasă și pe mere.
Le mestecăm cu grijă-ncetișor
Le aranjăm cu grijă în castron.
Luăm vreo 4-5 mici mandarine,
Le pregătim cum știm noi că-i mai bine,
Din ele facem dalii, crizanteme
Și trandafiri frumoși, de avem vreme.
De la compot de casă, o cireașă,
Va completa narcisa cea frumoasă.
În loc de frunze, punem miez de nuci.
Și uiți de toate-atunci cînd le mănînci.

Salată de andive

Iată ce-aș dori să fac:
Maioneză, hrean, coniac
Bine-ntr-un castron frecate,
Aromate, piperate.
Pui andivele spălate
Și, ca meșter dichisit,
Le ciuntești cu un cuțit,
Nu prea scurte dar nici lungi,
Cît în gură să le-arunci.
Pătrunjel, mărar mărunt
Și salata s-a făcut.

Mărțișoare culinare

Pui o tavă oarecare
La căldură nu prea mare
Unt cît nuca iei pe loc
Și ungi tava peste tot.
Cu pesmet stropești de zor
Peste untul lipitor.
În alt vas, curat, dai tare
Telemea pe răzătoare.
Peste ea, așa e datul,
Spargi frumos ouă vreo patru,
Torni și un pahar de lapte
Și lași vasul la o parte.
Iei o sută de costiță
Tai șuviță cu șuviță,
O topești într-o chipcea
Și pui ceapă peste ea.
Cînd ceapa s-a rumenit
Pe jumate-ai isprăvit.
Și în tava pregătită,
Cu pesmet împodobită,
Pui încetișor brînzița,
Apoi ceapa și costița.
Mesteci totul binișor
Și dai tava la cuptor.

OPREA GEORGESCU ■

Pe răspunderea noastră, încercați-le!

DE PE TOATE MERIDIANELE

Undiță... electronizată

Computerizarea nu a ocolit nici pescuitul. Astfel, o firmă japoneză a realizat o bobină spinning dotată cu un microprocesor și cu un ecran cifrat. Aparatul va permite ca pescuitul să-și cîștige noi adepți, dar și un plus de precizie. Sporul de „reușită" este dat de faptul că tabloul indică adîncimea la care „mușcă" peștele, precum și greutatea sa, element important pentru alegerea celui mai potrivit mod de scoatere din apă a capturii.

Cînd a fost domesticit cîinele?

Potrivit ultimelor cercetări, printre primele animale domestice de om figurează cîinii și renii. Îmblînzirea acestor animale folositoare omului a avut loc cu circa 18000 de ani î.e.n.

Veneția Orientului

Cunoaștem o Veneție a Occidentului, adică Veneția propriu-zisă, o Veneție a Nordului, cum a fost denumit Leningradul, și, iată, o Veneție a Orientului — orașul Bangkok, capitala Thailandei. Într-adevăr, și solul acestui oraș suferă de cîtva timp un proces de scufundare lentă — cu circa 10 centimetri pe an. Dacă nu se vor lua măsuri corespunzătoare, orașul va coborî pînă la sfîrșitul secolului cu circa 2 metri.

IMAGINAȚI UN ROL PE CARE V-AR FACE PLĂCERE SĂ-L JUCAȚI

Toată lumea e o scenă și nimic mai apropiat de joc nu poate fi decît teatrul însuși care desfășoară, la lumina reflectoarelor, în așteptarea încordată a spectatorilor, o mulțime de convenții artistice în care, desigur, cea mai puternică este iluzia vieții, credința că măcar ceva din ceea ce actorii trăiesc acolo se va fi petrecut și cu noi, va fi pătruns cîndva și în biografiile noastre. Arta jocului, care se bizuie și pe arta scrisului, nu e însă suficientă pentru un actor, fiindcă el nu este doar imitatorul umil al rolului, nu e doar costumul în care se vîră sufletul personajului, ci este el însuși o ființă puternică, o ființă cu personalitate, mai ingenuă uneori chiar decît Alice, mai puternică chiar decît Hamlet, mai patetică decît Fedra ori mai răvășită chiar decît Oedip. El, actorul, pune prin urmare în aparițiile sale și o parte din existența sa, pe care noi, spectatorii, nici măcar n-o bănuim, trăgînd asupra sa întreaga imagine, altfel convențională, a acelei ființe de hîrtie care este rolul scris. De bună seamă că vor fi existînd și roluri ascunse, nescrise niciodată, roluri simțite și abia conturate, pe care protagoniștii scenei le simt aproape, dar le opresc să iasă fățiș la rampă, împingîndu-le cu discreție în culise. Ancheta aceasta e o invitație, pentru actorii noștri, de a ridica fundalul și de a chema în fața spectatorilor personajele nevăzute din ungherele scenei.

IOANA CRĂCIUNESCU

Păi... mie, cel mai mult și mai mult mi-ar plăcea să joc o rusoaică... dar atît de bine să o joc încît chiar să fiu și să nu mai ies din pianina mecanică. Să stau acolo neclintită, calină roșie și rubliovoaică, să nu cred în lacrimi... solaris... ce mai... Dar vorba cîntecului „dacă nu e nu e, nu-i și nu e"... Eu ce să fiu și ce să îmi închipui?! Aș juca metrii de peliculă pe care îi pierdem făcînd filme proaste la o ruletă mizînd pe zero și sperînd că-i recîștig curați! Aș juca o excavatoristă pe un excavator (muncă aspră, trăsături aspre, viață aspră), ar face-o scenaristul să fie fruntașă și aș face-o eu să fie tristă, ar face-o el să se maturizeze prin muncă și aș face-o eu să se copilărească-n somn (dar pariez că la montare s-ar găsi cineva să-mi taie două fotograme din zîmbet)... Aș juca o tînără (că de-asta sînt actriță și îmi place să joc) cu băiatul pe care l-o fi iubit ea, hoinărind prin cartiere cu căsuțe joase, garduri acoperite de caprifoi, cîrciumi mici cu lăutari înceți, lume mai blîndă și îngăduitoare răsturnată de timp și de excavatoare. Mi-ar plăcea să o văd smulgînd halci din pămîntul acela al tinereții ei trecute și altfel închipuite, cînd poate visa să devină actriță sau secretară de director sau măcar să facă prăjituri și fursecuri într-un laborator de cofetărie, să miroasă a vanilie și nucșoară, nu a moloz și motorină, să umble cu sort alb și părul pe spate, nu cu salopetă și cască... Dar să-și muncească orele și peste ore alte ore, să fie toți mulțumiți de ea și ea de ea, de vulnerabilitatea ei învinsă, de feminitatea ei mascată... ce mai, o femeie tovarășă adevărată... Cam acestea ar fi datele întîmplătoare ale personajului închipuit pe care realitatea exactă îl refuză... aș juca un personaj refuzat de realitate și acceptat de imaginație! Să o luăm de la capăt?

MIRCEA DIACONU

Regula acestui joc ar fi următoarea: a-ți dori să joci un anume personaj se poate și se întîmplă; a-l juca nu se prea poate, deci nu se întîmplă. Așa că tot ce voi spune din acest moment nu va pu-

tea fi folosit împotriva mea.

Visez să joc pe scenă, pe ecran sau pe maidan un rol cum nu s-a mai jucat și probabil nici nu s-a scris, în care eroul apare brusc în viața unei fete blonde care culege flori. El este înalt, frumos și tînăr. Se întîmplă multe lucruri în jur, dar nu toate îi ating, căci ei se iubesc.

Apoi începe războiul, el este erou, cîștigă războiul și, cînd ajunge un bătrîn general, trece iarăși pe același cîmp unde ea încă îl mai așteaptă, culegînd aceleași flori. Ochii îi se umezesc și-și aduc aminte de cît de frumos era el și cît de blondă era ea. Eu aș fi el. V-am amuzat?

•

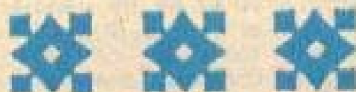
Nu pot vorbi serios despre ceva care se întîmplă foarte rar sau deloc, adică să visezi și în mod stupid să și realizezi un personaj. De aceea am încercat să glumesc, dar fiind puțin cam trist nu mi-a ieșit prea bine.

CARMEN GALIN

Tu ești mică de tot, mi-a spus într-o zi o fetiță, și eu sînt mama ta, tu trebuie să fii mică, acesta-i jocul. Mi-am dat seama că trebuie să joc o fetiță mică, trebuie să pot juca asta așa cum, dacă fetița mi-ar fi cerut să fiu o floare, ar fi trebuit să joc o floare, o piatră, aceasta era convenția noastră, jocul — joaca, ea mergea mai departe decît o convenție normală de teatru, pentru a respecta convenția trebuia să pot juca orice, chiar și rolul cățelului meu Tase. Pornind de la aceste imperative ale jocului îmi doresc să am acces efectiv la trăirile acestea ciudate de floare, copac, piatră. Cum să spun, acest tip de trăire-proiecție în altceva, imposibil în realitatea imediată a actorului, poate să nuanțeze, să mărească, să extrapoleze posibilitățile noastre, vai, atît de limitate totuși în ordine umană.

Pentru un actor este necesară practicarea sistematică a imaginației, el trebuie să poată, în lumea senzațiilor pe care le va împrumuta mai tîrziu personajelor, trebuie să poată, zic, să trăiască și ca floarea din Micul Prinț, și ca sine însuși dacă n-ar fi actor și ca Hamlet. În meseria noastră este necesară o zonă a sufletului în care să domnească ambiguitatea trăirii, ca un fel de aluat din care se vor modela rolurile concrete. În această zonă, în această sumă de trăiri în mai multe game, eu pot să-mi trăiesc Hamletul meu, pot să-mi doresc (și chiar să joc pentru mine) regele Lear, pot să-mi trăiesc **viața mea** cu mult mai bine decît o trăiesc în realitate. Să nu se creadă că mă dedublez, aceasta nu e o dedublare, e o asumare totală a meseriei de actor, o predispoziție permanentă pentru rol. De aici, din aceste trăiri imprecise, poate insesizabile cu ochiul rece, obiectiv, din zona imaginației, din tezaurul propriu de trăiri posibile se naște Marele Rol, se toarce, lin sau nu, firul vieții noastre. Rolul pe care mi-ar plăcea să-l joc se reflectă în fiecare din rolurile pe care le joc pentru că fiecare rol, în ponderea sa, în apartenența sa la zona sufletească de care vorbeam, se vrea Marele Rol. Îmi doresc, aș zice, rolul pe care probabil nu-l voi putea juca niciodată de tot.

HORAȚIU MĂLĂELE

De cîte ori sînt întrebat „ce ai vrea să joci?", îmi amintesc de întrebarea din copilărie „ce vrei să te faci?" Copiii răspund cîteva lucruri anume, de obicei stereotipe, dar nu pentru că numai acele meserii le sînt familiare sau îi impresionează, ci pentru că au în față o infinitate de roluri — Necunoscutul și vor tot, absolut tot ce le pot oferi viața, viitorul.

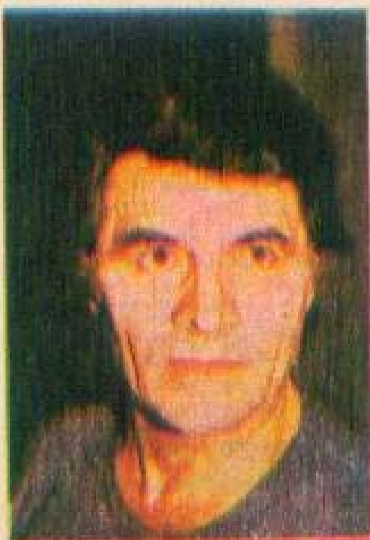
Îmi doresc să fiu mai bun și de multe ori, la necaz, aș vrea să renasc, să nu mai fiu eu acela pe care sînt supărat atunci. Sau, pur și simplu, obosesc. Mereu aceleași costume, aceleași suflete, aceleași grime, aceleași critici, aceleași stări.

Sau sînt în căutare de mine însumi, îmi e sete de o identitate nouă, vie, tulburătoare, chiar dacă întrupează un personaj negativ.

Dar să fie puternic, să fie adevărat, să-mi solicite truda, insomnia, luciditatea. Fiecare rol a fost o re-in-formare. O asemenea succesiune aduce cu sine bănuiala risipirii, a depersonalizării. Atunci desenez, un autoportret desigur, o caricatură, ca să nu fie un gest de narcisism sau de compătimire patetică. Și aștept să mă adune rolul următor din sublima risipire a unei ultime reprezentații. Să fiu mereu înfrînt, mereu învingător, să mă pierd mereu, să mă regăsesc neîncetat și dumneavoastră să aplaudați uitînd

o clipă de sine sau, dimpotrivă, orgolioși că v-ați regăsit din cauza mea.

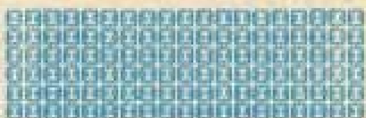
Cred că e fascinant să poți fi **unul** și să poți fi **toți**, să fii mister ori limpede lumină, și bun, și rău, și iute, și încet, și mînios, și mlădios, și taciturn, și guraliv, sfios dar și năvalnic, și tontul liniștit și aprigul isteț răscolitor, și somnolentul și treazul tunător, și slugă la stăpîn și-ndrăgostit gonit, și-ndrăgit nerecunoscător în **Noaptea inocenților** să joci dar nici în **Dimineața pungașilor** să nu fii mai prejos, să fiu urît și deopotrivă iubit, să nu știu de-s aici sau tocmai colo, cu spatele sau cu fața, de-s lacrimă de plîns ori lacrimă de rîs, și toate cîte și mai cîte,
de la oameni adunate
și la oameni iarăși date,
același și altul mereu,
eu și personajul meu.

GEORGE MOTOI

Am jucat multe roluri importante din dramaturgia noastră de actualitate, cu care am obținut, de altfel, premii și succese reale de presă și public (**Pisica în noaptea Anului Nou** de Dumitru Radu Popescu, **A treia țeapă** de Marin Sorescu, **Nu sînt Turnul Eiffel** de Ecaterina Oproiu, chiar **Un fluture pe lampă** de Paul Everac etc.), însă nu pot să nu observ că, mai ales în ultimii ani, viața noastră cea de toate zilele a luat-o cu mult înaintea scrisului dramatic de la noi. Cortina de pe scenă a fost trasă uneori cu întîrziere față de spectacolul realității. Eu cred că actorul trebuie să se regăsească, prin urmare, în existența lui zilnică precum într-o oglindă,însă într-o oglindă întreagă, nu într-una sfărîmată. Mai cu seamă în istorie actorul trebuie să pătrundă cu speranță și iubire, căci galeria personajelor peste care s-a așezat patina anilor continuă să-și trimită ecoul în culisele teatrului. Sînt personaje pe umerii cărora istoria s-a sprijinit cu încredere, dar cărora teatrul nostru nu le-a luminat încă fața nici măcar cu somnolentul reflector. Însă rolurile insolite vin și din comedie și satiră, înfășurate în aburul șiret al umorului. Unde sînt urmașii lui Alecsandri, Caragiale, Kirițescu sau Tudor Mușatescu, Mazilu sau Baranga? Un rol nou trebuie să scoată la lumină întîmplări sufletești care continuă să stea ascunse în cotloanele vieții noastre. Iată, eu, de pildă, mi-aș dori să interpretez un personaj capabil să demonstreze, cu mijloacele teatrului, ceea ce este, în fapt, o **ficțiune,** o poveste **imaginată,** o poveste care **nu se identifică** propriu-zis cu realitatea, ci doar reflectează asupra unor realități evidente, de interes maxim și general, un personaj care să militeze pentru o privire scrutătoare și nițel mai relaxată, mai amuzată, asupra fenomenului teatral, o privire mai puțin rigidă, mai puțin prudentă, căci pînă la lașitate nu mai e decît un pas, o privire mai dezinvoltă care să ajute cu adevărat la modelarea conștiințelor. Mi-ar plăcea să joc un personaj închipuit care să atingă însă discret, cu călcîiele, pămîntul și care să lupte deschis și fără opreliști împotriva rutinei, a încremenirii și formalismului jucăuș, ce parcă adesea, dintr-o voluptate ideologică devoratoare, disprețuiește rigorile artistice, croind drum unor piese care imită, cu umilință, căile bătute ale realului. Mi-aș dori adică o piesă despre teatru, un fel de teatru în teatru prin care să vedem de unde venim, unde am ajuns și încotro vrem să mergem cu această artă a sufletului omenesc.

Sau mi-aș dori să joc un rol care să dea la iveală publicului nostru toată cenușa războaielor reci, așezată peste sufletul oamenilor. Sau rolul unui activist de partid implicat adînc în păienjenișul încîlcit al acestui război, care să facă din argumentele sale nu o cuvîntare amorțită, ci o pledoarie fierbinte, convingătoare. Mai simplu spus, mi-ar plăcea să joc roluri de introspecție adevărată, în care să se încrucișeze cele mai arzătoare probleme ale zilei, pentru că teatrul este o instituție prin ușile căreia realitatea trebuie să intre cu tot elanul, nu doar să se uite pe furiș.

MITICĂ POPESCU

Aș fi vrut să joc un personaj așa cum aș fi vrut să fiu eu. Să-mi joc adică propriile mele proiecții pe care le voi fi trăit de multe ori, care se vor fi revărsat în închipuirea mea adesea, dar care n-au reușit încă să pătrundă în scenă cu impetuozitatea celorlalte personaje cărora le-am dat viață.

Sau poate că imaginea acelei ființe himerice la care mă gîndesc s-a cuibărit totuși sub mantaua protagoniștilor mei fără ca eu să-i simt prezența, cu subtilitate, în liniște, cu dibăcie. Chiar mă întreb cît din ceea ce mi-au oferit rolurile propriu-zise am trăit eu pe scenă și cît din personajul pe care mi l-am imaginat fără să-l pot descrie prea bine a prins viață în tot ceea ce am jucat de-a lungul atîtor seri, în fața atîtor spectatori. Aș fi vrut să joc un personaj care să fi fost chiar eu, așa cum mi-ar fi plăcut mie să fiu.

SILVIU STĂNCULESCU

Un rol încă nescris, dar pe care l-am trăit și jucat de-atîtea ori în plimbările mele domoale e acela de paznic al lacului Herăstrău. Să păzesc noaptea, apa liniștită a lacului și sălciile somnoroase și florile învelite în întuneric și aleile însingurate, trezite din picoteală de castanele care cad ca niște ghiulele de puf înseamnă să joc unul din cele mai frumoase roluri pe care mi le-aș fi putut imagina. Mai ales noaptea să interpretez acest rol, fără spectatori și fără rumoarea din jur, singur în spatele cortinei de aburi a lacului. Ziua ar fi mai greu, fără îndoială, căci aleile sînt invadate de oameni și paznicul ar trebui să fie cu ochii în patru, atent la ce fac alții, nu la ce simte el.

Mi-ar plăcea acest rol tot din iubire de oameni, pentru că și liniștea lor trebuie protejată, și gîndurile lor trebuie ocrotite, și pașii lor trebuie vegheați. Eu sufăr mult cînd, la ceas de zi sau de seară, întîlnesc lume puțină și am impresia că rolul meu, de paznic al viselor colorate, e atunci neîmplinit, și tot efortul meu de a strînge sub veghe umbra zilei, care e întunericul nopții, mi se pare prea mic față de efortul apei de a oglindi imensitatea cerului.

Pentru că azi e soare și e toamnă și e o zi frumoasă cum tot mai rare vor fi de-acum înainte, plăcerea de a juca acest rol îmi apare tot mai puternică și mai sinceră. Eu fiind un interpret fidel care nu-și abandonează rolul, aș intra în pielea paznicului chiar și iarna, cu tot crivățul de-afară și cu toată chiciura strînsă pe ramurile copacilor și cu tot gerul care răsfrînge scîrțîitul pașilor în liniștea înghețată a apei. Cele mai frumoase lucruri, vă rog să mă credeți, le-am făcut în parc și numai lipsa de timp sau unele porniri necontrolate m-au împiedicat să întregesc rolul pe această scenă insolită. Cu toate acestea, m-am străduit să nu lipsesc de la nici o reprezentație, pentru ca paznicul meu, rolul meu, să nu sufere și să nu rămînă din el doar costumul și masca, ci să fie mereu viu, bucuros că hoinărește prin acest parc precum un castelan al amurgului. E adevărat că parcul neavînd condică, personajul meu și-a permis să mai lipsească din cînd în cînd, fără însă ca tihna lui să fie tulburată în vreun fel de aceste absențe nemotivate.

Grupaj realizat de RADU G. ȚEPOSU ■
Fotografii de
PAUL AGARICI ■

DE PE TOATE MERIDIANELE

Și poreclele sînt bune la ceva

Oficiul poștal din Insulele Bermude a întocmit o carte de telefon în care alături de numele de familie ale abonaților se indică și... poreclele. Aceasta mai ales în cazul abonaților care au același nume, spre a putea fi mai lesne deosebiți. Astfel, la numele Smith, de pildă, se pot citi identificări ca Smith-Lunganul, Smith-Norocosul, Smith-Ghebosul, Smith-Timidul. Este clar, confuzie nu se mai poate face.

Cel mai vechi sat din lume

Acest sat a fost descoperit de un grup de arheologi americani, vest-germani și turci în provincia turcească Diyarbakir, după cercetări care au durat 21 de ani. Satul descoperit datează de acum 9000 de ani. Este pentru prima oară cînd se descoperă o așezare atît de veche, cu clădiri din piatră dovedind o viață comunitară elaborată. Locuitorii acestei străvechi așezări se ocupau cu agricultura și cu creșterea vitelor și știau să folosească bronzul, deși epoca bronzului a început „oficial" cu 2000 de ani mai tîrziu.

Ce arată un sondaj

Potrivit unui sondaj realizat asupra unui lot de 1 532 de persoane, 35 la sută dintre americani nu vizitează niciodată un muzeu, iar 34 la sută îl vizitează cel mult o dată pe an; 39 la sută nu merg niciodată la teatru, iar 25 la sută merg cel mult o dată pe an; la concerte: 27 la sută din americani nu merg deloc, iar 22 la sută merg cel mult o dată pe an.

Pentru prevenirea ploilor acide

În Canada au fost anunțate noi măsuri de combatere a ploilor acide, alocîndu-se fonduri speciale în acest scop. Canada susține că 90 la sută din ploile acide care cad pe teritoriul ei își au originea în Statele Unite și încearcă de mai mult timp să convingă guvernul american să fie de acord cu un program comun de combatere a poluării.

LA O SÎMBRĂ DE MAI...

Rotunjimea pămîntului face ca drumul de la București la Negrești-Oaș să fie urcuș. Ajuns în țara Oașului, dai mai întîi bineţe tuturor, ca și cum ai fi de foarte mult timp acasă. Mai apoi, într-o dimineață de odihnă începe Sîmbra oilor... Se face stînă pentru văratul oilor. Nimeni nu știe ce cuvînt este Sîmbra. La unison, lucrurile se rezolvă singure, de la sine, căci Sîmbră ar putea să însemne: să fim împreună, să măsurăm laptele oilor, să înscriem CÎT pe o bucată de lemn, răboj la purtător, și, mai apoi, să mîncăm și să bem; căci așa joacă omul mult mai bine. La Sîmbră este bine chiar să vii degeaba, să te saturi de chipul oamenilor, de vorba lor, rostită prescurtat și reținut, ca o ploaie de recoltă, de hainele și traistele lor, de tot ce este în jurul tău făcut să te primească musafir. Ai șansa să-ți dai seama că, de oriunde ai fi, te-ai născut, de fapt, aici, și că dacă nu tu, neapărat, atunci, cu siguranță, la temelia ființei tale, un moș sau un strămoș de-al tău a fost foarte mult născut pe aici. De aia te invită toți. Ești de-al lor de cînd lumea. Și e foarte greu să poți răspunde la toate invitațiile: „poftiți la masă, nici unul să nu se supere, nici cel de la mijloc, nici cel de la margine..."

Sîmbra poate fi tălmăcirea propriei tale existențe și laptele-sevă rezonanța gînguritului dintîi. Alături de oi, de pămînt, de iarbă. Dar o, i — oi nu este și asta o joacă a primului mers? Să stai privind, atît de mult încît să vezi în tine, pe unde atingi țarina, pe unde atingi aerul. Ai timp destul la Sîmbră, ai timp de luna mai, cumpănă a anotimpurilor, o jumătate măr de primăvară, o jumătate măr de toamnă. Să stai pe pămînt și să-i mănînci roadele. Și, ca o adăugire și îndreptare a lucrurilor, puțin înaintea Sîmbrei este o „noapte de gunoi" cînd oile sînt aduse ca să îngrașe pămîntul, să-l răstoarne din încontrarea lui cu oamenii care-i cer să fie bun, să fie un an de pîine și mămăligă...

Tîrșolț, Cămîrzana, Certeze, Bicsa, Bicsad sînt, în fuga prea multă a contemporanului, nume de așezări ale acestor oameni. Aspre ca și ei, ascuțite ca și cum ai asculta coasa trecînd prin iarbă. Sînt numele de stat al acestor oameni, de naștere și de murit, de muncă și petrecere, de aer și de umblet. De ce să fie lumea compusă numai din apă — aer — foc — pămînt? Nu-ncape și Statuia Omului, albă ca și laptele de oaie curgînd ca și olturi, argeșuri sau ca dîmbovițe, în jos, căci de la Negrești-Oaș la București, rotunjimea pămîntului face să fie vale? A oamenilor de bine, a oamenilor de sus ori de jos, a oamenilor „îmblăniți" de oaie... La Sîmbrele din fundul timpului nostru de pămînteni.

În straiele lor, în atîția ani, au învățat să fie. Și-au pus albul la temelie și respect; este semnul bătrîneții. Oameni albiți de alb, alb ca oile, alb ca brînza, căci și ea este bătrînețea laptelui, a laptelui măsurat de ei pînă la cea mai mică existență a lui, picurul. Un picur înseamnă ceva mic; mai mic nu se poate căci picătura, la Sîmbră, este ceva indivizibil, este un cuvînt pe care, dacă-l rostești de mai multe ori, ajungi să te saturi, să saturi o țară întreagă. Și să cînți, să „țipurești" din tot ce-i al tău, ca strigătul de nou născut, ca să te audă munții, să te audă oamenii din alte locuri și să te știe că ești fericit...

PAUL AGARICI

LA O SÎMBRĂ DE MAI...

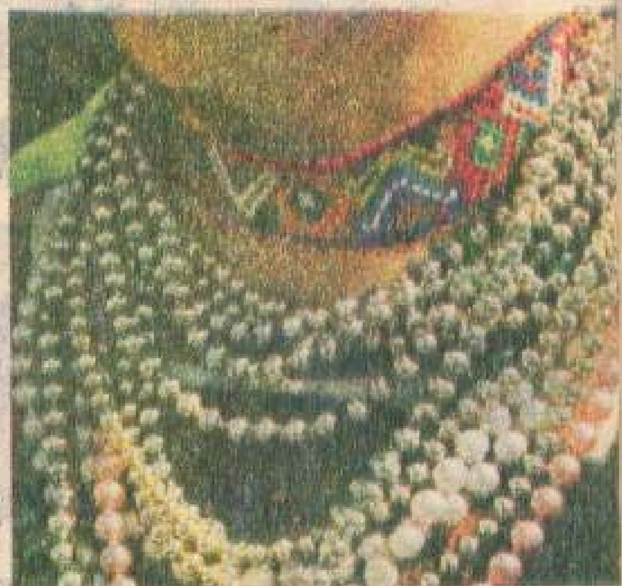

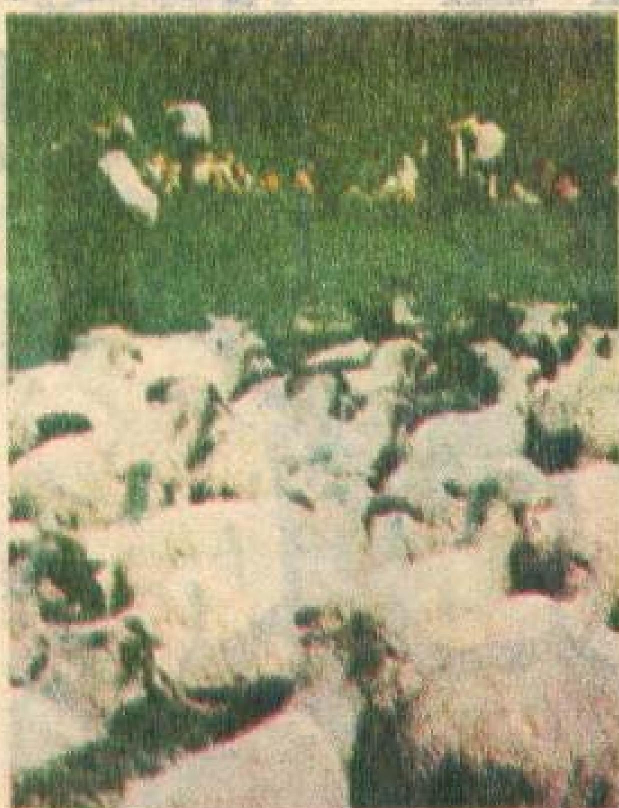

LA O SÎMBRĂ DE MAI...

De la o enigmă la alta

Divertisment

de Mihai ANCA
desen S. NOVAC

GRATIOASA... RUMEGATOARE (REBO ELIPTIC ANAGRAMAT: 4,(5)=8)	CONCERT SOLITAR... ȘI CINE-L SUSTINE? (SCART ANAGRAMAT: XXXXXNXX)	MOTOR CU ROTOR (METAGRAMA ANAGRAMATA: XXFXXXX-XXRXXXX)
POVESTEA VORBEI... (SINOVERB ELIPTIC ANAGRAMAT: (5),5=9)	OBIECTIUNE CRITICA (REBO ELIPTIC ANAGRAMAT: 7,(4)=10)	CALCUL... PE ROTI (REBO ELIPTIC ANAGRAMAT: (6),6=11)
DE NECREZUT (REBO ELIPTIC ANAGRAMAT: 5,(5)=9)	LA CIRC (MONOVERB EPENTETIC: XXOOOOOXX)	LA O SUTA DE ANI (ANAGRAMA: 7 LITERE)
LOCUITORI (SCART ANAGRAMAT: XXNXXXXX)	CU BARBA! (SCART ANAGRAMAT: XXXXXNXXX)	SPATIU GEOGRAFIC (SCART ANAGRAMAT: XXXXXNX)
STIINTĂ (SINOVERB CU INCASTRU ANAGRAMAT: XXXXXXIX) ZĂPADĂ	NU! RAZBOIULUI (MONOVERB: 4-9) A B C D	LUPTA PENTRU PACE (REBO ANAGRAMAT: 4+3+4=11)